

~~Lucien~~ Daniel

Auban no ha pogut dormir en tota la nit.

Al matí, en llevar-se per a anar, com cada dia, a l'oficina, La seva esposa li ha preguntat:

- Què tenies aquesta nit? No has dormit, no has fet més que girar-te d'un costat i de l'altre.

~~Lucien~~ Daniel

ha dit, simplement, entre glop i glop de cafe amb llet:

- No podia dormir.

- Deu haber estat la comedia que varem veure anit. Jo ja t'ho dic que val més que anem a veure coses més alegres: les comedies del senyor Verneuil, les comedies del senyor Sacha Guitry, alguna revista ~~anyada~~... Pero tu no em fas cabañ. Y es que et plauen una mena de coses!...

- No: no t'amoïnis que no ha estat la comedia, - respon ~~Lucien~~ Daniel, pensant en l'obra de Lenormand que la nit passada ha vist interpretar a Ludmilla i Georges Pitoeff.

L'esposa segueix:

- Com els teus llibres!... Quina altra ~~xxxx~~ bella cosa!

- Jo no sé perquè compres aquesta mena de llibres!

- No ~~n'hi~~ ha cap del senyor Prevost, del senyor ~~Delellue~~ Dekobra, que son uns autors molt célebres i molt distingits... Cada vegada que, per aborriment, he volgut llegir un llibre dels que a tu et plauen l'he hagut de deixar perquè em venia migranya.

~~Lucien~~ Daniel ha contemplat la seva ~~xxxx~~ muller, ha somrigut amb bonhomia, ha cagat rregat la pipa, l'ha encès, i ha repetit:

- No t'amoïnis.

- Doncs que tens? Que et passa?

- Res, -is'ha aixecat, després de plegar curiosament el tovallo i posar-lo dintre una anella d'argent.

- Fas mala cara.

- Un altre dia la fare més bona.

- Que estas malalt?

- Em sembla que no.

- Doncs perquè no has dormit?

- No ho sé, dona. Com vols que ho sapiga? Altrament, no em renyis perquè el fet de que sapigues que no he dormit vol dir que també tu estaves desperta.

- Perquè tu ^{no} m'has deixat dormir.

- Perdona-m'ho, doncs.

En aquest petit dialeg no hi ha hagut gens d'~~xxxxxx~~ agror, gens d'aspror. L'esposa, Jacqueline, ha acabat per somriure dient-se: "D'aquest gran infant, sempre un xic distret, sempre un xic als nuvols, no en farem pas res".

~~Lucien~~ Daniel s'ha posat la gabardina, ha besat l'esposa amb la suau tendresa de sempre, i, en esser a l'escala, s'ha posat el barret. Del replà, quan ja era a baix, li ha arribat encara la veu de Jacqueline:

- No triguïs a venir a dinar! No te'n vagis a regirar llibrots vells com fas molts dies.

~~Lucien~~ Daniel torna a somriure. Al portal es detura un moment, com cada dia, per

a esguardar el cel: un cel gris, d'un gris argentat, en el qual s'esfilagarcen les boires inicials de la ~~Tardor~~ tardor parisenca. Despres, com cada dia, consulta maquinalment el rellotge. Retorna la salutació a la portera - una vella amb barba i bigoti i amb uns ulls ribetejats de vermell per l'abus de les begudes alcohòliques, - i surt al carrer. Al carrer en aquesta hora - com a un quart d'una del dia, com a dos quarts de vuit del vespre, - hi ha una certa animació: modistes, funcionaris, dependents de comerç que van, més o menys resignadament, al seu treball de cada dia.

~~Daniel~~ viu al carrer Bonaparte i no te lluny l'oficina car treballa al Luxemburg. Ell n'esta content, gairebé orgullós, de treballar al Luxemburg. Des de la finestra del seu despatx veu les arbredes i els passeigs del parc, ~~sint~~ ~~veu~~ els crits joiosos dels infants i els ocells, veu passar les parelles d'enamorats.

~~Daniel~~, qu'es un funcionari puntual i ordenat, diu:

-En tot Paris no hi ha una oficina millor que la meua. Aci el treball no es tan embrutidor com en altres oficines. Aci el treball es més digne, més artístic... Llástima que no hi ~~treslladin~~ ^{treslladi} la Biblioteca Nacional, car jo, n'estic segur, faria un bon bibliotecari.

El cap superior de ~~un~~ ^{Daniel} al Luxemburg es un escriptor dels més ^{dignes} de França. ~~un~~ ^{Daniel} sent envers ell un gran respecte, una gran admiració. Compra tots els seus llibres, els fa comprar als seus amics. Ell, però, mai no ha gosat parlar amb l'escriptor més que quan els seus deures de funcionari l'hi obliguen. Dir-li que llegeix les seves obres, dir-li que l'admira... No, això no. Per pudícia val més ~~xxxxxx~~ callar, car les seves paraules podrien esser interpretades per un baix desig d'adulació, de servilisme, d'~~aflix~~ ^{afalac} afalac de laçai.

Els companys d'oficina diuen que ~~un~~ ^{Daniel} Auban es un home estrany, sense que s'apiguem explicar perquè. El que passa es que ~~un~~ ^{Daniel}, que, com funcionari, compleix el seu deure a la perfecció, es quelcom més que un funcionari i es permet el luxe de tenir una vida apart de les pobres vides de cada dia, nodrides per uns goigs tan mesquins, per unes ambicions tan limitades: un augment de sou, una aventura d'hotel meublé, encertar un numero de la rifa...

Perque no es un home vulgar, el tenen, malgrat ~~la~~ seva polidesa, absoluta pero un xic freda, per un home esquerp. No juga al domino ni a la belote; no pertany a cap partit politic i, en canvi, llegeix ~~xxx~~ diaris d'estrema dreta i d'estrema esquerra i confessa que li semblen igualment menyspreables Leon Blum i Charles Maurras, pel sol fet d'esser dos professionals de la politica, l'ofici vil - quan es ofici - per essencia i potencia. El politic digne, segons ell, es Massaryk, Attaturck, Lenin. Y, en un pla més inferior, Georges Branting, Lloyd George, Churchill, Roosevelt. Mussolini li fa l'efecte d'un ambiciós vulgar empeltat de tenor i atacat de megalomania; Hitler d'un pertorbat, d'un foll que especula damunt un poble brutalitzat pel militarisme i més odios; Franco, que la gentola ~~amb~~ ^{del} Temps i de l'Action Française volen presentar com un nou Mesies, d'un pobre imbécil sense personalitat; Staline d'un fanatic poc agradable.

"Doncs què es aquest home?", diuen, referint-se a Auban, els seus companys. "No pot esser desentendre's de la política, inhibir-se'n."

El concepte, però, que Auban té de la política s'apropa més al d'Aristòtil que al de un vulgar agent electoral. La política ha d'esser quelcom més ~~alt~~ alt i més digne que el fer el-leccions, que voler esser diputat, que viure en un ambient terbol on, sota els noms pomposos - Patria, Humanitat, Cifilització - tot fa pudor de diners. La política no ha d'esser un ofici, de la política no se'n ha de viure. A Auban certs polítics que son rebuts polidament arreu on ~~van~~ van i estan conceptuats com persones honorables li fan el mateix llastimós efecte de certa mena d'individus que viuen de les dones. L'ofici de polític es poc pulcre, poc edificant.

Els companys, quan el senten parlar així - ell es un home que no amaga el seu pensar ni el seu sentir - resten esbalaïts. Ells, segurament per manca d'intel·ligència, no tenen tants escrúpols.

Un d'ells, esfereït, horroritzat, li digué aquesta cosa terrible: ~~terrible sobretot a França, que es un país que sent predilecció pels plors de la taula i del llit~~

-Però vos sou un anarquista!

Auban contesta amb un somriure de llàstima.

A totes les oficines hi ha sempre un company que es més alegre i més despreocupat que els altres. ~~Co~~ Co que, generalment, ~~generalment~~ vol dir que es més cretí. Sap tots els calembones, tots els acudits, i tota la seva cultura es basa en la lectura de setmanaris més o menys humorístics i de les "Histories de capellans" i "Histories de viatjants de comerç". Si es conco - com passa moltes vegades - fa professió de viu i diu que a ell no el caçaran, que el matrimoni no s'ha fet per als homes com ell. Si es casat s'enorgulleix estupidament d'enganyar la dona i esser un crápula. Crida, riu fort, coneix a tot-hom es amic de tot-hom. Parla de les seves aventures amoroses, de la sort que té amb les dones, de les seves nits a Montmartre. Tot plegat, res: dues o tres vegades al mes sopa fora de casa, assisteix a la representació d'una revista més o menys pornogràfica i, en sortir del teatre, va a passar una estona amb qualsevol de les miserables criatures que fan fira del seu cos al ~~Bul~~ Bul, Sebasto. Cada mes organitza un sopar amb els altres cretins de l'oficina en un restaurant baratet. Aquell dia beuen més vi que els altres, hi afegeixen una "fine", i a les postres contenen historietes porques i canten cançons patriòtiques. Després, èbris, com tenen una embriaguesa estúpida, acaben la nit al bordell. Li plau, l'~~afalaga~~ afalaga extraordinàriament que la gent digui d'^{ell} ~~ell~~ ^{en el} ~~en el~~

- Es un plaga, un tabalot, un cap verd, però bona persona ^{en el} al fons. Si posés seny faria coses grans.

Alguna vegada aquest company ha ~~tenut~~ ^{Samuel} probat de temptar ~~que~~ Auban:

-Aquesta nit haurieu de venir amb mi al "Mayol". Fan una revista de Rip, ~~el~~ creador de la "Famille Cognasse". Es una cosa espatarrant, us partirieu de riure. I, a més a més, les noies son molt boniques i surten nues.

Auban, polidament, ha refusat sempre:

-No, no, gracies.

- Pero perquè no voleu venir? Us dic que us divertirieu de debo, us dic que us partirieu de riure. Sou un home ben estrany!

-No: soc un home que no es diverteix com us divertiu vos, senzillament. Un dialeg porc en el qual la ~~graciosa~~ gracia sempre es a base del baix ventre i unes pobres noies que cobren uns pocs francs per a ^hexibir la seva nuesa davant d'uns quants senyors com vos, no em diverteix.

Altres vegades - poques, però, car no li han quedat ganes de repetir - el company plaga, per a divertir als altres cretins de l'oficina, ha intentat burlar-se - d'una manera grollera, es clar, i amb una absoluta manca de tacte - de ~~un~~ ^{Sanial} Auban.

El somriure polític d'Auban s'ha glaçat en els seus llavis, i amb un menyspreu terrible, més terrible que una bufetada, ha hagut d'advertir-li:

-Vos no sou prou intel·ligent per a burlar-vos de mi. I jo, encara que no ho sembli, tinc mal caracter i de segons qui no admeto bromes. M'heu pres per un home com vos i us heu equivocat.

Veient-se en un terreny difícil l'altre ha volgut protestar:

-Home, no us ho prengueu així! Entre companys...

- Jo no soc company vostre. De manera que no en parlem més.

Quan el plaga, amb la inconsciència de tots els plagues, ha volgut reincidir Auban ha cridat l'ordenança i li ha ~~dix~~ manat:

-Digueu al senyor que se'n vagi com més depressa millor car es més convenient sortir per la porta que no pas per la finestra.

El company plaga no ha insistit més. Ha quedat, però, convençut que ^{Sanial} ~~Lucien~~ Auban es un home absurd que no sap divertir-se en una ciutat tan divertida com Paris/

Així ha conseguit Auban isolar-se, allunyar-se de l'enutjosa camaraderia dels altres oficinistes, que també el tenen per un home estrany i que, precisament per això, el respecten. Ell en lloc de menysprear-los - per això caldria que ocupessin un lloc en la seva vida - els ignora. El procediment es molt millor. El seu tracte amb ells es limita a les regles de la més elemental polidesa. Hi parla tan poc com li es possible i sempre referent a coses del treball. Per ell tenen tan poca importància com els mobles de l'oficina que fa tant anys que ~~s~~ sempre ~~vea~~ en el mateix lloc.

La taula on treballa Auban - ell es bon xic miop i li cal claror - es al costat d'un finestral que s'obre al parc. Contemplant aquest parc, d'un verd tendre sota la boira primaveral i d'un ences color d'aram quan arriba la tardor, Auban pensa:

-Per aquí, tal vegada sota aquests mateixos arbres, passejaven, enamorats, Lucila Duplessis, filla de burgesos rics, i Camil Desmoulins, periodista i advocat pobre. I en ²aquest mateix palau, que en temps del Terror fou presó, Desmoulins hi estigué reclòs poc abans de morir amb Danton a la guillotina. Com devia contemplar, des de la reixa de la cel·la, aquest parc per ell tan plè de records! Com devia recordar els dies passats, que son sempre els millors segons el Dant i segons ³George Manrique! La vida del gran periodista revolucionari fou com una foguera en la nit que dona una gran claror brillant i ràpida i després

s'apaga i la tenebra sembla més negra i més densa. Quan, al tribunal revolucionari, instituit pel seu amic Danton, el president li pregunta els anys que té, el pobre Désmoulins, amic de fer frases adhuc en l'hora de la mort, cosa gens estranya tractant-se d'un home de lletres, respon: "Els mateixos que el "sans-culotte" Jesus en l'hora del trespàs".

La Revolució Francesa es una de les tres o quatre manies de ^{Sauvot} ~~Danton~~ Auban. La coneix molt més bé, molt més a fons, que molts literats, que molts historiadors. Bona part de la seva biblioteca la constitueixen llibres i "brochures" estudiant la segona ~~mitat~~ ² mitat del segle XVIII. I entre aquests llibres i "brochures" hi ha molta cosa autèntica: la col·lecció de tots els periodics de l'època revolucionària, des de 1789 a 1795: un Bernardí de Saint Pierre de la biblioteca de Maria Antonieta; un quadern de notes de l'Incorruptible; la Historia de l'Home, de Buffon; els volums de l'Enciclopedia; un fascicle de Marat, metge dels patges del compte d'Artois, en el qual el futur Amic del Poble refuta les teories de Franklin; prospectes de modistes, notes de restaurants, pamflets pornogràfics - un d'ells, terrible, dedicat a la Guimard, - la "Justine", del marques de Sade, estampes de Boilly, de Moreau el jove, de Duplessis-Bertaux, una pintura d'Hubert Robert, pintor molt més interessant que l'~~encarquerat~~ Louis David, un dibuix de Fragonard, un poema de Saint Just en una edició avui intrombable, autografs de Carnot, de Danton, de Billaud Varenne, de Fabre d'Eglantine, un decret signat per Lluís XVI. Té ~~una~~ ^{una}, a més a més, robes d'home i de dona de l'època, joguines, tabaqueres, rellotges, miniatures, mapes, edictes.

Un music amic ~~xxx~~ li deia a Auban:

-Jo suspito que la Revolució Francesa la feren per a que tu estessis content. I suspito que hi ha ^a Paris una colla d'escriptors que, ajudats cada un pel seu "negre" corresponent, treballen ~~treballen~~ anonimament en aquestes Memòries que ~~fu~~ ^{tu}, creient-les autèntiques, llegeixes ~~amb~~ tant d'entusiasme: les de la senyora Campan, les de Cléry, les de Hue, les del compte de Tilly, les del baró de Bezzenval, les del marquès de Bouillé, les del príncep de Ligne, les de Rosa Bertin, les de Dumouriez, les de tota una colla de gent que, es de suposar, altra feina debien tenir que escriure les seves Memòries.

Auban somreia amb bonhomia... i se'n enduia l'amic per a ensenyar-li l'últim "bouquin" que havia adquirit.

Una altra de les seves manies eren les pipes. En tenia dues centes vuitanta set. Angleses, italianes, franceses, russes, canadenques, escandinaves, holandeses, sueques, txeques, turques, noruegues, suïsses, bavareses, muniqueses, hongareses, del cantó de Pientzel, del llac de Constanza, de Nígni Novogorod, de poloneses, de totes les èpoques, de totes les latituds, modernes, antigues, en guix, en ~~panotxa~~ panotxa de blat moresc, en ambre i en escuma de mar, en cirerer, en bruc, en llimoner, en porcel·lana, en suro. Com l'apartament del carrer Bonaparte no era massa espaiós, les havia distribuït pel menjador, al dormitori, al seu despatx.

L'esposa, Jacquelina, es queixava resignadament:

-Per les pipes i els llibres m'oblides a mi. Tot es ple de cendra, tot fa pudor de tabac. Si fos més jove i m'hagues de tornar a casar em casaria amb un

home que no ~~sabès llegir~~ fumes ni sabes llegir.

Auban procurava convencer-la:

-No tens rao. Es a dir, potser si que ~~em~~ ~~haja~~ això et causa una certa molestia que jo no voldria causar-te. Pensa, però, i perdona'm-ho, que els homes som un xic descurats. I pensa que les pipes són una cosa molt important. Frederic el Gran, a més de tocar la flauta, fumava en pipa. Diderot, també. Beethoven, també. Mira, si jo sabés escriure...

La muller, esbalaïda, l'interrompia:

-Que no en saps?

-No vull dir això, dona!... Si jo sabes fer literatura, si sabés escriure llibres, n'escriuria un dedicat a "L'art de fumar en pipa".

Com ell semblava parlar molt seriosament, la pobra dona l'esguardava estranyadíssima, car, segons ella, tots els llibres habien d'esser novel·les d'amor en les quals hi hagués una noia enganyada, un pare despòtic, un home dolent que en el darrer capítol esdevé bo com el pa de pessic. I, sense voler discutir, se'n anava a la cuina pensant: El meu ~~marit~~ marit es bo però està guillat.

Per la seva banda, ell pensava amb una tendra llastima irònica: La meua dona es bona com un àngel i estúpida com una vaca.

Una altra de les manies d'Auban - contra la qual, al revés de com fan molts altres, no es revolta, car Auban prefereix el menyspreu a la revolta, per ~~xxx~~ creure'l més el·legant i, sobretot, més eficaç - es la de creure's vell. És ~~xxx~~ cert que un home als cinquanta anys ja no es jove, però també es cert que encara no es vell. La dona, que té una vida més material que l'home, més limitada en l'ordre espiritual, envelleix més ràpidament que l'home en desaparèixer el seu atractiu físic, que és la seva força més poderosa. Per a l'home la vellesa no és una tragèdia com ho és per a la dona. Quan arriba la cinquantena si no es tracta d'un neci, d'un cretí, s'han acabat les aventures que hom, abusant de l'eufemisme, qualifica d'amoroses. Això, per al home pulcre, intel·ligent, sensible, és desagradable però no constitueix cap daltabaix. Acabat el domini dels sentits, tal vegada amb ~~xxx~~ ~~xxx~~ ~~xxx~~ un xic d'artritis, tal vegada amb un xic de pressió arterial, ~~repta~~ el domini de l'esperit: la lectura, la música, el teatre, la pintura. En canvi, per al tipus mancat d'imaginació, per al que sempre s'ha mogut empès per baixos apetits materials, deu ésser una cosa espantosa, una cosa catastròfica ~~no poder~~, no poder seguir perdent el temps rera una dona qualsevol, no poder seguir frequentant el llit infame i mercenari de l'hotel meublé.

Daniel Auban, potser per una espurna ~~de~~ d'inconscient coqueteria, es sent vell els cinquanta. No és un malalt físic, no és un malalt moral, i es sent vell. Li fa l'efecte que tot el cansa, que tot el ~~disgusta~~ disgusta, que tot el desplaça.

que treballa
-És ~~impossible~~ massa i el teu treball és massa monoton.

Auban pensa que és molt possible que la bona Jacqueline ho encerti. Ell, però, home de caràcter acusadament indecis, segueix anant puntualment a l'oficina i segueix fent, com cada dia, el seu treball amb tota la meticulositat possible.

Té una altra mania, encara: la de la naturalesa. Ell, com Rousseau, està enamorat de la natura. L'escriptor ginebrí li desplaça, li és desagradable: el troba ~~desagradable~~

antipàtic, ploraner, afectat, però creu, comell, que la natura es una gran cosa. En això, únicament en això, dona la raó a Jean Giono, escriptor que no té altre defecte - aquest, però, es terrible - que el del messianisme. Auban ha nascut a la campagne, però ha viscut sempre a ciutat i es, precisament per això, que ha esdevingut un enamorat de la natura, de la que ell creu vida idil·lica i patriarcal al camp, els pobladors del qual, ^{que} tan sols coneix a través de la literatura, li semblen ornats amb totes les gràcies i totes les virtuts. La ciutat fa pudor d'asfalt, de gasolina, de pols, de bitllets de Banc... - malgrat que, es clar, els bitllets de Banc siguin inodors - i de tinta d'impressió. El camp, en canvi! Ah!, el camp!...

Jacqueline li proposa:

-Doncs si tan t'agrada, ~~si~~ perquè no anem a passar, com fa molta gent, els diumenges a fora? Podriem anar a Versailles, a Saint Cloud, a Suresnes, a Charenton...

Auban, horroritzat, fa:

-No, no, de cap manera! Els environs d'una gran ciutat, on la gran ciutat escup tots els seus detritus, mai no es la natura. Els environs de la gran ciutat, maculats i prostituits per les ^{seu} irrupcions dominicals i plens de papers bruts de mantega, d'ossos, de llaunes de sardines, de trossos d'ampolles trencades per a no tornar carregats a casa... No, no: això de cap manera!

I ~~Louise~~ Auban no es mou de París - la rue Bonaparte, el Luxemburg, els molls del Sena - i, des del París gris i boiros, sota el "brouillard" de la ciutat de Santa Genoveva i de Gavroche, segueix ^{somniant} un recó de poble, amb muntanyes d'aigües en llibertat, homes que no vagin a l'oficina...

De fa molts anys, gairebé des ~~de~~ que es casat, l'oficinista fa una vida molt quieta, molt igual, molt metòdica. El matrimoni surt rarament de casa i tan sols, de tant en tant, van al teatre. Ella, però, de bona gana es quedaria car les obres que li plauen al seu marit - Lenormand, Marcel Achard, Charles Vildrac, Jean Jacques Bernard, Steve Passeur, alguna cosa de Jean Sarment, alguna cosa de Jules Romains, - ella no les enten ni sent el menor desig d'entendre-les. Alguna representació de "Louise" - a Auban el drama líric de Charpentier li recorda el Montmartre de la seva joventut, avui llastimosament mixtificat - li sembla més acceptable, però la música exerceix damunt la pobra dona un fort poder somnífer. Ella prefereix, acompanyada d'alguna amiga, anar a passar la tarda al cinema i delectar-se amb l'abominable Fernandel.

Generalment, el matrimoni passava les nits a casa: ell llegint, ella dedicada a una d'aquestes interminables labors de ~~tricat~~ a les quals tan afeccionades són les dones. Si era a començaments d'estiu - l'estiu parisenc a Auban, molt sensible a la calor, li semblava afros - abans de les vacances, amb el balcó obert i a la vora del balcó. ~~XXXXXXX~~ A l'hivern vora la xemeneia ben encesa. L'^partament tenia calefacció, però Auban preferia el foc de ~~XXXXXX~~ llenya. S'havia fet construir per un ebanista amic seu del barri de Sant Antoni una taula molt baixa, un parell de sillons molt baixos i confortables. Posava una làmpada portàtil, encaputxada de seda blava, damunt la repisa de la xemeneia, entre un rellotge i uns canalobres Lluís XVI.

Aquests tres mobles - a més del bufet, la taula de menjar, damunt la qual penjava una autèntica làmpada de cristall de Venècia, les cadires i el moblet de la radio - empetitien, reduïen el menjador, ja no massa gran de si, però li donaven un to amable i acollidor d'intimitat. A les parets hi havia dues estampes de Moreau el jove i el retrat de Beethoven per Franz Stück.

Quan Auban arribava del carrer fred i desagradable - els carrers de les grans ciutats, les nits d'~~XXXX~~ hivern, son sorruts, inhospitalaris, i, en cas, vi, els camins entre boscos i camps deuen tenir un encis indefinible - la taula ja era parada, la xemeneia encesa, el sopar a punt, i la "bonne", que venia a les vuit del matí i marxava a les ~~XXXX~~^{sis} del vespre, ja era fora. Auban penjava l'abrig o l'impermeable, deixava els llibres que havia adquirit, - sempre arribava ~~x XXXX~~ amb algun llibre a casa - a la seva cambra, es posava un batí i uns pantalons vells - Jacqueline l'hi obligava perquè no volia que se'ls cremés amb el tabac ni que portés genolleres - i s'asseia a taula.

Després de sopar carregava quatre o cinc pipes, posava tres o quatre llibres damunt la tauleta auxiliar, - sempre en llegia més d'un al mateix temps - i es feia servir el cafè i l'armagnac a la vora del foc.

Aquelles eren per ell les hores més bones, més belles del dia. Era per a que no li robessin aquelles hores - sobretot en temps d'hivern, que es quan li semblaven millors, - que rebia pocs convidats i molt de tart en tart, car sempre que podia s'escusava. Era gràcies al goig d'aquelles hores que la vida li semblava digna de viure's.

Jacqueline - les dones, generalment, suporten la solitud molt més a contracor que els homes - li deia que era un salvatge, que cada dia esdevenia més insociable, que la gent el prendria per un ogre.

Auban responia, acompanyant les paraules amb un somriure:

-Que em prenguin pel que vulguin. M'es indiferent.

La flama es torçava i dançava alegrement, amb una el·legància que mai no ha pogut assolir cap dançatriu: ni Isadora Duncan, ni Tòrtola València, ni Sarah Djeli, ~~XXXXXX FXXXXXX~~ ni Anna Paulowa i a la qual tan sols s'han apropiat un xic algunes ballarines espanyoles: Teresa Boronat, Laura de Santelmo, Antonia Merce, la Tanguera... De tan en tan espetegava un tronc, i la flama, com en els focs d'artifici de les nits d'estiu, es puntillava d'auries espurnes fugisseres. De tan en tan s'oïa a baix al carrer - que semblava, des del reco tranquil, tan llunya! - el lliscar d'un auto o be el ~~XXXX~~ seu klagson enragollat. De tan en tan la pluja trucava amb els seus dits glaçats als vidres del balcó, entel·lats pel baf calid de la cambra: la pluja d'hivern que xarol·la els carrers i converteix París en una Venècia no tan romàntica - ni tan pudenta - com l'italiana i en la qual les gòndoles són els automobils.

En la cambra regnava un gran silenci, trencat tan sols per petites remors: el topar de les grans agulles recobertes de cel·luloide que Jacqueline manipulava rapidament, el girar dels fulls del llibre que llegia Auban, el "crec" de l'encenedor quan la pipa s'apagava, - que s'apagava molt sovint, - la pluja, fuetejada pel vent, contra els vidres, el tic-tac isòcron, monocorde, del ~~XXXXXX~~ vell rellotge en el qual, per a indicar les hores, sonaven uns compassos de minuet - musiqueta tiple, aguda, un xic asmàtica - i un pastor i una pastora "Ro-

coco" s'inclinaven en una polida reverència.

A quarts de deu, invariablement, - sopaven a quarts de set - Jacqueline desava la labor, s'aixecava, s'apropava al seu marit, el besava.

-Bona nit, ~~marit~~ Daniel.

-Bona nit, Jacqueline - i li tornava el bes.

Abans d'eixir del menjador, ella encara recomanava:

-No triguís.

-No...

Auban restava sol. Era quan estava millor, car la remor de les agulles que, incansablement durant aquelles tres hores, manipulava la seva dona, el posava nerviós. Passaven dues o tres hores més. Auban bebia una altra copeta d'armagnac i seguia llegint. El gos, Blak, - un Pomerania negre - s'arraulia als seus peus demanant una carresa que el seu amo atorgava amb un somriure. I Auban, accentuant el seu somriure bonhomiós, pensava:

-Els gossos no fan tricot i, per tan, la seva companyia es més discreta, més estimable, segons com, que ~~la~~ de les dones.

De sobte Auban s'adonava que ja era tart: les dotze, la una. S'aixecava amb recança, agafava els llibres, els duia a la seva cambra - "la més bruta de la casa", deia Jacqueline, "car no permetts que la "bonne" hi entri per culpa dels ditxosos llibrots", - tornava al menjador, apagava el llum, i, a les fosques, anava a la cambra de dormir, i a les fosques es despullava per a no despertar Jacqueline.

I així una nit, i una altra nit, i una altra. Alguna vegada posaven la radio per a escoltar algun concert. En això també hi havia divergències entre el matrimoni. A ella li plavien els ensucrats aires d'opereta, els ritmes trencats de jazz, plens d'esgarips i de grinyols, les cançons de les divettes de cafe-concert, els gemecs de Tino Rossi i Jean Lumiere. A Auban, es clar, li agradava una altra mena de música: una mena de música que a la pobra Jacqueline li feia venir migranya.

Ell li havia dit:

-Per a escoltar el teu Tino Rossi i els seus semblants tens tota la tarda. Al vespre, ~~deixa~~ deixa'm escoltar la música que a mi em plagui.

Jacqueline, es clar, s'havia resignat.

I alguns vespres, Auban deixava la lectura per a poder escoltar Beethoven, Mozart, Glük, Haynd, ~~Mowssorsky~~ Mowssorsky, Rimski-Korsakow, Borodin, Schumman, Schubert, Monteverde, Debussy, Strawinsky, Bach...

Auban no es el que hom nomena un musicògraf ni menys el que hom nomena un dilettante. Temperament sensual i sensible, la música es el seu amor secret, el gran amor de la seva vida, que amaga pudicament, gelosament, als ulls de tot-hom. Adhuc quan un gran "virtuós" dona un concert a París - ell, però, no sent una excessiva simpatia envers els "virtuosos" - li dol pensar que per a escoltar-lo s'haurà de barrejar amb altra gent, la major part de la qual, sobretot la del "parterre", frequenta els concerts per snobisme, pel més abominable dels snobismes. Ell voldria ésser sol o acompanyat de ben pocs que, escampats per la sala discretament il·luminada, sabessin escoltar, sabessin sentir.

La musica, segons Auban, es una cosa massa important per a que tot-hom, pel sol fet de donar unes monedes a canvi d'un paperet, tingui el dret d'escoltar-la. I en aquest "tot-hom" despreciaador, Auban hi incloïa tots els que no saben escoltar ni deixen escoltar els altres: el nou ric insolent i groller, el burges inculte, la dameta banal, tota aquesta racaille ben vestida ~~que s'apareix amb tanta freqüència als teatres del "Figaro"~~ ~~envers la qual, no pas per anarquisme sino per bonxgust, Auban sentia un menyspreu absolut.~~

-Aquesta gentussa,-deia- no ~~tenen~~ dret a la musica. Malgrat la seva vanitat immensa, malgrat creure's poc menys que l'eix de l'univers, tenen la mateixa mentalitat, la mateixa sensibilitat d'una vaca. Si van al concert es perque ho creuen una obligació, perque creuen que això fa ~~xxx~~ chic. I s'hi aborreixen amb una distinció que tots els badocs admiren. De musica tan sols n'hi ha una: la bona. El demes es soroll, soroll en clau de sol o en clau de fa, més o menys soportable. Tota aquella gentola tan ben vestida, tan chic, ~~i ole~~ ~~xxx~~ ~~només dels quals apareixen amb tanta freqüència als teatres del "Figaro"~~, no son dignes de la musica sino del soroll: Tino Rossi, Jean Lumiere, Chevalier, les operetes, els tangos, el jazz...

Auban tenia un tan alt concepte de la musica que adhuc la manera com la gent l'escolta li semblava improcedent: vestir el frac o l'esmoking no per respecte a l'artista creador o a l'artista interpret, car aquests mereixen una altra manera de respecte. ~~reunir-se~~ reunir-se en un lloc determinat l'accés al ~~qual~~ qual, pagant - i hi ha coses que son impagables - es permès a tot-hom; anar a escoltar musica a l'hora de la digestió, que es l'hora menys indicada per a escoltar musica; llegir un programa per a que el public snob sapiga de que va i no faci un paper massa ridicol; dividir el programa en dues o tres parts per a que l'esmentat public pugui passar al hall o al salo-bar per a cridar un xic més que a la sala de concert...

Auban voldria que hom anés a escoltar musica en un estat especial, gairebé en un estat de gracia, amb un fervor absolut, amb una devoció absoluta. El temps millor per a escoltar musica es la primavera, la tardor, - sobretot la tardor - l'hivern; l'hora millor les cinc de la tarda; la sala ha d'esser decorada d'una manera simple, austera; el programa ~~ha~~ d'esser breu i selecte; l'entrada no hauria d'esser permesa més que als iniciats.

Jacqueline s'esfereïa quan Auban, molt seriós, exposava aquestes teories. Auban, com tots els apassionats, era intemperant, no feia cap mena de concessió. El filisteu, el cretí, l'indignaven, sobretot quan ~~xx~~ volien disfressar amb la pedanteria la seva manca d'intel·ligencia, la seva manca de sensibilitat. En això s'assemblava a Beethoven, qu'era el seu idol, el seu deu.

Quan les teories d'Auban no l'esfereïen era pitjor, car sumien a la pobra Jacqueline en una profunda estranyesa. Com exemple: un vespre que el seu marit discutint amb un music jove, sostenia la teoria que la musica té color.

Habien convidat a sopar el music i, a l'hora del cafe, parlaven ell i ~~xxxx~~ Auban asseguts vora el foc, mentre Jacqueline tricotava i escoltava.

- Si, si - deia Auban - la musica, per als homes molt sensibles, molt imaginatius, té color. Beethoven, que ha expressat tot el que la musica pot expressar

amb la tempesta de les seves passions de gegant, amb els seus crits delirants de joia o de desesperació, - recordeu l'allegretto i el final de la VII Sinfonia; es roig, d'un roig de flama, de posta de sol, de sang calenta; Mozart, tan supremament elegant, es blau i daurat; Debussy es gris, d'un gris de pluja tardoral ~~damunt els jardins abandonats~~ damunt els jardins abandonats on s'efullen les ultimes roses; Schumann té una verdor d'arbre vora el riu, d'un arbre ~~amb unques~~ ^{al riu} del qual, les nits de lluna, s'hi ~~gauran~~ ^{al riu} cantant les on-dines; Bach, tan seré, tan lluminós, té resplendor d'alba; Schubert es ^{de} color de rosa, d'aquest amable color de rosa de les malles de seda que abans duïen les ballarines; Haynd es de color de porpra.

-I Mendelsohn?

-Mendelsohn no em plau i, per tan, per mi no existeix. ~~Esa~~ fill d'un banquer i feia musica, tan correcta com volgueu, de fill de banquer.

-I Brahms?

-Tampoc ~~xx~~ ~~plau~~ no em plau. Em sembla massa alemany, es a dir: massa feixuc. Potser va camí de la gloria, pero hi va en tortuga.

Jacquelina, timidament, callava. Escoltava, pero, amb una atenció profunda i pensava:

-Al meu marit el predran per foll.

Quan el convidat fou fora, pregunta:

-Vols dir que t'ha entès aquell senyor?

-Si, dona, si.

-Com has dit unes coses tan estranyes!w.. A mi em doldria que la gent tin-
gués de tu un mal concepte.

-No t'amoïnis que l'opinió de la gent no m'interessa.

Sembla impossible que dos essers tan dispers, tan dissemblants, tan diferents en tot, podessin viure bé. Es veu que la teoria de les afinitats electives - amb la qual Goethe escrigué un dels seus llibres més feixucs - falla algunes vegades. El fet que el matrimoni visqués bé es devia tal vegada a dos extrems: la gran simplicitat de Jacqueline i la intel·ligència aguda i pura, sense cap mena de prejudici, d'Auban. I a la bondat d'ambdós. Ella, més jove qu'ell - quinze anys menys - l'estimava sense voler ~~expli~~ explicar-se'l, sense voler entendre'l, car es sabia inferior i sentia un gran agraïment envers ell, que, malgrat aquesta inferioritat, la tractava amb tanta benevolença. Ella no el comprenia, però pressentia la seva intel·ligència i s'en sentia orgullosa com si, per reflexe, quelcom d'aquella intel·ligència pervingués fins a ella, pobre criatura ignorant sense altra ~~merit~~ mèrit que el d'haver estat una noia bonica. Si la boniquesa, ~~xx xx xxx~~ Senyor, no és res! Se'n és o no se'n és, vet-ho aci. En canvi, el talent, la intel·ligència per a poder llegir tots aquells llibres, per a poder dir totes aquelles coses, ~~s'han de adquirir, s'han de guanyar~~ s'han d'adquirir, s'han de guanyar.

I per admiració, per agraïment, per amor -encara que alguna vegada crides i el renyés ho feia sense agror- procurava no moure's de l'òrbita on la vida l'havia situat, i tot el seu afany era fer amable la vida al seu marit, aquell home que, malgrat esser tan savi i llegir tant llibres i dir coses qu'ella no entenia, ella considerava, com tantes dones que no han tingut fills, com un gran

Els sentiments d'Auban, que convergien a una idèntica finalitat, eren, però, uns altres. Auban creia que la summa discreció consistia en no demanar massa coses a qui no podia donar-les, en no esperar el que no pot esperar-se. Sentia una tendra i reposada afecció envers la seva muller perquè era neta de cos i d'anima - higiene tan important l'una com l'altra - perquè sabia callar, perquè era discreta, perquè posseïa el do de fer la llar acollidora i simpàtica, do que moltes dones - encara qu'elles no ho creguin així - no tenen. Jacqueline havia estat bonica i ell no li havia demanat res més i l'havia pres per això: per la seva boniquesa. Tal vegada hauria trobat una dona més rica - ella era absolutament pobre - mes chic, mes savia. Ja estava content, però. Passada l'època de les passions, ella era una dona de molt bon veure encara. A ell això semblava no interessar-li massa. Per ell la seva dona tenia una virtut raríssima en les dones: no feia nosa.

-Jo, de jove, havia estat bonica - deia ella alguna vegada, amb l'anhel qu'ell ho recordes però sense la més lleu espurna de coqueteria.

-Encara ho ets. Encara ets bonica, encara ets jove. Quan en l'home s'apaga aquesta foguera que tantes bestieses ens obliga a fer, del passat amor en resta el millor que hi ha en l'amor: la tendresa. Per això jo no m'esplico, si no es per una gran passió que, malgrat la tragedia, dona un punt de grotesc a l'home, el tipus de marit que enganya la dona. Dos essers un xic pulcres, un xic dignes, no s'enganyen, car l'engany es sempre una cosa tèrbola... Tu no m'entens, veritat? Doncs jo t'estimo com el primer dia, però d'una altra manera, encara que no m'entenguis.

* * *

Daniel
~~XXXXXX~~ Auban havia nascut en un petit "village" del Berry. El seu pare era el ferrer del poble i un home d'exterior rude i aspre però amb un gran fons de rectitut i lleialtat, amb un gran sentit del just i de l'injust. A Paris havia lluitat al costat dels "communards" i havia pogut fugir quan Thiers i els seus versallesos iniciaren la brutal i salvatge repressió. Escarmentat, adolorit per la derrota, i totalment amargat, creia que, a la curta o la llarga, tan sols triomfen la injustícia i el despotisme, la força i la brutalitat. El poble es massa babau, massa sentimental, i perdona massa sovint el qui, oblidant el perdó, demà esdevindrà el seu botxi. Un cop al poble, es casà i es posà a treballar amb dalit tal vegada per a oblidar el passat tràgic i heroic. No feu cap mena de política - "ha posat seny", deien els seus familiars, molt satisfets - però mai no abdicà ni del seu pensar ni del seu sentir. Finit el treball diurn, les nits d'hivern, vora la gran llar encesa, llegia i rellegia la Revolució Francesa historiada per Louis Blanc i que, dit sigui de passada, es, amb la de Carlyle, la millor.

~~XXXXXXXXXX~~ La esposa era una dona sense gran personalitat, que vivia com tot-hom, que pensava - es a dir: que no pensava - com tot-hom. Fins passats cinc anys, s'havien casat el 77, el matrimoni no tingué fills. *Daniel*
~~XXXXXX~~ fou el

primer, i nasqué el vint-i-cinc d'Agost del 82. De les quatre germanes nascudes després en vivien tres i les tres eren semblants a la mare. Es farien ~~grx~~ grans, ballarien a la plaça els diumenges, anirien a missa, confessarien i combrerarien, es casarien i tindrien fills, tal vegada enganyarien al marit, tal vegada serien per ell enganyades, envellirien, moririen. Vida gris, trista, sòrdida, miserable.

~~Daniel~~ ^{Daniel} s'assemblava més al pare. Viu, llest, lleial, sentia una veritable repugnància envers la mentida i la hipocresia. Li plavia estudiar geografia, història, història natural, geometria. La gramàtica ja no li feia tanta gràcia. L'aritmètica li era un trencacoll. La història sacra li semblava un enfilall de crims, de turpituds, de monstruositats, que no capia ben bé però que ~~tarba-~~ ven estranyament la seva imaginació: Cain occin Abel; Abraham disposat a sacrificar el seu fill Isaac; ~~LOXX XXXXXXXXXXXX XI XXX XXXX~~ les filles de Loth embriagant el seu pare per a que les posseís; la pluja de foc damunt Sodoma i Gomorra...

El pare li recomanava:

-De tot això no en faci's gaire cabal. Tot plegat són falòrnies que no serveixen ni per a ésser més honrat ni per a ésser més intel·ligent. El que cal és que aprenguis de llegir i escriure i que sàpigues quines són les nacions i quines les races.

~~Daniel~~ ^{Daniel} llegia bé, cada dia més bé. I escrivia malament, car les fadeses que li feien copiar li desplaïen: "Jo-a-net te u-na flau-ta... Ra-mon te-nia un ca-ball de car-tó~~XXXX~~..."

L'infant deïa al seu pare per a disculpar-se:

-Si em fessin copiar fragments de les lliçons d'història, de geografia, o d'història natural, crec que aprendria d'escriure molt més aviat que ara. Ho he dit al mestre i m'ha renyat i m'ha escridaçat i m'ha dit que jo no soc ningú per a voler reformar els sistemes pedagògics.

El pare donava la raó a l'infant, molt satisfet de poder-li donar, i, de llavors ençà, cada vespre feia copiar-li fragments de l'"Història de la Revolució Francesa" de Louis Blanc. Així l'infant aprengué a coneixer i a estimar l'època ~~trágica i heroica~~ *trágica i heroica*.

El poble era constituït gairebé per un carrer de cases d'un o dos pisos, la carretera convertida en carrer - una plaça, i algunes pagesies escampades pels prats veïns. Al carrer hi havia l'"epicier", l'estanc, el cafè - després els dies feiners i ple de gom a gom els diumenges, sobretot si plovia, de pagesos endiumengats que passaven la tarda jugant a la "belote" - la merceria de la senyora Grandidier, el fuster, la farmàcia, el barber. A la plaça hi havia l'església i la "mairie" (I)

A l'estiu venien algunes famílies de la ciutat que els hauria semblat poc menys que indigne no poder dir a les amistats que havien passat l'estiu a fora. La versió de l'estiu eg en boca d'aquella gent - l'home ha estat sempre propici

(I) L'Ajuntament. (N. de l'a)

a mentir - devia esser una cosa plena d'atractius i fastuositats. La realitat, però, era una altra, i aquella pobra gent tan afeccionada a fer el senyor passaven l'estiu entre gallines, vaques, porcs, mosques, mosquits, pagesos, i altra fauna igualment poc simpàtica. Les tardes, quan el sol anava a la posta, els estiuejants passejaven amunt i avall de la carratera. Al matí, tots voltats de mosques, esperaven el carter fent labors de ganxet i llegien novel·les del senyor Marcel Prevost o del senyor ~~Pierre Benoit~~ *Pierre Benoit*.

Per la festa del poble, que s'esqueia pel juliol, venien musics i feien ball, a cada casa menjaven oca, i hi havia castell de focs artificials.

El petit ~~Lucien~~ *Daniel* contemplava els grans amb una accentuada curiositat, a mesura que anava coneixent-los, aprenia a menysprear-los. Li semblaven uns essers carregats de manies, de prejudicis, fàcils a un seguit de petites vileses, poc intel·ligents i mentiders. La mentida, que a ell, a l'escola, li havien dit que era pecat, ells la practicaven sense mirar-s'hi gens sempre que els hi convenia. El pecat, sobretot, - ell ignorava exactament en que consistia, car les nocions del bé i del mal les hi havien ensenyat d'una manera absurda i estúpida - era la seva obsessió. Els grans en parlaven sovint als petits - en parlaven massa sovint - però *Daniel* anava veient que els grans no eren precisament uns essers el que ~~seu~~ diu perfectes. Malparlaven els uns dels altres amb goig cruel, s'envejaven odiosament, s'alegraven del mal d'altri, es tenien odis terribles, abusaven del feble, adulaven vilment el poderós.

Daniel tan sols respectava i estimava el seu pare, - la mare, figura borrosa i gris, gairebé no comptava - perquè era fort i just. Volia esser aviat gran per a ajudar-lo, per a esser ferrer. Li plavien els sons cops de mall damunt l'enclosa, l'estampa negra de la ferreria, el foc espurnajant a la fornal. L'ofici de ferrer li semblava un ofici digne i viril. Els diumenges, pare i fill passejaven pels environs del poble i discutien com dos companys.

Daniel era un infant tranquil i assenyat, poc amic de barallar-se. Sempre, però, que algun company volia humiliar-lo, sempre que veia com abusaven del més feble, sempre que contemplava una injustícia, no li dolia repartir i rebre algun cop de puny.

Quan arribava a casa, el pare li deia:

-Ja veig que t'has barallat.

-Sí.

-Perquè?

Daniel explicava els motius de la baralla. Si ~~els motius~~ eren justificats, davant l'esbalaiment de la mare, el pare aprovava:

-Has fet bé. No toleris mai l'injustícia. Que t'han fet mal?

-Una mica.

-Una altra vegada procura fer-ne tu.

Als dotze anys el farmacèutic començà a deixar-li llibres. El farmacèutic era un tipus un xic estrofolari, anticlerical i misògin, que, com no tenia gaire feina, es passava els dies llegint a la rebotiga, que feia una forta olor de Tòde, de camfora, de bergamota. Lucien, devorà, sense ordre ni concert, Balzac, ~~Montaigne~~, Dumas, Lamartine, ~~Rochefort~~, Michelet, Alfons Daudet, ~~Natural~~, Plutarco, Cervantes, Andreu Chenier, ~~Barres~~, ~~de~~ ~~la~~ ~~Fontaine~~, ~~de~~ ~~la~~ ~~Fontaine~~, ~~de~~ ~~la~~ ~~Fontaine~~, ~~de~~ ~~la~~ ~~Fontaine~~.

~~anatomista~~ de Musset, Goethe, W George Sand, Schiller, Foscolo, Maupassant, Anatole France, molts altres...

Aquella fou l'època més feliç de la seva infantesa. Li plavia ajudar el pare i estava content que el pare - que cada vegada li semblava més bo i més intel·ligent - li ho permetés. Pensava:

-Quan ell sigui vell jo el substituiré i ell podrà ~~x~~ llegir i prendre el sol i passejar amb el farmacèutic.

Els projectes del pare, però, eren uns altres. Creia que la vida de poble era massa dura i mesquina i volia per al seu fill una altra mena de vida. L'enviava a la ciutat propera a estudiar. El fill obeï perquè no s'atrevisi a disgustar el pare, per no desil·lusionar-lo, però obeï a disgust.

Als divuit anys ^{Samuel} ~~Auban~~ Auban era a París i treballava al despatx d'una casa editorial.

París l'enlluerna, l'encisa, l'enamora. Un xic esquerp, com sempre havia d'esser, malgrat que, en isolar-se, ho feia més per pudícia que no pas per esquarteria, vivia lluny: al n° 16 de la rue Lhomond, rera la montanyeta de Santa Genoveva. Millor: així, com el despatx era lluny, - a la rue des Saints Pères - li calia caminar, cosa que per a ell sempre havia constituït un plaer. Com tenia un tant per cent de descompte, començava a adquirir llibres, a emplenar-se la casa de llibres. Ja, es clar, llegia amb més coneixement de causa, amb més ordre, amb més intel·ligència. Llavors començava - gràcies a la lectura d'un comentarista frívol i banal, Lenôtre, - a col·leccionar llibres i papers i estampes de la segona mitat del segle XVIII.

L'apartament de la rue Lhomond era petit i moblat molt humilment; resultava lluny del centre de París si hom volia anar-hi a peu, i car si hom volia utilitzar l'òmnibus. El lloc, però, era isolat, i, per tant, magnífic segons els gustos d'Auban. El carrer, silenciós, amb vells jardins de parets altes coronades pels plomalls de les ~~xxxxxx~~ acàcies o les cabelleres verdes de les anglesines, semblava un carrer de petita ciutat de província. La casa tenia una ampla galeèria que s'obria al jardí d'un convent.

Els diumenges Auban es dedicava a descobrir París: el parc Monceau, el Luxembourg, els molls del Sena, dels quals, gràcies a les ~~canals~~ ^{canals} dels "bouquinistes", fou un gran frequentador. Bon caminador com era, feia grans passejades. I es complavia en reviure el París revolucionari en el ~~l'XX~~ París actual. I es deturava a llegir la placa de ^{la} rue de Rivoli, davant el número 230, que advertia que en aquell lloc estava situada la sala del ~~XXXXXX~~ Manège, on, el 21 de Setembre de 1792, fou proclamada la República; i al Pont Nou, davant l'estatua d'Enric IV on, el Juny de 1792, quan la patria fou declarada en perill, s'enrolaven els voluntaris; i al Palais Royal, on, el diumenge 12 de Juliol, Camil Desmoulins, a la porta del Café de Foy, arengava la multitud que l'endemà havia d'assaltar la Bastilla; a l'Hotel de Ville, on la matinada del 10 Thermidor, -28 de Juny de 1794- Robespierre, vençut amb Saint Just, Couthon i Lebas, fou ferit pel gendarme Merda; aci, a la cour du Commerce, vivia Danton quan fou arrestat; i aci, al número 17 de la rue Saint Honoré, hi havia la perfumeria d'Haubigant on la reina Maria Antonieta, que s'hi proveïa, adquirí poc abans de la fugida a Varennes, una gran quantitat de guants i perfums, i on després, durant

(1) *de l'actual Ankerplatz Saint Germain (1)*

23
el Terror, per a estar a tó amb les circumstancies, venien un "parfum a la guillotina"; i al numero 277, on, en temps del Terror, hi havia un cabaret des del qual els elegants de l'època assistien al pas de les carretes dels condemnats ~~a la guillotina~~ ^{a la guillotina}, instal·lada a la plaça de la Revolució, - avui de la Concor- dia- i des d'on es probable que David, desagradable com pintor i com home, di- buixa l'apunt de Maria Antonieta; i davant el numero ~~del xxxix xxxxxx~~ 398 del mateix carrer de Saint Honoré, on havien viscut els Duplay, que allotjaren Maxi- milià de Robespierre; i davant el numero 219, habitat en 1793 per la modista Rosa Bertin; i, dos numeros abans, el 217, on morí, en 1814, el doctor Guillotin, inventor de la famosa "màquina humanitària"...

Algun diumenge s'arriscava fins a algun poblet de les afores: Suresnes, Charen- ton... Malgrat la companyia d'un llibre s'hiavorria i sempre refo- rna un xic trist i decebut a Paris. Això era lògic: les "guinguettes" eren plenes de modis- tes, d'estudiants, d'artistes, que bevien, reien fort, ballaven, cantaven... i Auban tenia divuit anys i necessitava quelcom més que la companyia d'un lli- bre. L'endemà, però, el seu disgust, la seva petita amargor, - sentir-se sol en una ciutat com Paris on tot-hom, an menys així ho creia ell, està tan ben acom- panyat- havien desaparegut. El treball el distreia, li feia oblidar el seu dra- ma minúscul. Manipular llibres, veure'n cada dia, anotar la quantitat d'edicions, la quantitat d'exemplars, adquirir els que més el podien interessar, quin bell treball! Llavors, quan tot era hostil ~~anunciava~~ ^{li}, quan tot al seu entorn el rebutjava, aprenué a estimar la companyia dels llibres. Auban no comprenia que ningú, tenint aquesta bella companyia, podés sentir-se sol.

El gerent de l'editorial, acostumat a tractar amb gent que no sentien cap amor envers el treball que feien, amb gent que treballaven maquinament i de mala gana, s'estranyà del zel i la intel·ligència d'aquell minyó tímid, esquerp i ~~xxxxxxx~~ ~~xxxxxxx~~ aparentment orgullós - els tímids sempre semblen orgullo- sos- que ningú no coneixia, que havia entrat a la casa sense cap recomanació i del qual, quan la gerència ho exigí, havia donat referències un oncle seu al calde en un poble de l'Ariège. El cridà dues o tres vegades al seu despatx, parlà amb ell de literatura i de literats, de llibres i de llibreria. En veure que el minyo era ~~intel·ligent~~ ^{esparitat} i treballador, el situà en un carreg superior, li augmentà el sou.

Llavors, als seus descobriments d'adolescent, Auban hi afegí Zola, ^{Jules Verne,} Octavi Mirbeau, Huysmans, Maeterlick, Werhaeren, Schelling, Fichte, Kant, Nietzsche, - que li feu una gran impressió però en el qual li desagradà el culte a la for- ça-, Voltaire, - que tan sols coneixia imperfectament, - Rousseau, que li semblà antipàtic i ploràner, Rollinat, Richépin- el de "La chanson des gueux"- Charles Louis Philippe que una nit conegué en un bar del boulevard Sebastopol i que li dedicà el seu meravellós "Bubu de Montparnasse" ^(Romana Rolland que amb el seu "Jean Christophe" ...) i enlluernà. Alguna tarda, finida la feina, Auban i el gerent eixien i feien junts l'apero. El gerent dues o tres vegades havia insistit:

-I vos no escribiu cap novel·la? No feu res per al teatre?

Auban, estranyat, i esporuguit, protestava:

-Jo? Oh, no! No, no!... Per a fer literatura cal tenir molt talent...

El gerent somreia:

-No ho creieu. Hi ha autors francament ~~mediocres~~ ^{mediocres} que es venen molt.

Com exemple: vos de~~ve~~u haber llegit "Bruges la morte", de Georges Rodembach.

-Si.

-Sigueu-me sincer: us ha plagut?

-No: m'ha semblat malaltís, afectat, un xic influenciat de D'Annunzio.

-Exacte. No obstant es un autor que ara està de moda.

-Si.

-Veieu?

-Estic segur, pero, que d'ací vint anys hom l'^haurà ~~oblidat~~ del tot oblidat.

-Potser si.

-En canvi, hom no oblidarà dos altres autors, belgues com Rodembach: Maeterlinck i Werhaeren.

El gerent, malgrat les protestes i denegacions d'Auban, estava segur que aquest es presentaria qualsevol dia amb el manuscrit d'una novel·la sota el braç. Aquest dia, pero, no arribà mai.

Algun vespre Auban anava al teatre. Eren els bons temps d'Antoine i de Lugne Poe i de Fermin Gemier, els temps de ~~l'oeuvre~~ l' "Oeuvre" i del "Vieux Colombier". Encara no habien fet la seva aparició els Pitoeff, Louis Jouvet -actor que Auban creu un xic tarat de snobisme-, Gaston Baty. Eren els bons temps que Antoine, Fermin Gemier i Lugne Poe lluitaven per un teatre fort i digne contra la banalitat, la sordidesa i el sentimentalisme malaltís del teatre nomenat "del boulevard". Hom havia fet conèixer algunes obres de Strindberg: "La dansa dels espectres", "Pare", "La senyoreta Julia" - d'Ibsen: - "Peer Gynt", "Joan Gabriel Borckmann" - de Bjornson: - "El guant", "Mes enllà de les forces humanes", "El rei", - de Maeterlinck: - "Els orbes", "L'intrusa", "Pelleas i Melisenda". Octavi Mirbeau havia estrenat "L'epidèmia", "La cartera", "Els afers son els afers". Quina diferència entre aquest teatre digne i honest i la pastisseria teatral dels Bataille, dels Lavedan i d'altres autors que el public el-legant - el-legant perquè? - enlairava als núvols!

Altres vespres, Auban anava a passar l'estona a un cafè de la rue Clichy, freqüentat per pintors i escriptors joves que discutien a crits, malparlaven del talent dels artistes i escriptors coneguts i tan sols creien en el talent d'ells, que ningú no coneixia. Eren una gent absurda i fantàstica, joves la majoria d'ells, que debien viure d'una manera absurda i fantàstica. Duïen cabells llargs, grans berrets negres a la Rembrandt, americanes de vellut, ~~xx~~ xalines enormes. Aquest tipus d'artista, supervivència de Murger, avui s'ha perdut i per a trobar-lo cal cercar-lo com una curiositat en la novel·la o be en el teatre i amb música de l'infecte Puccini.

Amb ells, jogant al domino i partint-se el ~~xxxx~~ cafe amb llet, hi havia algunes noies joves i generalment boniques, mixtes de Mimi i "Dama de les Camelias". Eren noietes que, segons la terminologia de l'epoca, abans de dedicar-se a la galanteria o be de casar-se com ~~Deu~~ mana, "vivien la seva vida". Eren modistes o be es guanyaven uns francs fent de model i s'enorgullien de tenir una "liaison" amb un artista.

Auban no havia escollit aquell cafe pel fet ~~xx~~ que el freqüentessin aquelles noies i aquells nois que li inspiraven llàstima i simpatia: llàstima perquè els ~~veia~~ mal vestits i perquè els endevinava mal menjats; simpatia perquè, malgrat ~~xxxxxx~~

la seva miseria, veia que s'interessaven per coses més nobles que les que, generalment, interessaven a la mesquina gent normal. ~~XX~~ Hi anava perquè li plavia la dama del taulell, madura i pomposa com una Juno, - més propera al Ticià Vecelli que a Fra Angélico da Fiésolo - que, per obra i gràcia de la seva presència, havia convertit el vulgar taulell en altar mirífic en el qual, en lloc de capella, hi havia un gran mirall amb ample marc daurat, i en lloc de cirs i canalobres, ampolles, platets, culleretes, i una ~~XXXXXX~~ capsa plena de terrossos de sucre que la dama repartia tan ~~xunciosament~~ com si fossin ~~XXXXXX~~ hosties per a la Primera Comunió.

Tenia els cabells ~~xx~~ rossos, d'aquest ros d'aram que tenen les fulles seques en els parcs de tardor, uns ulls blaus, d'un blau mineral i profund, gairebé negre, una boca àvida i sensual, sempre molt ben maquillada, una faç pallida de gardenia quan comença a marcir-se, i un xic de sota barba.

Des del seu tron ~~de~~ l'era el taulell distribuïa l'almoïna del seu somriure mecànic i ritual que recollien, agraits, els ulls goluts de la concurrència. Li plavia ensenyar les mans, que eren belles, i contemplar-les amb una ingènua delectació. Anava sempre, estiu i hivern, amb manega curta i duïa vestits molt descollats. Tenia un gest hieràtic i llunyà, una mirada perduda i llunyana. Molts dels parroquians del cafè n'estaven secretament enamorats i de bona gana se l'haurien endut a qualsevol meublé dels voltants. Ella, però, semblava no heure esment de la càlida admiració que despertava i no feia cabal ni de la concurrència ni del seu marit, un home menut, lleig i pelut com un simi.

Auban també n'estava enamorat i més d'una nit el seu record, el record de la seva carnal opulència, el turmentà en el seu llit de solter, trist i fred. D'aquest amor, - que en el fons era tan sols una obsessió sexual - el distreïen ~~xx~~ les discussions dels artistes amb els quals havia fet amistat. Eren discussions a crits i cops de puny damunt la taula, plenes de dictoris i d'irreverències.

-Bourget? Bourget és una mona, un cursi que tan sols plau als cursis.

-Aquest és un poble de cretins que s'admira davant l'infecta pintura d'un Carolus Duran i, en canvi, desconeix Cézanne.

-Molt parlar d'espiritualitat, i que? Res! El nostre és un poble que menja massa carn i massa mantega, un poble que pensa amb el païdor, que és la visce-
~~XXXXXXXXXX~~ ra immoral per essència i potència.

-Tot és baix ventre! Tot és baix ventre!

-Veus? Remy de Gourmont és un gran escriptor.

-Per això el desconeix la nostra infecta burgesia, perquè és un gran escriptor.

-La nostra burgesia reaccionària i antipàtica.

-France també és un gran artista.

-També ho és Barrès.

-Que vols que et digui?... No em resulta gaire simpàtic. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
El seu jo sona sempre a cosa falsa i buida.

-Maurras li té una gran admiració.

-Maurras és una bestia bruta, un fanàtic del qual els que no saben escriure ~~diu~~ diuen que escriu molt bé.

-El Greco, Goya, Poussin: heus aquí els grans artistes.

-I el Ticià, i el Giorgione...

-I Ribera, i Rembrandt...

-I Leonardo...

-Leonardo es massa conceptuos.

-I el Giotto, i Fra Angelico, i Fra Filippo Lippi, i Botticelli...

-I el Ghirlandajo...

-Goya ha estat el pare dels impresionistes francesos...

-Monet, Manet, Renoir, Pissarro, Degas...

-Cal no oblidar Corot, senzillament magnific.

-I els primitius **flamenes**...

-No hi ha, avui, cap novel·lista superior a Balzac, la majoria dels llibres del qual **son** a l'Index .

-Això demostra la raquítica mentalitat de la Santa Seu...

Auban escoltava i admirava l'exaltació d'aquells joves mal menjats i mal vestits que es preocupaven de coses tan belles i tan poc pràctiques. Els artistes l'havien admès en la seva companyia perquè veieren que no es tractava de cap filisteu - mot terrible en aquella època - i perquè, moltes vegades, les seves opinions estaven d'acord amb les ~~seves~~ d'ells . I perquè, - això no s'ho volien confessar - gairebé sempre era ell qui pagava les consumacions.

Hi havia un pintor basc-espanyol envers el qual Auban sentia una admiració barrejada d'estranyesa, d'esbalaïment. Era un home alt, magre, gairebé esquelètic, molt pal·lid, gairebé lívid, amb una gran barba negra de rabbi i uns ulls negres i febrils. Anava amb capa madrilenya, duia sempre barret fort, i fumava uns cigars ~~molt prims i llargs~~ italians molt prims i llargs que feien una pudor inaguantable. Pel seu aspecte semblava que havia de fer una pintura ascètica i turmentada, a la manera del Greco o de Valdes Leal. I, no obstant, per un contrast curiosíssim, feia una pintura sensual, calenta, esclatant de llum. Sentia sobretot una preferència pel nu -el nu per ell era la perfecció suprema- i pintava dones nues molt opulentes, molt uberrimes, d'enceses coloracions rubenianes: banyant-se, assegudes al peu d'un arbre, en un jardí, sota una parra mes o menys anacreontica, totes clapades de sol, assegudes en una cadira, dalt una branca, en un interior, dretes al costat de l'estufa. Mai, però, no les pintava assegudes.

-El nu -deia- es cast per essència i potència. Tan sols els cretins troben el nu immoral. Cal, però, que la posse no doni lloc ni pretext al comentari brut , baixament brut. La dona és un animal d'amor i cal defogir, sempre que això sia possible, pintar-lo en posse horitzontal per a aprofitar els plecs d'unes robes de llit o d'uns coixins. Això podia fer-se en èpoques menys hipòcrites, menys mesquines que la nostra. Això ho podia fer el Ticià amb la seva Dànicaⁿ i amb la seva Venus de la música. Nosaltres, no. La nostra burgesia, que es creu tan fina tan intel·ligent, tan espiritual, tolera el cinema brut i la revista francament pornogràfica, i s'escandalitza davant el nu. És l'època, la vilesa i la beneïterria de l'època, que fa de Dreyfus una víctima, de Cecile Sorel una gran actriu, de Bourget un gran novel·lista, de Gándara un gran pintor, i que converteix Montmartre en el bordell d'Europa. Fixeu-vos en la nostra indumentària.

XXXXXXXXXXXX grotescos XXXXXqueXXXXXXXXXXXXXXXposanXXXXXXXXXqueXXXXX
XXXXXpentallonsXX

Voleu res més ridícul qu'una americana? Voleu res més grotesc que aquests tubs per a posar les cames i que nomenem pantalons? I de les faldilles de les dones? Perque han de dur faldilles les dones? Gracies a l'us de la indumentaria el cos humà es perverteix i s'enlletgeix. En materia d'estètica el primer lloc l'ocupa el caball; despres segueix l'home, i, finalment, la dona. Doncs be: despullen un home - que en té menys costum que la dona, que no dona a aquest acte el prestigi i la transcendencia que hi dona la dona- ^{Creieu-li} ~~tant~~ el coll planxat, la corbata, l'~~rem~~illa, etc, i, les més de les vegades, us trobareu amb un espectacle francament llastimos. Creieu-me: tan sols el nu es respectable. I el nu en tota la seva opulencia. Si sabessiu, però, el difícil que m'es trobar els models que jo vull. Les dones d'avui estan massa magres, tenen la mania de no engreixar-se.

Auban, pensant en les pintures del ~~XXXXX~~ basc-espanyol i veient-lo a ell, ~~tan magre~~, pensava:

-Aixo deu esser com una mena de venjança.

Les noies, entristides de veure Auban desaparellat, li atorgaren alguna nit -elles no tenien prejudicis bugesos i a això no hi donaven cap importancia- o be li portaren alguna amiga-"Saps? coneixem un jove molt simpatic i molt amic dels artistes, que ens fa llástima perque està sol... A mes a mes, té algun diner i es prodig i generós..."- per a que alegrès, amb la seva joventut i la seva gracia, l'^{apartament} ~~apartament~~ de la rue Lhomont. Aquests amors, purament epidèrmics, no duraven gaire. Es cansava l'un o es cansava l'altre, per qualsevol motiu, i els amants es separaven sense enfadar-se, sense fer drama.

Així, d'aquesta manera facil i amable, fou com ~~Daniel~~ s'inicià en el que ~~tal~~ vegada massa lleugerament nomenem amor.

Així conegué Germaine, qu'era rossa com un melindro i, perque feia de maniqui en una casa de modes de la rue de la Paix, en posar-se al llit i en deixar-lo necessitava més d'una hora per a la seva toilette complicadissima. Germaine tenia la mania de l'aristocracia i creia que tan sols els que tenen auto i ~~viuen~~ viuen al quartier de l'Etoile i estiuegen a Trouville ⁽ⁱ⁾ son dignes de respecte. Aquesta estúpida reverencialitat envers els diners, sentida igualment per comics, croupiers, prostitutes, i altra gent igualment desagradable, a Auban li produïa un efecte llastimos.

Lligava mes amb Lucette. De Lucette deien els seus amics qu'era boja com un llum. Tenia uns grans ulls de color de tabac, uns cabells - que duia tallats molt curts i amb un sarrell com un petit teló de seda damunt el front- molt negres i molt llisos, i una boca que tan ~~sx~~ sols sabia riure, cantar i besar.

-Jo crec -deia- que ni dormint puc deixar de riure.

Tenia disset anys i treballava en uns grans magatzems. Li plavien les sedes -sobretot per a la seva roba interior- i els perfums cars. El diner per ella no tenia cap importancia i el donava amb facilitat quan ^{salia} ~~que~~ alguna ~~xxxxx~~ companya o alguna familia pobra del veïnat - vivia amb la seva mare, vidua i mig malalta ^{a menut montant} ~~ella~~ - els necessitava. Tot la feia riure: un riure clar que l'enorgullia, car deia que la gent dolenta i els ases no saben riure. Tot, ~~excepte~~ les

(I) En aquella epoca d'avant guerra Trouville era, com ja no es avui, la platja de moda. (N. de l'a.)

historietes brutes que fan referencia al sexe, que li semblaven indecents i mancades de gracia.

Era pròdiga del seu cos. I ho era, més que per vici, per divertir-se -talment com un infant quan fa una entremeliadura- i, encara que sembli estrany, per bondat.

Deia:

- Quan veig que jo els agrado i sofreixen, penso: si això, que a mi no em costa res, els ha de fer contents...

Anys despres, Lucette s'havia de casar a provincies i havia d'esser ~~una~~ bona esposa i bona mare.

Solange tenia vint-i-set anys, era modista i llegia moltes novel·les. Era una dona ja madura, amb un cos magnífic, una boca goluda i perversa, una cabellera d'un ros d'aram amb reflexos de flama. Per a ella, com per a Buffon, en amor tan sols tenia importancia la part física. I es donava com un bell animal en l'època del ~~seu~~ zel i les seves nits eren delicioses i extenuants. Pensava amb horror en la vellesa, quan ja no plauria als homes.

~~xx*xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~

-Llavors -deia- em mataré.

* Genoveva - la Beva, li deien per a fer el nom mes curt- era francament lletja, lletjor que vanament intentava dissimular amb cremes i coloretts, i sentia una gran enveja envers les seves amigues que plavien als homes. Magre, ossosa, llarga, amb uns ulls xics de mirada inexpressiva, amb unes mans deformades pel treball, mal girbada, gens femenina. Tenia un aire tímid i poruc, com ~~aquests~~ aquests pobres gossos nòmades que sempre temen la puntada de peu o el cop de pedra. Com tots els tristos, tenia un somriure dolç, i aquest somriure, que de tan en tan torçava la seva boca prematurament marcida, il·luminava el seu rostre de ^{na} lletja, talment com un feble raig de sol en un dia de ~~pluja~~ pluja. Treballava, per un jornal miserrim, en un obrador de costura i vivia en una mansarda pels voltants de la place Maubert.

Alguna nit, algun dels artistes, per llàstima -ja us he dit ~~que~~ qu'eren una gent ~~estranya~~ estranya- o perque havia begut massa i no es donava ben be compte del que feia, se l'endua amb ell. Quin profund agraïment sentia la pobra criatura, quina meravellosa joia en veure que, com a les altres, també a ella la consideraven una dona. Savia que no s'enamoraven d'ella, que no era bella per a inspirar passions. Savia que li feien una caritat en acceptar-la, i no es sentia humiliada per aquella caritat de la qual ella, ingenuament, remerciava Deu. I tal vegada era sola al món a considerar l'embriaguesa com una virtut.

L'endemà, passats els efectes del vi o bé esvait l'impuls sentimental, l'home volia ~~treure-la~~ treure-la. Ella, però, desesperadament, invocava qualsevol pretexte. Amb la veu plena de llàgrimes, pero esforçant-se terriblement per a fer florir un somriure pal·lid en els seus llavis pal·lids, deia:

-Com tens això, mare de Deu!... Fa pena de veure... Be, si, és clar: un home sol... Mira, ja que soc aci t'ho endreçaré una mica...

I ella que no tenia llar, que vivia de qualsevol manera, escombrava, fregava, ho espolsava tot, ho posava tot en ordre, abans d'anar a l'obrador. La tarda feia

fiesta per a poder acabar la seva petita obra de seducció, l'única que estava al seu abast. Anava a la seva mansarda, es banyava-~~x~~ amb moltes dificultats car com es de suposar, no hi havia cambra de bany- es posava la millor roba que tenia, es perfumava escandalosament, treia uns quants francs-no podia evitar, ~~xxxxxxx~~ en fer-ho, un~~x~~ lleu sospir- dels seus estalvis, i comprava vi, cafe, formatge, un xic de "paté~~x~~ de foie", un xic de "boudin", pa, algun "gateau" per si ell era llepol, carbó.

Quan ell arribava, la cambra, pobra, lletja i bruta ~~p~~els altres dies, li semblava una altra: tot era ordenat, tot era net; els llibres, ben posats en els seus prestatges, feien venir ganes de tornar-los a llegir; damunt la taula de treball hi havia un gerro amb flors; la taula era parada: la sopa, ~~xxxxxxxxxxxx~~ la "choucroute", el "paté de foie", el formatge, l'ampolla~~x~~ de vi; l'estufa era encesa i donava una agradable escalfor.

Naturalment aquella nit Beva també es quedava.

I l'endemà també, car la pobra trobava un altre pretexte:

-Tens la roba feta una llàstima, bruta i plena de forats.

I ella la rentava, la sargia, la planxava.

Ell no estava gens descontent de l'aventura. Es cert que Beva estava mancada de tot atractiu físic, pero sargia tan a la perfecció una americana, feia tan be el cafe, tenia la cambra tan neta i ordenada!

Si es tractava d'un home un xic delicat, li donava, per poc que podés, algun diner. Si no en tenia o be es distreia, era ella qui pagava. Això, en el fons, no l'entristia massa. La qüestió era que no la treguessin.

Quan arribava el moment ~~xx'xxx xxxix~~ qu'ella temia devenir inoportuna, -moment que, tart o d'hora, arribava sempre- Beva sabia desaparèixer discretament. Sense odi, però amb una gran recança. I amb un gran agraïment envers l'home que l'havia acceptat al seu costat.

Un altre tipus interessant era Janine, una pobra noia tolosenca que feia fi-ra del seu cos sota els fanals de la rue de ~~XX~~ Clichy. Janine era alta, opulenta, amb una sina ubèrrima, amb uns flancs poderosos. El pintor basc-espanyol sentia envers ella, que li havia servit de model i li havia atorgat alguna nit, una càlida simpatia.

Parlant de l'artista, deia ella, rient:

-Es tan groc i està tan sec, que em fa l'efecte que dormo amb una talla romànica.

-Janine es una noia alegre com un ball de "guinguette" i bona com un "croisssant" del dia - la definia un artista de la colla.

~~xxx~~ S'havia fet ~~xxxx~~ ~~x'xxx~~ amiga d'ells perque, de tan en tan, quan al carrer feia massa fred o be estava cansada de passejar amunt i avall, entrava al cafe per a escalfar-se i reposar en companyia dels artistes que li semblaven una gent pintoresca i divertida.

Les nits que no "feia" cap senyor, deia:

-Apa, nois! Avui estic lliure. Qui es el que està més sol i més trist de vosaltres?

Algunes vegades el més sol i el més trist era Auban. Janine s'en alegrava

perque era tambe el més pulcre i el que sempre li feia un petit present.

En aquella època Auban menjava en un restaurant rus del barri llatí, a-tret més per la concurrència que pels menús, car la cuina de la Santa ~~XXXXX~~ ~~XX~~ ~~XX~~ ~~XXXXX~~ ~~XXXXX~~ Rússia no li feia cap gràcia comparada amb la de Brillat Savarin. La concurrència, en canvi, sobretot per a un esperit observador i analític -i lleument intoxicat de literatura- com el d'Auban, era interessantíssima: estudiants, artistes, polítics mes o menys revolucionaris.

El restaurant era freqüentat per pocs francesos i gairebé a totes les taules hom parlava el rus, de fonètica dolça i musical. Rostres pal·lids, ulls molt blaus -blavor de gota d'aigua sota un cel seré - o molt negres - negror cerosa de barreta litogràfica -, barbes, cabells llargs. Els russos que en aquella època, pocs anys abans la guerra del 14, hi havia a París, no s'assemblaven en res als que havien de venir després. Els uns havien emigrat perquè eren enemics del tsar i tenien l'estada a Sibèria. Els que vingueren després - per a que Kessel i Deval podessin escriure novel·les i comedies ~~XXXXXXXXXX~~ - foren amics del tsar, freqüentadors de Tzarskoie Selo, i fugien de la revolució. Tots eren prínceps i grans ducs, tots feien de xofer, de barmann, de cambrer.

Auban, que coneixia els uns i els altres, preferia els primers. Li semblaven més interessants, menys afectats, tenien més caràcter, més personalitat, defogien el paper de víctima. A més a més, abans de la guerra, per als occidentals, els russos tenien gràcies a les lectures de Tolstoi, de Gorki, ^{de} Txéjov, de Gogol, de Dostoiewski... - un gran prestigi literari i un encis estrany i torbador com una beguda molt forta. El fet d'esser rus ja constituïa quelcom com d'enigmàtic, de misteriós, ~~de~~ d'extraordinari. El restaurant -el decorat - accentuava aquesta impressió. Era més baix que el nivell del carrer i s'hi baixava per una porteta a tres o quatre graons de pedra: una veritable entrada de conspiració i misteri. Al menjador, molt baix de sostre, hi tenien cabuda quinze taules per a quatre persones cada una. Al fons hi havia una porteta que s'obria a la cuina -de la qual eixien l'escalfor dels fogons, la remor de la mantega fregida, l'olor espessa de les salses-, un tinell amb plats i ampolles i una gran estufa russa de majòlica.

S'hi estava bé en el menjadoret del restaurant rus, hi havia aquest ambient d'intimitat i camaraderia que manca en la majoria dels altres restaurants. Hom rarament esdevenia amic dels russos que freqüentaven el menjador - oposaven sempre a tot avenç un gest de freda polidesa - i, no obstant tots semblaven amics. Si ~~XXXXXXXXXX~~ es trobaven al carrer, però, fingien no veure's, no coneixer-se, conducta que a Auban acabava d'intrigar-lo. El restaurant tenia, a més a més, una altra aventatge: era molt econòmic. I a l'hivern, quan al carrer, sota la neu o sota aquesta pluja menuda que els parisencs nomenen "guyllard", és terriblement inhospitalari, feia bo allargar la sobretaula amb una copeta de Kummel -que sols bevien els privilegiats - o ~~XXX~~ de vodka, que s'ha de veure d'un glop perquè no ~~XXXXXX~~ cremi la gorja.

Auban fou un parroquí del restaurant i els altres parroquians aviat li perdren la desconfiança dels primers dies, quan ell temia que el prenguessin per un policia.

X Al jove, en aquella època, li semblava que tota els russos s'havien de dir

Ivan o Natatxa i ~~xxx xxx~~ havien d'esser nihilistes. I era per literatura que a Auban li hauria plagut tenir una aventura amb una d'aquelles noies.

La russa de la seva aventura no es deia Natatxa. Es deia, ~~XXXXX~~ ^{Maria} simplement, com qualsevol francesa: Maria Berdnikowa. Era, però, russa, de Crimea, i Auban ja estava satisfet.

Físicament, era una dona més aviat baixa que alta, més aviat magre que grossa. El cos era fibrós, elàstic, molt àgil, de carnació molt pàl·lida. Tenia uns ulls negres, de mirada profunda i torbadora, i duia els cabells partits per una ratlla en mig del crani i molt esburrifats. Es banyava cada dia, per fred que fes, amb aigua freda i es donava després grans friccions de colonia. Li plavien els perfums aspres i violents: les "Roses Negres", de Bichara; el "Jiky", de Guerlain. Feia molta gimnàstia per a conservar ~~XX~~ l'elasticitat del seu cos. Deia que les dones massa primes li feien llàstima i que les massa grasses li ~~XXXXX XXXXXXXXXX XX XXXXX XXXXXX I XXXXXXXXXX~~ feien fàstig.

No treballava i tenia diners, i ningu no sabia qui els hi donava ni d'on els rebia ni en concepte de què els rebia; no parlava mai del seu passat ni de la seva patria llunyana. Assistia a uns cursos de la Sorbona i era una dona intel·ligent com poques, d'una intel·ligència independent, un xic rebel i un xic salvatge. Parlava de pintura millor que molts pintors; parlava de literatura millor que molts literats. Ella fou qui descobrí Dostoiewski a Auban, qui li ensenyà a conèixer-lo -fins llavors li havia semblat obscur, enigmàtic, feixuc- i a estimar-lo.

-A vosaltres, els occidentals, -deia- us plau més Tolstoi, que, veritablement, es un gran escriptor. Dostoiewski, però, el supera en molt.

Auban, de naturalesa tímida, sobretot en la seva joventut, es sentia un xic intimidat, en una situació de palesa inferioritat, davant la russa. La trobava ~~enigmàtica~~, misteriosa -en realitat el misteri sols existia en l'imaginació d'Auban-, de psicologia estranya.

Ell li havia fet un dia aquesta pregunta vulgaríssima que fan tots els enamorats:

-M'estimes?

-No. Perquè t'he d'estimar? M'agrada perquè ets net i ets intel·ligent, i et prenc per a satisfer una necessitat fisiològica no més important que la de menjar. Vosaltres els francesos, molt amics de complicar-vos la vida, doneu massa importància al mot "amor" i sempre el feu anar en doina. De tan usar-lo, de tant abusar-ne, heu desvirtuat aquest mot, l'heu mixtificat. L'amor, amic meu, es una altra cosa que té poca relació amb l'higiene íntima. Tota la vostra literatura n'es plena del mot amor, d'un amor que comença i acaba al llit. Creu-me: això que massa lleugerament nomeneu amor no té tanta importància com suposeu.

Auban, amb aquestes explicacions, quedava un xic decebut i -car comprenia que ella tenia raó- sentia accentuar-se el seu sentiment d'inferioritat.

Un dia Maria Berdnikowa desaparegué de la vida d'Auban, -sense advertir-lo, sense un mot de comiat- i mai més no tornà a veure-la. En el fons, malgrat l'amor gor de veure's abandonat, l'amant senti una indubtable sensació d'alleujament. Amb Maria mai no es sentí l'enamorat que es sentia amb altres dones, tal vegada no tan intel·ligents com ella, però molt més femenines.

X X X

Auban tenia una gran amistat: la del seu pare, i cada setmana li escrivia ~~xxx~~ unes lletres extenses ^{en}les quals li deia tot el que feia, tot el que pensava, tot el que veia, tot el que sentia. Per al jove no hi havia cap diferencia ~~xxxxxx~~ intel·lectual entre el vell ferrer i ell. El fill exposava els seus dubtes, li explicava les seves lectures, els seus amors. El pare aconsellava -amb un tacte i una lucidesa que manquen a molts moralistes i a molts crítics,- aprovava.

X X X

Un dia comparegué un senyor a l'editorial on treballava Auban i preguntà per ell. Era un home baix, gras, ^{amb}els cabells mes blancs que negres, amb el rostre ~~xx~~ encès d'herpe, vestit com un senyor però amb un aire rural inconfusible.

-Vos direu...

-No em coneixes, veritat? Ah, pillet, trapella, mosqueta morta!-i el senyor gras reia sorollosament i les galtes eren mes vermelles, la mirada mes viva, i el bigoti s'esburrifava com el d'un gat i una medalla ornada amb brillants saltava damunt el ventre potent.

Auban, mut a causa de la sorpresa, mirava, estranyat i enutjat, el ~~des~~conegut.

-Vina'm aci, bona peça!- seguia aquest, sempre rient.

~~XXXXXXXX~~ I l'abraçà amb una efusió que ~~xx~~ a Auban li semblava francament desagradable. I li golpejava l'esquena amb uns grans cops amicals de les mans obertes.

-Senyor... La veritat, temo que us equivoqueu...

El foraster reia mes fort i no desfeia l'abraçada:

-Que m'he de equivocar, criatura, que m'he de equivocar! Soc el teu oncle Joan, l'alcalde, el germà del teu pare...

El jove, que ~~xxx~~ no podia vencer la seva fredor, intenta somriure:

-Ah, si... Perdoneu-me, pero com no m'ha ~~Vieu~~ avisat la ~~xxxxxx~~ vostra vinguda... jo...

-Això no té res d'estrany, car gairebé no ens coneixem... Fa molts anys que no ens hem vist : des de la teva Primera Comunió, i llavors en tenies nou... El teu pare m'ha donat la teva adreça i, en venir a Paris, he pensat: deixa'm anar a veure que fa aquell trapella.

I altra vegada els cops, i les rialles, i les abraçades. Els companys de treball reien i Auban sentia una gran violència i de bona gana hauria enviat l'oncle a passeig.

Això, però, no era cosa facil.

L'oncle ordenà:

-Anem.

-Encara no es hora, oncle -objecta timidament Auban.

-Noi, tu oblides que soc alcalde i que els alcaldes estem acostumats a manar.

[Es feu presentar al gerent, li demana que Auban podés deixar la feina, cosa

a la qual el gerent accedi.

I oncle i nebot eixiren al carrer.

-On anem? - pregunta Auban.

-A qualsevol cafe dels boulevards a fer el vermut... Com en dieu vosaltres?... l'"apero"... Ja veus que semblo un parisenc de debo.

-Es que jo, oncle, no en prenc de vermuts.

-Doncs avui en predrás. Soc el teu oncle i soc alcalde i m'has d'obeir. Estaré dos o tres dies a Paris i tu serás el meu guia.

Auban es senti veritablement anorreat davant aquesta perspectiva. Aquell ^{home} que, malgrat el parentiu, representava per ell tan poca cosa, li era francament desagradable. Li semblava massa alegre -sempre havia desconfiat de la gent massa alegre- massa franc - franca ^{que}sa, generalment, hom confon amb la grolleria- massa expansiu, massa amic de parlar cridant, massa amic de fer el viu i de fer el ric.

Dinaren en un restaurant car. L'oncle exige:

-Fes tu mateix el menu, que hi deus entendre.

-Jo? Si jo no hi vinc mai... Si jo visc molt humilment...

-No t'escarrassis, que tampoc no et creuré... Tria el mes car que hi hagi, que vull que vegin que som rics.

Menjaren caviar -que no agrada' ni al oncle ni al nebot- una crema de gallina, una llagosta a la cardinal i unes becaades molt "faisandées" rostides "au canapé". Begueren un Pommard del 87, un Chablis que no era tan vell pero es feia respectar, i, amb el cafe, unes copes -que el cambrer escalfá amb tota cura- de "Napoleon".

Durant el dinar, l'oncle volgué saber com vivia el nebot. Quan sabé que no frequentava el Moulin Rouge ni Folies Bergère ni el Casino, restá francament decegut.

-Doncs de que et serveix viure ~~XXXXXX~~ a Paris? Com hi passes el temps, a Paris, sant cristiá?

-Treballant, llegint, discutint amb amics artistes.

-I aixó et diverteix?

-Es clar.

-I no vas mai al cabaret?

-No.

-En canvi vas amb artistes.

-Si: algun vespre els trobo en un cafe.

-Mala companyia la dels artistes -protestava el burgès, el pagès massa afecionat al diner, que hi havia en l'oncle.- Els artistes son mala gent.

~~XXXXXXXX~~

-N'hi deu haver de tots, com d'alcaldes.

L'oncle encaixá el cop amb una riallada grassa. Despres pregunta:

-I ara que farem?

-Vos no ho sé -respongué Auban- car suposo que deueu tenir molts afers a resoldre, quan veniu a Paris; jo a treballar, com cada dia.

L'oncle, vulgues no vulgues, hagué de resignar-se. Posá, pero, la condició que

es trobarien a la nit, soparien junts i anirien al teatre.

A la nit, Auban trobà l'oncle acompanyat de dues distingides senyores de tot-hom, que havia caçat al "promenoir" del Folies Bergere.

-Peró, i els vostres afers, oncle?

-Els meus afers, nebot, son fer la "bombe" i ~~divertir-me~~ divertir-me uns quantes dies, donar-me ~~donar-me~~ un bany de civilització per a oblidar la vida salvatge que faig al poble.

Soparen en un restaurant de luxe i les dones demanaren xampany, qu'es un vi que a Auban li feia poca gracia i del qual deia: "Es el vi que beuen tots els beneits, tots els nous rics". Les dues dones es burlaven del vell província sense cap mena de mirament. Auban, que en sofria, malgrat que en el fons trobava que s'ho tenia ben merescut, l'endemà li ho feu observar.

-Ja ho vareig veure -digué l'oncle, sense empipar-se- Els pagesos som mes vius del que molts pensen. Em devien trobar ridicol. Pero, ridicol i tot, jo era l'amo, el que pagava i hagueren de fer la meua voluntat.

Anaren al teatre a veure una revista estúpida i porca. ~~Algunes~~ ~~Algunes~~ L'oncle i les dues prostitutes es divertiren molt. Despres acabaren de passar la nit a Montmartre. A la matinada es separaren i Auban es ~~xxxx~~ trobà a la place Pigalle amb la dona que li havia proporcionat l'oncle. Com no tenia cap desig de tirar endavant aquella aventura que en altres temps passats li hauria semblat plena de delícies, li digué:

-Com vos i jo no ens coneixem ni tenim un interès molt viu en coneixer-nos, crec que el millor que ~~xi xxxxx~~ podem fer es anar-nos-en cada u pel seu cantó. Suposo que aquell senyor vell, que sap que jo soc pobre, ja us deu haber pagat. A més a més, tal vegada us espera algú i no seria gens polit fer-lo esperar en va. A mi no m'espera ningú, pero no us amoïneu car això no m'es cap tragedia. Bona nit, senyora.

I, amb una absoluta indiferencia, la deixà plantada. La pobre dona restà esbalaïda. Mai no li havia passat una cosa semblant. Quan l'oncle s'en assabentà, pensà: "Aquest ~~xxxx~~ noi es tocat de l'ala... O be, qui sap! tal vegada te una amiga".

No tenia cap amiga. Era, senzillament, un minyó assenyat, metódic, de bonse costums, que preferia la companyia dels llibres a la de les dones. Aixó, en el fons, causà una bona impresió en l'oncle ingenuament crapuñós que, que de tan en tan, pretextava afers urgents a Paris per a poder fer, durant uns quantes dies una vida que a ell li semblava magnífica.

A Auban li dolia sincerament haver-lo de compar-tir. Tres o quatre vegades l'any es presentava l'oncle i el pobre nebot havia de servir-li de cicerone. Ell l'hauria volgut acompanyar als museus i les biblioteques: l'oncle, pero, preferia els music halls, els cabarets, els teatres de revista o de vodevil, les sessions de cinema pornografic als bordells més o menys el-legants, qua a Auban li produïen una sensació de fastig immens.

L'oncle era vell, ric, i fadrí. Per gasiveria no s'havia volgut casar car temia que una dona amb titol de legitima tingues dret a gastar els diners sense pensar en el demà. Vivia amb una serventa vella, bruta, xafardera, i devo-

34. Politicament era conservador i creia qu'el fet d'esser francès era una cosa que vestia molt. A ell li hauria plagut més, en lloc de la Republica, un regim monarquic. En el fons, però, no estava gens descontent d'una Republica que ~~nix~~ tractava els rics i els capellans amb tants miraments i consideracions.

Auban el tenia per un cretí, el menyspreava profundament i no feia res per a plaure-li. L'únic moment que el trobava un xic simpatic era quan, a l'estació del Quai d'Orsay, pujava al tren que el retornava al seu recó de provincia.

De tant en tant rebia alguna carta d'ell demanant-li que "com era un minyo llest i que llegia tant" nescessitava que li escrivís un discurs, qu'ell s'aprendria de memoria, per a l'inauguració d'unes escoles, o qualsevol altra festa. I sempre li prometia: "Ja t'ho pagaré bé". Auban escrivia el discurs com millor sabia -l'oncle li recomanava: "posa-m'hi molts noms de savis per a lluir-me una mica"- i l'enviava.

Seguia la correspondencia amb el pare, el qual, referint-se al seu germa, deia: "No en faci's gaire cabal. Potser es un bon home -un bon home segons el criteri de la gent curta d'esperit i de gambals, es a dir: bon home porque no ha comés cap assassinat ni cap robatori- pero al seu costat no hi aprendrás res. Com tots els tipus facils a la caricatura es d'una vanitat un xic grotesca, està carregat de prejudicis, i sent una gran complaença envers el tópic i el lloc comú. Estic segur que a mi em menysprea porque no tinc la sort, ell creu que això es una sort, d'esser alcalde."

X X X

... I, de sobte, la guerra: la guerra com una gran pedra llançada al llac de la vida de cada dia. Auban es preparava per a les seves vacances que li permetien passar un mes al costat del seu pare, d'aquell gran company que sempre havia trobat en el seu pare. L'espectacle del Paris d'aquells dies de mobilització apressà el viatge. Els establiments dels ^aalemanys eren assaltats i ratziats per una multitud enfollida pel vi amb pólvora del patriotisme, talment com si en cada un dels amos d'aquells establiments hi hagués un Guillem d'Hohenzollern. Hom veia espies per ~~xxxxx~~ arreu. Els carrers eren ^{envaït} ~~quats~~ per una riuada humana que cantava La Marsellesa i cridava "A Berlin", per a respondre segurament als que a l'Unter den Linden berlines devien cridar "A Paris". ~~El temps de batalla~~ Els soldats, els futurs "poilus", partien vers els camps de batalla -dels quals molts d'ells no tornarien- amb el canó del fusell ornat de flors.

A Auban aquell espectacle l'entristia i l'avergonyia. Les passions, en aguditzar-se, s'havien elevat als quaranta un graus de febre. Tot era instint i brutalitat i ell, tan amant de l'esperit i de la intel·ligencia, sentia un gran descoratjament. Neguitós, posseït per una gran angoixa, es ^{deia} ~~preguntava~~:

- Dec esser un mal francès, no dec saber estimar la meva terra com l'estimen els altres. [I tenia raó: no sabia estimar-la com els altres, sino d'una altra manera més entranyable, amb un sentit mes dramàtic que aquella gent que cridava pels carrers. Fou per això que sentí una dolorosa estranyesa en trobar qui ~~s'ale~~

s'alegrava de l'assassinat de Jean Jaurès -ell el conceixia de l'editorial: un home gros, mal girbat, pero intel·ligent, sensible i autenticament senyor- al·legant que tots els pacifistes haurien de trobar la mateixa ~~xxxxxxx~~ fi.

Auban, davant d'aquestes paraules, dites amb una bona fe absoluta, creia viure en un mon de salvatges. ~~XXXXXXXXXXXXX~~ Comprenia que la França era l'agredida; comprenia que, per a la seguretat d'Europa, calia finir d'una vegada amb Alemanya, aquest poble brutalitzat pel militarisme mes innoble, aquest poble agressor per essència i potència que necessita viure en un ambient de caserna i vol ésser enviat al combat, aquest poble que sempre es deixarà guiar per qualsevol pertorbat amb uniforme.

Auban, però, -i ell sabia pla be que demanava impossibles- hauria volgut que el seu bon poble francès hagués reaccionat d'una altra manera, car no podia sofrir l'espectacle de la brutalitat.

Per altra banda s'avergonyia en veure que els altres partien envers les trinxeres i ell, pel fet d'haver estat declarat inutil pel tribunal mèdic militar, restaria a Paris gaudint la seva bona i tranquila vida de petit burgès: el despatx, el restaurant, les amigues, els llibres.

El pare el consolà:

-No t'has ~~xx~~ d'avergonyir de res. No ets cap covard, i si ho fossis tampoc no t'hauries d'avergonyir car la valentia, com l'esser geperut o ros, es una cosa purament fisiologica. Un home molt ~~valentxxxxx~~ ~~xxxxxxxxxxxxx~~ valent es, sovint una bestia bruta. Cal preferir sempre la intel·ligencia, que es una autentica, una innegable superioritat, a la valentia. Condorcet, suicidant-se en el seu calabós, es més digne de respecte i d'estima que el general Bonaparte dient, davant les planures italianes, als seus soldats: "Aci hi ha dones, menjar, riqueses... Tot es vostre si ho sabeu prendre". Les guerres sempre son odioses i sempre tenen quelcom de tórbol. ~~XXXXXX~~ Fixa't bé com son els rics els qui menys s'indignen de la guerra, que beneficia els seus afers, que augmenta la seva riquesa. El poble? Al poble l'embriaguen amb quatre mots sonors i pomposos: la Patria, l'Honor de la Nacio, etc, etc, Per a estimar la França, fill meu, no cal empunyar una arma, com ha fet el teu pare, com faries tu si podessis. A mi sempre em semblarà mes digna l'eina de treballar que no pas l'arma de matar. I es treballant, i no pas matant, que hom estima veritablement la patria.

Aquell mes d'estiu al poble fou terrible per ~~XXXXXX~~ a Auban. Vivia en un estat d'excitació nerviosa constant. La premsa parisenca arribava amb dos dies de retart. La gent devorava els comunicats de l'Estat Major i maleia els alemanys salvatges que envaien la Bèlgica i tallaven les mans als infants i els pits a les dones i ho destruïen tot al seu pas.

Els homes eren fora, lluny, a les trinxeres de fang i de sang, matant i morint. I precisament aquell any, que la terra havia estat generosa i donava una bona collita!

Auban no podia posar atenció, com feia els altres anys, en la lectura. S'hadonava que començava a odiar tan feroçment com els altres i aquest sentiment d'odi, que ell sempre havia condemnat, l'humiliava, l'avergonyia, car el feia vulnerable. Ell s'havia cregut un home superior, mes enllà del Be i el Mal, i la força de les passions se l'enduien enduia a la deriva.

Finides ^{les}vacances, el jove, mes turmentat i perdut que en arribar, retornà a París.

El pare li recomana:

-Serena't, sobreposa't a tu mateix, no et faci's mala sang. I si segueixes sofrint, deixa-ho tot i retorna al poble.

París era trist aquells dies. La tristesa severa i digna de París, d'aquella ciutat qu'ell havia conegut tan alegre, plagué a Auban. L'alegria, en aquells moments de lluita, quan la terra francesa era sollada pels barbars, li hauria semblat vil i odiosa com mai.

Moltes indústries havien cessat les seves activitats; havien tancat els teatres -alguns dels quals, ^aprésat un temps, tornarien a funcionar- els cabarets, els balls públics -aquell "Bullier" de tants bons records!- els music halls. La població flotant, la font de riquesa més important de París, havia desaparegut a causa de la guerra. Les grans figures del teatre i el music hall havien emigrat a Espanya, ~~on la trágica foguera no havia prè~~ on la trágica foguera no havia prè i la neutralitat de la qual servia per a proveir de gasolina els submarins alemanys i per a que quatre lladres s'enfriquessin venent als al·liats mantes de borra i sabates de sola de cartó.

Auban trobà molt delmada la penya del cafe del carrer de Clichy. L'amo era mobilitzat i la metressa s'entenia amb un dels artistes, un escultor lleig i lúbric com un simi -ella l'havia triat a causa de la semblança física amb el ~~marit~~ marit absent perquè, així, deia, li semblava que no l'enganyava tant- que imitava a Mestrowich i tenia la preocupació de fer un "art masclé". El pintor basc espanyol s'havia enrolat voluntari i era al Marne.

Altres quatre companys estaven mobilitzats. Els llocs dels absents els ocupaven un poeta veneçolà -Janine assegurava que tenia ~~un~~ cua i s'enfilava als arbres del boulevard- amb el dap punxagut com un coco, el rostre groc com una llimona i uns llavis morats i enormes; un perodista espanyol que escrivia cròniques del front de guerra sense moure's de Montmartre; un pintor rus, Kolinich, que pintava unes coses molt estranyes i havia creat una rel·ligió nova.

Auban veia la guerra a través la població civil parisenca: aquelles pobres dones que es vestien de dol, aquells infants que mai mes no veurien el pare, a aquells vells que recordaven l'invasió del 70 i maleïen les seves xacres qu'els privaven ara d'empunyar les armes. I gràcies a aquelles dones, a aquells infants i a aquells vells, l'odi li semblà noblement humà, plenament justificat. I odià, com els altres, el "boche", aquesta bestia que hom creu domèstica però que està per domesticar. I es sentí content i orgullós del seu odi.

X X X

Fou llavors quan conegué Jacqueline.

Un migdia, finit el treball, el jove hagué d'esperar una bona estona a la portalada, car plovia a bots i a barrals i res no hi valien paraigues ni impermeables. A la portalada, esperant que la pluja cessés, hi havia, entre altra gent, una noia. Debia tenir quinze o setze anys i era alta, amb uns ulls negres que sempre reien, uns cabells anellats, d'un color fosc tirant a caoba, un rostre ~~que no tenia~~

que no tenia una correccio massa classica pero era agradabilissim, una pell vellutada. Vestia un vestit fosc, d'un to blau mari, molt cenyit al cos, amb el coll i els punys ornats amb randes blanques d'infima qualitat. Duia sabates de taló baix, per a escurçar un xic la seva alçada, i les cames enfundades en unes mitges de seda negra. Semblava prima i no ho era: era el que els parisencs nomenen una "fausse maigre", es a dir: el millor que, segons el credo estetic d'Auban, pot esser una dona.

El jove -el ^{jove} que ja tenia trenta anys- la mirá distretament i, en trobar-la bonica, somrigué. No pas per fatuitat ni pensant en la seducció possible -ell era tot el contrari d'un fat i un seductor- si no per que mirar una noia bonica sempre es un goig. Sobretot si hom ~~xxxxxxx~~ sap mirar-la desinteressadament -de la mateixa manera que hom mira una flor, un ocell, una pintura,- cosa relativament facil per a un home ~~xxxxx~~ intel·ligent quan no es dominat per la passió amorosa o per l'apetit carnal, dues coses ben diferents i que hom confon sovint.

Com la pluja seguia, ~~XX~~ Auban carregá i encengué una pipa. Empesa pel vent que entrava del carrer, una glopada de fum aná al rostre de la noia en el qual, momentaniament, es glaça el somriure.

-Perdoneu, senyoreta -mormorá Auban.

-Oh, no, senyor. Perquè? De què? Pot dir-se que som al carrer i tindrí perfecte dret a fumar la pipa.

I per a donar més força a les seves paraules, la noieta gentil torná a somriure. Afegi despres:

-Jo em creia que la pipa tan sols la fumaven els vells.

I fou Auban qui somrigué:

-Ja veieu que gairebe us equivocaveu. I dic gairebe perquè, encara que no ~~xxx~~ vell del tot, ja no soc jove.

Ella, esguardant-lo estranyada, protestá:

-Oh, si!

Així s'inicia una conversa banal -el temps, París, la guerra,- trencada per alguna pausa. Com la noia demostrava una certa nerviositat, una certa imp^asciencia, Auban li pregunta:

-Us espera algu?

-Els de casa, que deuen estar amb ansia.

-Viviu lluny?

-Oh, si: Montrouge.

-Veritablement, no es pas a la cantonada. -I, de sobte:- Perdoneu-me un moment. Espereu-me un moment.

Entrá al despatx i, per telefon, demaná un cotxe. Quan arribá el cotxe, Auban digue:

-Em permeteu que us acompanyi?

La noieta acceptá amb un somriure. Durant el trajecte parlaren, es presentaren l'un a l'altre, es digueren qui eren, que feien. En arribar a lloc ja semblaven amics de molt temps.

-Quin viatge mes curt!

-Si

no ha
-Si, ~~no~~ estat pas massa llarg, -feu la noieta.

-No us fa l'efecte que encara tenim moltes coses a dir-nos?

Ella el-ludi la resposta a aquella pregunta massa directa/:

-La vostra conversa ha estat força agradosa.

-Ens tornarem a veure?

-Si vos voleu...

-Ja ho crec que ho vull. Quan?

-Quan vos volgheu. Malauradament, m'he quedat sense feina!- i el somriure es glaça una vegada mes en el rostre de la gentil criatura.

-Us esperaré demà a la portalada de la casa on ens hem conegut avui. A les ~~xi~~ cinc de la tarda. Es bona hora per vos?

-Si.

-A demà.

-A demà.

Auban resta un moment contemplant com les cames agils i esbeltes de la noieta desapareixien escala amunt. Des del primer replà ella encara li envia l'adeu d'un nou somriure. Despres, mentre dinava cuita corrents per ~~xi~~ a no fer tart, pensava que la pluja és, manta vegada, una cosa mes important del que molts creuen.

En deixar la noieta, Auban sabia el seu nom, els seus anys, el seu domicili, la seva manera de guanyar-se la vida. Es deia Jacqueline Dumesnil, tenia setze anys, era modista, vivia amb els seus pares, no tenia germans, els dissabtes anava amb la mare a un cinema de la barriada, li hauria plagut tenir un canari i poder comprar, de tan en tan, un perfum car d'~~xxxx~~ aquets que usen les grans dames i que no fan "pudor de barberia". El pare treballava en una fàbrica, la mare feia feines a les cases d'altri. El pare i la mare, envellits prematurament pel treball, eren un xic aspres i sorruts. La noia, però, s'ho explicava amb una certa facilitat: la miseria...

La breu historia de Jacqueline - gris, monòtona, sense grans esclats de ~~XX~~ llum- era l'història de tantes i tantes noietaes parisenques.

Durant la tarda, el vespre i el mati de l'endema el record d'ella gairebé s'esvai del pensament d'Auban. Quan anava a deixar la feina, l'endema, el record reaparegué talment com un perfum oblidat en un reco d'armari. I el record d'ella ho era com un perfum: perfum discret i humil d'aigua de Lavande, càl·lid i sensual de la transpiració d'un cos jove i net.

Jacqueline l'esperava a la portalada. Que faria? Per a anar al cinema era massa tart, i valia més deixar-ho per al diumenge. Entrarien a un cafe? L'acompanyaria a peu per a poder parlar mes llarga estona? Optaren per la solució del cafe, car la tardor parisense, quan ja la tardor fa ~~xxx~~ a olor d'hivern, no es massa propicia al lent passejar pels carrers. En canvi el cafe, en aquest temps de l'any i en aquesta hora del dia, quan els vels del crepuscle s'aplanen damunt la gran ciutat i n'esborren totes les seves lletjors, es un refugi deliciós i amable. Hi ha una atmosfera càl·lida -més càl·lida despres del fred del carrer- que fa olor de cafe, de tè, de licors, de pastisseria, de tabac, dels perfums de les senyores.

Jacqueline prengué un tè amb llet i amb molts "gateaux"; Auban, una copa d' ~~armagnac~~ armagnac. Jacqueline estava molt contenta i menjava amb una gana veritable que a Auban li feia molta gràcia i una certa llàstima.

Ella, de sobte, preguntà:

-I perquè ens hem reunit? Perquè he vingut?

-Per una raó molt poderosa: perquè sí.

-Si gairebé no ens coneixem.

-Ja ens coneixerem.

-Si no som pas promesos.

-Encara no en som, però em fa l'efecte que serem molt amics.

-També me'l fa a mi. I això que la mare sempre em predica que ^{no} sigui cap verd.

-Fa bé.

-I em diu que els homes són dolents i que tan sols volen divertir-se.

-N'hi ha de tots.

-I que enganyen a les noies.

-Alguns, sí. Alguns es diverteixen enganyant les noies que es deixen enganyar.

-Vos no sou d'aquests?

-Jo, no - feu Auban, greument.

-Be, és clar: si ho fossiu no m'ho dirieu pas.

-No ho soc.

Hi hagué una pausa en el diàleg, i l'obrer, la filla d'obrers, digué:

-Ja que som amics us vull demanar una cosa.

-Digueu.

-A casa vostra no hi treballen dones?

-A casa meua?

-Allà on verem conèixer-nos.

-Allà no es casa meua.

-Vos no sou l'amo?

Auban rigué:

-Oh, no!

La noia, recelosa, no comprenent que un home a sou pogués gastar tant i convidar a coses tan bones com les que acabava de menjar, preguntà:

-Doncs perquè aneu en cotxe?

-Perquè vos no us müllessiu.

-M'enganyeu.

-Us dic que no. Treballo, i he de treballar per a poder viure.

-Com el pare, però el pare no pot anar en cotxe.

-Això, Jacqueline, ni vos ni jo no ho podem solucionar. Em preguntaveu si treballen dones a l'editorial? Sí: les plegadores.

-I és molt difícil aquest treball?

-No. Perquè ho voleu saber?

-Per si em volguessin admetre a mi. Ja us vaig dir que, a causa de la guerra m'havia quedat sense feina i que a casa som pobres.

-Molt bé. En parlaré al gerent.

Als pocs dies Jacqueline entrava com plegadora a l'editorial i es convencí que Auban no era l'amo. L'admeteren perquè el gerent sentia una viva simpatia envers

envers aquell minyo tan treballador i tan seriós. Li feren, però, ^{un} advertiment gens tranquil·litzador:

-Temo que l'haurem d'acomiar aviat, malgrat la vostra recomanació. Els llibres i la guerra son coses que no lliguen. Escasseja el paper, escassegen els llegidors, que tenen altres preocupacions.

Aquell vespre Jacqueline volgué que Auban conegués els seus pares. La mare el rebé molt amablement, amb moltes deferències, amb moltes excuses:

-Us estic molt agraïda...

-Oh, senyora, no val pas la pena.

-Perdoneu que us rebem d'aquesta manera. Ja es sabut, però, que a casa dels pobres...

-Jo també en soc de pobre, senyora.

El pare es mostra ^{mel} sorrut, mes recelós. L'amistat entre aquell senyoret i la seva filla no li feia cap gràcia: ella era bonica, ell, jove i amb alguns ~~xxx~~ francs...

La mare era una dona menuda, no gaire neta, -els pobres, pensa Auban, no tenen temps d'esser nets- molt complimentosa, molt ~~xxxxxxx~~ xerraire.

El pare era un home d'uns cinquanta anys, fort, corpulent, amb els cabells cendrosos, un gran bigoti grogós del tabac, i unes mans fortes i aspres de treballador. Tenia una veu abaritonada, un parlar breu, contundent, un xic amarg, uns ulls blaus de mirada ~~severa i autoritat~~. ^{revelava}

El reberen ~~en~~ el menjador, el lloc més acceptable de l'apartement, el menys inconfortable. A més de la taula de menjar i les corresponents cadires hi havia un tinell per a la vaixel·la i una màquina de cosir. De la cuina immediata, petita i fosca com un ninxol, venia una forta pudor de llard fregit. Les parets del menjador s'ornaven amb tres retrats: el de Louise Michel, el de Jules Vallès i el de Jean Jaurès.

~~xxxxxxx~~ Auban els nomenà.

-Sabeu qui son?

-Naturalment. De Valles he llegit el "Jaume Vingtras" i el "Diari d'un estudiant"; a Jaurès l'he conegut i hi he parlat més d'una vegada.

Això semblà fer un cert efecte en el vell obrer.

L'endemà, però, Jacqueline li digué a Auban:

-El pare m'ha ~~xxx~~ sermonejat i m'ha recomanat que em malfies de vos.

-No el creïeu, doncs, que s'equivoca.

-Diu que sou un senyoret...

-També s'equivoca.

- ... i ell no sent envers els senyorets una gran simpatia.

-En això ja no s'equivoca tant.

-Diu que si us interessau per mi, es que voleu alguna cosa.

-Naturalment: vull veure-vos, sentir-vos parlar, passejar amb vos... Us sembla poc?

Un diumenge s'enquibiren en un cinema, i veieren un infecte film de la ~~xxxxxxx~~ ~~xxx~~ Robinne, actriu que llavors estava de moda. Si el vell melodrama feia plorar a Margot -el vell melodrama de Frederic Lemaître- el film cursi enternia a Jacqueline. Auban, però, no protestà per no igualar el goig de la noieteta.

Un altre diumenge la dugué a veure una comedia moderna i Jacqueline s'aborrí d'una manera espléndida i no comprengué res del que parlaven i feien els personatges, talment com si s'haguessin expressat en una llengua estrangera. Un altre, però, assistiren a una representació de "Louise" de Charpentier a l'Opera Comique -els teatres, després del primer any de guerra, començaven a obrir-, i la noieteta rigué amb les escenes de l'obrador de modista, comprengué perfectament el quadro de Paris a l'hora de l'alba, sentí una joia serena amb la coronació de la Musa als alts de Montmartre i s'emocionà profundament amb els crits de desesperació del pare de ~~XXXXX~~ Lluïsa quan, dret davant la finestra oberta a la nit d'estiu, menassa amb el puny clos: "Ah, Paris! Paris!" En finir la representació Jacqueline tenia els ulls plens de llagrimes.

-Això sí que m'ha agradat! Ai, Déu meu, qu'he plorat de gust! Veieu com també m'agraden les coses bones?

Auban per a educar el gust de la seva amiga, li deixà llibres seguint aquest ordre: Dumas pare, Theophile Gautier -d'aquest autor únicament El Capitá Fracas- ~~Paul~~ Paul Bourget, Emile Zola, Alphonse Daudet, Murger -les "Escenes de la vida bohemia"- Charles Dickens, Anatole France, Maupassant, Chateaubriand.

Els fulletins del vell Dumas li plagueren però també li plagué Gautier; Bourget no li l'interessà gots, li semblà un senyor carregat de manies i de prejudicis; a Zola el trobà feixuc, mancat de fantasia; Daudet l'enterní amb el seu Jack, ^{quel} el seu Poqueta Cosa; Murger l'entusiasmà, Dickens la feu plorar tan a gust com el dia de la representació de "Louise"; Anatole France no l'entengué i trobà que les seves novel·les eren poc novel·lesques; Maupassant li plagué, però el trobà massa violent, massa negre; de Chateaubriand no en pogué llegir una dotzena de pàgines.

Un diumenge anaren a passar el dia al camp. A Auban no li plavia el paisatge de la "banlieue" però com tenen sols disposaven d'unes hores, no era cosa d'anar a la costa blava o als Alps. Jacqueline, en canvi, que tenia sols coneixia les negrors de Montrouge i les de l'obrador, que no coneixia ni els parcs de Paris -el Luxembourg, el Monceau, el Bosc de Bolonia que les "cochonneries" d'uns quants senyors han acabat de fer famosos, car els diumenges preferia el cinema-, es divertí molt.

Dinaren en una "guinguette", sota la parra les fulles de la qual el sol de tardor pintava d'or vell. Hi havia poca gent i la desanimació del lloc ~~ella~~ plavia. A l'amo de l'establiment, en canvi, no li feia cap gràcia.

-Abans ho havieu d'haver vist, senyora! Sempre era plé de gent jova i alegre amiga de fer la "ripaille". A dalt tinc unes cambres moblades que, sobretot els diumenges, no paraven mai. Els senyors potser les voldrien veure?

-No, gràcies -feu Auban, un xic secament.

Estranyada del tò dur d'Auban, digué Jacqueline ingenuament:

-Perquè? Si! Pugem a veure-les! Aquest home estarà content.

-No, dona, no! -refusà Auban, complagut, però, de la poca malícia de la noieteta.

-Com els senyors vulguin, -es resignà el "patron". I afegí: -Sí, es clar, ja ho comprenc: amb la guerra la gent ha perdut l'humor. Porcs alemanys!

Després ballaren al sò d'un acordeó, corregueren per les vores del Sena, colliren flors al bosc, - una caricatura de bosc que hi havia al costat de la "guinguette".

A la nit, quan retornaren a Paris, es tutejaven.

* * *

Auban, però, s'havia preguntat més d'una vegada:

-Perquè hi vaig amb aquesta noia? N'estic enamorat? M'hi vull casar? M'hi vull -passi l'eufemisme- "divertir"?

I, lleialment, rectament, s'havia de respondre: No, no creia estar-ne enamorat. L'amor, per ell, el concepte que en tenia, era una altra cosa menys tranquil·la, menys de cada dia, més arrabataada, més apassionada. Per tant, si no n'estava enamorat, no pensava casar-s'hi. L'idea del matrimoni no ocupava cap lloc en el seu pensament. Pensava que tal vegada es casaria, però ho pensava d'una manera vagarosa i sense donar-hi importància. Tampoc no havia tingut mai l'intenció d'abusar de la bona fe ~~xx xx~~ i l'inexperiència -vertaderament extraordinària en una parisença- de la noieteta. Era un home massa pulcre per a pensar fer de l'obrereta una prostituta.

Perquè hi anava, doncs? Que volia d'ella? I, clarament, Auban no podia, no sabia explicar-s'ho. Mai no li havia passat res ~~xx~~ semblant amb cap altra dona. Li agradava veure-la, sentir-la parlar, sentir-la riure, aspirar el perfum del seu cos jove i bonic. No era una dona ni molt bella ni molt intel·ligent -seguint al peu de la lletra els cànons de l'estètica hel·lènica hom li hauria trobat molts defectes- no havia llegit Montaigne, ni Kant, ni Erasme de Rotterdam, no sabia ni que haguessin existit i tant se li endonava-, però tenia una gràcia de cosa jova i fresca, sanitosa i forta, no maculada, que evocava l'imatge d'una alba serena, d'una branca florida, d'una finestra oberta als camps daurats de tardor, del cant d'un ocell.

Un dia tingué una conversa amb el pare amb el qual havia parlat tres o quatre vegades més: de llibres, de la guerra, de política. El vell obrer dubtava, vacil·lava, no trobava les paraules, no sabia com abordar el tema:

-Jo, us ho confesso, no us entenc gaire a vos, no sé com classificar-vos... Si no anessi amb la meua filla això no m'interessaria car jo no soc pas xafarder, nom de Deu... Però aneu amb la meua filla i ... Els llibres que li deixeu, com exemple: us agraden?

-Alguns els he comprat per a ella, per a que, després de llegir-los, em digues la seva opinió.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

-Zola, Jules Vallés?

-No, aquests no els he comprat per ella. Aquests són meus.

-Us agraden?

-Es clar.

-I Victor Hugo?

-També, encara que per a alguns hagi passat un xic de moda.

-Veieu? No us entenc. Per una banda em sembla un senyoret inútil, un burgès tarat per tots els vicis de la burgesia. I per l'altra ~~xxxx~~ em sembla un home asseñyat, digne, intel·ligent, més al costat dels proletaris que al costat de l'enemic.

~~xxxxxx~~

Auban confessa, francament:

-No pertanyo a cap partit politic, ni de dreta, ni d'esquerra.

-Situació falsa i perillosa. Cal prendre partit. Cal lluitar i plantar cara a l'enemic.

-L'enemic jo el veig en l'estupid i en el malvat, sigui el que sigui el credo politic que professin.

El vell obrer, que no era precisament un dialèctic, no sabé què respondre. Al cap d'un breu silenci, digué:

-Si, tal vegada tingueu raó. No es això, però, el que m'interessa: m'interessa la noia, compreneu? la meva filla.

-Si, es clar.

-Es la vostra amiga?

-En el sentit que vos doneu en aquest moment a la paraula, no: no es la meva amiga. Ni ho serà, us en puc respondre.

-Sou casat?

-No.

-Penseu casar-vos amb ella?

-No ho sé.

El pare, estranyadíssim, decididament no comprenia ~~XXXXXX~~ a Auban- preguntà:

-Doncs si no us hi voleu casar ni la voleu fer la vostra amistançada, què hi cerqueu en ella? què li voleu?

Auban, comprenent que les seves paraules no esvaïrien pas el recel del vell obrer -manta vegada l'engany es més tranquil·litzador i més digne de crèdit que la veritat,- però francament, incapaç de dir el que no sentia, confessà:

-No ho sé. Moltes vegades m'he fet la pregunta que vos acabeu de fer-me i sempre m'he hagut de respondre: "no ho sé". No temeu, però; quan ho sàpiga jo us dono paraula que vindré a dirvos'ho.

Així finí la conversa entre Auban i el pare de Jacqueline. El vell ^{sense} seguí entendre Auban, però li plagué la seva lleialtat. A pregs de la noieteta, el jove li explicà la conversa, sense amagar-li res, tinguda amb el pare.

-Així tu no m'estimes? -li preguntà ella. I en lloc del gran dolor que, quan els ~~XXXXXX~~ arribava un moment semblant, sentien les protagonistes de les novel·les que ella llegia, sentí una gran estranyesa, una estranyesa absoluta i total.

-No ho sé -digué Auban.

-Vet aci -~~XXXXXX~~ reflexionà ella després d'un breu moment- perquè mai no m'has besat.

Auban somrigué tendrament de l'ingenuïtat de la dolça criatura. Ella afegí, innocent i gentil com mai:

-Veus ? Doncs jo si que em sembla que t'estimo.

Auban, malgrat quèeren en ple carrer, l'abraçà i la besà. Fou un bes tímid, breu, que gairebe no tocà la boca calenta de la noieteta. Ràpid, com tement no poder resistir la temptació, el jove s'apartà.

Ella -els ulls molt oberts- sense saber si riure o plorar, però amb una alegria intensa, digué:

-Ho veus com si que m'estimes?

Auban, per una pietat molt humana, no volgué confessar a Jacqueline que els ~~XXXXXX~~

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ seus dubtes no havien pas desaparegut. Comprenia que l'aventura esdevenia perillosa i que calia cercar-li un desllorigador. El difícil, però, era trobar-lo.

Seguien, com abans, les anades al teatre, i les lectures triades per Auban, i els diumenges passats a la "banlieue". Un dia Auban la dugué a un concert: Bach, Mozart, Beethoven. Jacqueline feu esforços per a que aquella mena de música li agradés. Finit el concert, pregunta ell:

-Què?

Jacqueline respongué amb una altra pregunta:

-No t'enfadaras?

-Amb tu? Mai no m'enfado amb tu, criatura.

-Doncs be: ~~amb~~ ^{alguns} ~~uns~~ trossos, molt pocs, m'han agradat una mica. En general, però no; no m'ha agradat. Comprenc que deu tenir molt mèrit, però jo no l'entenc.

Ella no sabia que calia, és clar, una educació musical. Ni sabia, sobretot, que la música no cal comprendre-la -car no es tracta de cap problema algebraic, -sino sentir-la.

Un diumenge plovia, cosa que no té res d'extraordinari ni a París ni en cap altra ciutat. Aquell diumenge havien decidit passar-lo a Versalles, més que per a embabiocar-se amb els jocs d'aigua, per a visitar el palau del qual el poble de París, el 8 d'octubre de 1789, en foragitá els reis, i el Petit Trianon, on Maria Antonieta i la princesa de Lamballe jogaven a pastores. Amb la pluja dominical -la noieta deia que els diumenges mai no hauria de ploure, - ajornaren la visita.

-Que podriem fer, doncs? Jo ja he dit als de casa que passaria el dia a fora.

-Anirem al teatre, com altres vegades -proposá Auban.

-No, -refusá Jacqueline - perquè les comèdies qu'em plauen a mi a tu et desplauen, i les que tu trobes bones jo no les entenc.

-Doncs tu dirás. Tu manes.

-Saps què? -feu la noieta, molt satisfeta de la seva idea.- Aquest matí tu seràs el guia i jo t'acompanyaré on vulguis; després anirem a dinar...

-I després? Pensa que la tarda es llarga.

-A la tarda anirem a casa teva, que mai no m'hi has portat, encara. Vull veure els teus llibres, les teves coses; vull veure com vius.

A ell el projecte, sense saber ben bé perquè, no li feu massa gràcia. Intenta protestar:

-Dona, això no és gens divertit.

-Per mi si que ho serà.

-A més a més, tot està desendressat... Ja se sap: un home sol...

-Que no tens ningú que t'ho arregli?

-La portera, però...

-Res: tu has dit que manava jo i cal obeir.

Auban es resigna.

Abans de dinar anaren als molls ~~del~~ del Sena a regirar llibres vells, els llibres vells que Auban estimava tant. Després anaren a fer l'apertiu: una dotzena d'ostres per cap i un "demi" de sidra. No dinaren ~~XXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXX~~ "chez Paillard" ni menjaren nius de salangana ni begueren "Hedsieck", però entraren a un restaurant que no haurien pogut frequentar gaire sovint i demanaren dos

coberts de vuit francs, que, en aquells temps, era una quantitat ~~xxx~~ molt respectable.

Jacqueline estava entusiasmada. Reia, tot li feia gracia, tot ho trobava bo.

-Noi, -deia- quina vida de senyorassos!

Prengueren cafe a la terrassa de la "Rotonde"-acompanyat, el cafe, d'una copena d'armagnac per a Auban, i d'una altra de "Marie Brizard" per a Jacqueline- i emprengueren el camí de la casa on vivia ~~ella~~.

-Podem agafar l'òmnibus -havia proposat ~~ella~~ Auban.

-No, no - ordena la noieta- hi anirem a peu i passejant. Ara ja no plou i així la tarda no se'ns fara tan llarga.

-Com tu vulguis.

Durant el camí, com ell mai no anava a casa a aquella ~~xxxx~~ hora, Auban tan sols tenia una preocupacio: "si la portera no ha arrenjat les cambres"...

Quan arribaren al 16 de la rue Lhomont, la portera, -es veu que hi ha una Providencia- havia arrenjat les cambres.

L'"appartement" era molt petit: una cuineta, -la qual, pel motiu que hom no hi cuinava, Auban havia convertit en cambra de toilette i on, en lloc d'olles, plats i cassoles, hi havia una pastilla de sabó, una navalla, un gran flascó d'aigua de Colonia, la pasta i el raspalllet per a les dents- el menjador, del qual Auban havia fet biblioteca, i on hi havia l'estufa, únic mitjà de calefaccio, i el dormitori, dissimulat per unes discretes cortines de reps.

La noieta s'admira:

-Que es bonic! ~~xxxx~~ I quanta claror!

¶I s'abocava a la finestra per a esgudardar el jardí conventual on els ocells xerrotejaven ininterrompudament.

-Si sembla que visquis a fora!

Auban, mentre Jacqueline s'embadalia en la contemplació del jardí, anava tirant profusament aigua de Colonia per arreu per a treure la "pudor d'~~xxxx~~ home sol" qu'ell creia que feia l'appartement. Despres amagá uns pamflets llibertins de la segona meitat del segle XVIII les il·lustracions dels quals no eren precisament les mes indicades per a una criatura ingenua i honesta com Jacqueline.

La noieta ho mirava ~~hi~~ ho capgirava tot: les pipes -Auban ja en tenia deu o dotze- els llibres, les estampes de l'època prerrevolucionaria.

-Quantes pipes! I totes son per a fumar?

Auban somreia:

-Doncs per a que vols que siguin?

¶Ella, que ja no es recordava de les pipes, s'admirava:

-I quants llibres! Tots els has llegit?

-N'hi ha alguns que no encara.

La noieta llegia els titols, treia dels prestatges algun volum. Auban, inconscientment disgustat pel record, pensava en altres visites femenines. Eren una altra mena de dones, venien amb una altra finalitat, i Auban, malgrat no sentir envers elles el respecte que sentia envers Jacqueline, comprava flors, dolços, una ampolla de xampany. I avui, en canvi, quan Jacqueline venia, no tenia res. Tal vegada, pero, era millor així, car a ella no podia tractar-la com les altres.

Estava visiblement molest i maleïa l'haver accedit al desig d'ella. La situacio li semblava gens plaent i volia ~~xxxxxx~~ eixir-ne com mes aviat millor. Eren

sols al pis, ella era bonica i cobdiciable com mai -a Auban li feia l'efecte que tota la cambra s'havia emplenat del perfum d'ella, del seu perfum de dona jove i bonica, - i ell no es sentia gens segur de si mateix. Com no era un seductor propiament dit - el tipus d'"homme a femmes" sempre li havia semblat un pobre imbecil mereixedor de tots els menyspreus, - sentia tota mena d'ecrupides d'ordre moral i creia poc digne abusar de l'ingenuïtat de la noïeta.

Un crit joiós d'ella:

-Noi, quin llit mes tou i mes ample!

Auban, comicament anguniós, corregué a l'alcoba. Jacqueline, rient, s'havia estès damunt el llit, i aixecava enlaire les ~~seves~~ ^{seves} cames enfundades en les mitges de seda negra, talment com en un dibuix de Millière o Fabiano.

Auban, durament, digué:

-Baixa d'aci!

Jacqueline, sorpresa pel tò aspre del jove, pero sense baixar del llit, feu:

-Perque?... Que t'has enfadat? Que t'he fet enfadar? Que no m'estimes? -i tenia llàgrimes en la veu, llàgrimes d'infant castigat injustament.

Auban, penedit, sense heure esment del perill, s'inclinà damunt la dolça criatura.

-Si, dona que t'estimo, pero has de comprendre que...

Ella no comprenia res. Rient i enrondant-li el coll amb els braços, digué:

-Així ja estic contenta.

I el besà als llavis.

-Aci caldrien una o mes ratlles de punts suspensius: ^{les} aquestes ratlles de punts suspensius, terriblement immorals pel que fan suposar, pel que deixen entendre, que sempre és pitjor que la realitat, emprats per certa mena de novel·listes quan han d'acarar-se amb una situació un xic escabrosa i temen ferir l'hipòcrita pudícia de certa mena de lectors.

L'escriptor un xic digne mai no ha de caure, ni amb el pretext del realisme, en el detall pornografic. Si no ho fes així la novel·la seria una cosa tan baixament porca com la realitat. A més a més, el detall, segons quins moments de la narració, es superflu. La descripció d'una còpul·la, d'una agonia, si l'escriptor vol evitar el fastig, la náusea, no cal ~~descriure-les~~ ^{fer-les} massa detalladament, ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ massa minuciosament. L'escriptor ha ~~de~~ d'acarar-se amb noblesa, amb sinceritat, sense hipocresia però sense morbosa delectació, amb les situacions mes escabroses. No s'hi ha de complaure, però; no ha de tractar-les amb morositat; no s'ha de convertir en un pornògraf.

Jo, doncs, prefereixo dir, francament: si, Jacqueline es dona a Auban. Ella, per estrany que sembli - l'autor pot assegurar que en la realitat existeixen dones-com la Jacqueline d'aquesta novel·la- no té idea de la transcendència del moment. No es ~~una~~ viciosa, no es una sensual, no es ni tan sols una "ingenua llibertina" de les que ~~han posat~~ de moda Colette, Willy i Polaire. Creu que el que ha fet no te per a ella una importancia capital ni la situa en un pla d'inferioritat. Ella, sortosament, no té la més petita noció de l'honor. Si la tingués, pero, creuria que el que ha fet no te res a veure amb l'honor. Seguirà essent bona, i ell, Lucien, seguirà estimant-la car es massa intel·ligent i massa sensible-ell

ella ho sap per intuïció- per a menysprear-la. A més a més, l'aventura li ha semblat mes aviat dolorosa que no pas plaent.

Altrament, l'autor perdona Jacqueline. I si l'autor, -que es l'amo i senyor de la vida i l'ànima de les seves criatures de paper,- la perdona, be la deureu perdonar tambe vosaltres, llegidors. Penseu que Jesus perdonà la pecadora. I que Jacqueline no creia pecar...-

Auban, sincerament avergonyit, sincerament apenat, no gosava mirar la noieteta. De la passada aura eròtica restava en ell un sentiment de profunda, d'entranyable tendresa. Abraçant-la, mormorà:

-Perdona'm, Jacqueline.

La noieteta, molt mes forta qu'ell en aquells instants, digué:

-Perque t'he de perdonar? No m'estimes?

-Ara, si-digue ell, esvaitis els seus dubtes, segur de si mateix.

✱ ✱ ✱

Aquell vespre Auban escrigué al seu pare contant-li l'aventura i demanant-li consell.

El pare respongué: "Casa-t'hi. ~~XXXXXXXXXX~~ O porta-la a viure amb tu sense casar-t'hi, però amb el ben entès que l'has de considerar com la teva muller llegitima. Jo et dic: "casa-t'hi", perque això, que per a mi no te cap importancia, t'estalviarà molts mals de cap. Em dius ~~xxxxx~~ que es bona i que t'estima. Que més pots demanar? Em dius que es pobre. Això no em sembla, no m'ho ha semblat mai, un defecte ... T'hi has de casar. No pas per un prejudici burgès, sino per un deure moral. L'engany es sempre innoble, pero ho es mes quan de l'engany en son victimas els pobres. Si haguessis seduit una aristócrata, la filla d'un banquer, podries eludir, si et semblava be -que no t'ho hauria de semblar- el teu compromís, car ella s'arrenjaria molt mes facilment que no pas una obrera filla d'obriers... Crec que no t'he de dir res mes. T'agraeixo que m'hagis demanat consell, pero no calia, car estic segur que mai no m'hauré d'avergonyir de tu. Fes el que et dicti la teva consciencia."

La consciencia d'Auban -havien passat dues setmanes i l'escena d'aquell diumenge es repetí manta vegada- li dictà el següent:

-Aquest vespre -digue a Jacqueline- t'acompanyaré a casa.

-Com tu vulguis.

-He vingut perque voldria parlar amb vos a soles,-feu Auban en entrar a la casa de la noieteta i adreçant-se al pare.

-Haurem de baixar al cafe. Això es molt petit i no es pas cosa de treure la dona i la noia al replà de l'escala. Que potser teniu pressa?

-Gens.

Despres de sopar, Auban i el vell ~~xxxxxx~~ obrer baixaren al cafe. El pare de Jacqueline esperà que el jove parles.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

-Un dia -comença Auban- em dema^{ne}re'u perque frequentava la companyia de la vostra filla. Jo us vareig dir que no ho sabia.

-I que quan ho sabrieu vindrieu a dir-m'ho.

-Per això vinc. La vostra filla ha estat meva i, per tant, m'hi he de casar.

-Ho considereu un deure?

-Naturalment. A més a més, pero, m'hi caso per un altra motiu mes poderos.

-I es?

-L'estimo.

El pare li allarga la ma:

-Gracies. Sou un home honrat.

El jove somrigue:

-Be m'ho penso.

-Confesso que amb vos m'havia equivocat. Us havia pres per un ~~xxxix~~ burgès, per un senyoret baliga balaga.

-Soc un treballador com qualsevol altre, fill de treballadors. El meu pare es un ferrer de poble i lluità a les barricades parisenques contra els versallesos de Thiers.

Al pare de Jacqueline això, naturalment, li semblà una gran cosa.

Auban seguí dient:

-He de dir-vos, pero, que, casada amb mi, Jacqueline no viurà pas amb massa luxe. Jo no guanyo gaire; els meus pares son pobres i no ~~xxxxx~~ tenen terres ni diners.

-Millor, car això vol dir que son honrats. Caldrà que els feu saber el vostre pensament.

~~XXXXXXXXXXXXX~~.

-Ja ho he fet.

-I que diuen?

-Llegiu vos mateix -i Auban allarga la carta del seu pare al vell obrer, el qual, quan acabà de llegir-la, digué:

-El vostre pare es un gran home. N'heu d'estar orgullós. I ara no en parlem mes.

Al carrer li allarga la ma i l'acomia:

-Adéu, fill.

-Bona nit, pare.

✕ ✕ ✕

~~XXXXXXXXXXXXX~~ L'endema, Jacqueline, a la qual el seu pare havia contat la conversa tinguda amb Auban, tenia un aire més greu, més reposat, que els altres dies. Semblava haver perdut de cop i volta el seu dinamisme enjogassat i riell per a passar a un apoli-ni estatisme ple de serenor. El seu rostre de "ninet not" de Millière o de Fabiano, -gracia entremaliada i un xic esqueixada, - ~~tenia~~ tenia la gracia serena i noble d'algunes pintures de Burne Jones.

-Que et passa? ^{li}pregunta Auban.

-No ho sé, no t'ho sabria explicar, -respongué Jacqueline- i si t'ho explicava, tampoc no m'entendries. Tinc ganes de plorar i, no obstant, estic mes conten-

I, per a que ell no la veies plorar, amagava el rostre en el pit ~~xxxxx~~ d'Auban.
 +Despres volgue saber:

-Perque ho has fet això?

-Això, que?

-Parlar amb el pare.

-Perque t'estimo.

Per a premiar-li aquestes paraules, la noieta, malgrat qu'eren en plena rue de Rivoli, li saltà al coll i el besà a la boca. Tornava a esser el "gamin" entremaliat ~~de xxxxxx~~ i rialler de sempre.

-No siguis ~~xxxxx~~ boja, dona -digue Auban, que perque era mes timid qu'ella, (els homes sempre son molt mes timids que les dones), perque era mes intel·ligent, i perque tenia mes anys, es creia en el deure d'advertir-la sovint.

-Si es tan bonic esser boig quan hom es jove! Si, a mes a mes, es aquesta bogeria el que estimes en mi!

Auban, que ~~no~~ sabia que respondre, responia amb un somriure. Despres, com en tots els enamorats hi ha sempre el core del dubte, deia:

-Ja en som de diferents tu i jo. No et plau res del que em plau a ~~xxx~~ mi, jo soc vell i tu ets jove, tu ets alegre i jo soc seriós i ensopit... Perque em deus estimar?

-No ho ~~xxx~~ sé. I tant me fa saber-ho com no saber-ho.

-Vols dir que no t'enganyes?...Es tan facil enganyar-se als teus anys!...Vols dir que m'estimes?

La noieta responia, amb un to greu que feia esclafir de riure:

-Ah, d'això pots estar-ne segur.

-Qui n'ha d'estar segura ets tu.

-Jo ja n'estic, no t'hi amoïnis.

-I perque?

Jacqueline digue aquesta rao poderosissima:

-Perque ets un home diferent de tots els altres. I perque essent tan savi no t'avergonyeixes de casar-te amb una ruqueta com jo.

Despres, afegí, rient:

-Com presumiré en dirme la senyora Auban!

I la conversa fini amb un bes i una rialla.

Auban, com tots els analitics, era amic de parlar-se a si mateix. Li havien dit, o sabia que havien dit a altres, que el matrimoni era una cosa molt greu, molt important, molt trascendental; que calia pensar-s'hi molt; que calia anar amb peus de plom; que el divorci moltes vegades no era una solució... Auban no s'hi havia pensat gens. Pesat i debatut, ben pesat i debatut, creia que feia be casant-se amb Jacqueline. Era bonica, era jove, era d'una simplicitat admirable. No li plavien massa ni el luxe -sabia qu'era prou bonica per a poder-ne prescindir- ni els balls ni les festes, que, al contrari d'altres dones, no necessitava com materies de primera necessitat, car era de temperament prou sa i alegre per a desconèixer aquest mal terrible que els anglesos nomenen "esplean" i els francesos "cafard". Era docil i això, quan la docilitat no topa amb un caràcter despòtic i arbitrari, es una gran cosa. No era, com tantes altres, una dona complicada i difícil. Era, al contrari, clara i senzilla com les bones coses
~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~

que ens ofrena la vida: el pa, el vi, una flor, una cançó. No era savia, ~~la~~ i això a Auban li semblava una virtut i no un defecte, car casar-se amb una dona savia deu esser una cosa espantosa i al marit deu fer-li l'efecte que es posa al llit amb un senyor de l'Academia Francesa. Savia, pero, no discutir les coses que no entenia; sabia callar i escoltar i acceptar cegament els gustos i opinions d'Auban. I era, sobretot, neta i polida i endreçada.

La vida, que sempre havia estat facil i amable per a Auban, ho era també aquesta vegada.

Un esdeveniment gens agradós vingue a trencar, la joia d'aquells dies: la casa on treballava Auban suspenia les edicions a causa de la guerra.

Qui mes qui menys tenia el pare o l'espos o el fill al front i la gent no estava per altres lectures que la del diari. A Auban, ~~xxxxxx~~ es clar, el ~~contra-~~ temps no li feu cap gracia. Justament aquells dies, quan estava a punt de casar-se. Es resignà, pero, porque compregué que al cap i a la fi no perdia cap fortuna i que si eren tants a sofrir -ah, la guerra ~~immisericable~~ ^{estúpida} i salvatge! - no vindria d'un.

Li digué a Jacqueliina:

-A Paris no hi podem estar si jo no trobo treball ~~xxxxxxxxxxxx~~ desseguida, car seriem una càrrega per als teus pares. Ens n'anirem al poble, que t'agradarà, i el pare, que es bo, ens acollirà amb goig. No viurem amb luxe, pero tindrem un sostre, taula parada, i bones cares. Mentrestant esperarem que passi la tempesta i quan el gerent m'avisi tornarem a Paris.

A la noieteta el projecte li semblà esplendit. Noia de ciutat que sempre havia viscut dintre la negror i la pudor de la ciutat, del camp -que tan sols coneixia a través una literatura d'ínfima qualitat- s'en feia una idea, una visió, adorablement lluminoses. I adorablement falses: els costums patriarcals, el paisatge bell com un crom o com una decoració de teatre, el cantar dels ocells, de les fonts i del vent entre les fulles dels arbres, les gallinetes, les vaquetes, els porquets.

-Oblides les mosques, les vespes, les formigues, les aranyes, ~~xinx~~ les xinxes, les puces, i altres bestioles que ajuden a fer més amables les delícies de la natura -deia Auban.

El pare li escriví ~~li dixxxxix~~ dient-li que la pèrdua del treball no era una cosa irreparable, i enviant-li dos cents francs per al viatge.

Ja casats, el senyor i la senyora Auban arribaren al poble un ~~xx~~ migdia d'Octubre. Les fulles començaven a daurar-se, les nits ja eren fredes, el sol donava al ~~xxxxxxxxxx~~ paisatge unes càlides tonalitats que a Auban li recordaven algunes pintures de Corot, l'atmosfera era neta, límpida, com en un fons de Patinir ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ o de Breughel el Vell.

Auban, als pocs dies d'estada al poble, preguntà a la seva muller:

-Que ~~xix~~ te'n sembla ~~xxxxx~~ del pare?

-Un xic aspre i rude, com el meu. Bò, però. Tant bò, que malgrat el seu aspecte de menja criatures, no em fa gens de por. Em fa l'efecte com si el conegues de molts anys.

El vell fou mes laconic:

-Bona noia. N'estic content. I tu?

-Jo també n'estic.

-Doncs procura que et duri tota la vida. En això consisteix el problema: en trobar una companyia per a tota la vida. No et pensis: no és pas cosa fàcil. Si ho fos no existiria aquesta cosa vil i estúpida que és l'adulteri. Molts, la majoria, es casen perquè sí, sense saber perquè, per costum, perquè tot-hom es casa. O per a fer aquesta bestiesa que hom nomena "un casament de conveniència". O bé per vulgaríssim apetit lúbric, sense saber, sense voler saber que el foc de la carn crema ~~xxxxxx~~ aviat i deixa un amarg regust de cendra... ~~XXXXXXXX~~

Auban s'aborria d'una manera espantosa. La vida monòtona del poble l'enervava, el consumia.

El vell, que ho advertia, li ho deia:

-No hi estàs bé aquí. No hi estàs acostumat a la vida de poble.

-No, pare: no és això. És la manca d'ocupació, ~~xxxxxx~~ d'objectiu... Jo estic acostumat a treballar i aquí no faig res...

La mare no comprenia que el noi enyorés una cosa tan absurda. Cansada de treballar tota la vida del matí al vespre, l'ideal, la felicitat màxima li semblava que consistia en no fer res.

Passats dos mesos, Auban i Jacqueline retornaren a París. L'oncle -alcalde li havia trobat un lloc a les oficines de l'Estat.

* * *

Com l'oficina resultava massa ~~lluny~~ lluny, anaren a viure a la rue Bonaparte. El matrimoni feia una vida molt quieta, molt igual, molt tranquil·la. Jacqueline eixia poc de casa i la vida sedentària l'engreixà un xic. Algunes nits anaven al teatre; els diumenges venien els pares d'ella a dinar. Jacqueline estava contenta: tenia una casa moblada amb un confort que a ella li semblava fantàstic; no havia de treballar com abans, manada com una bestia i cobrant un jornal misèrrim; no vivia en un barri lleig i pobre com el de Montrouge; estimava el seu marit malgrat que li emplenava el pis de fum i de llibres; menjava, de tant en tant, en restaurants d'un cert luxe.

Les comoditats i els luxes ~~xxxxxxxx~~ augmentaren; la vida fou més planera: l'endemà de la signatura de l'armistici l'oncle alcalde havia mort i, com no tenia fills, ~~dixà~~ la fortuna ~~xxxxxx~~ a Auban. Així li pagava l'haver-li servit de guia en les seves visites a París. Auban, era gairebé ric: quatre cents noranta mil francs ~~xx~~. Podia, si volia, deixar d'esser funcionari. No volgué, però: per por del tedi.

I els anys passaren...

Jacqueline era una dona que encara feia goig. La noieteta d'estampa galant havia esdevingut una Juno pomposa i madura i el seu nu recordava els que pintà el Ticià. Seguiu no comprenent Auban, però seguia estimant-lo com el primer dia i pel mateix sentiment: perquè "era un home que no s'assemblava als altres" i perquè a ell li devia la seva felicitat. Jacqueline, dona poc complicada, contradia ~~del~~ el filosof: en ella ~~xxx~~ el món físic influïa damunt el món moral, i, gens ambiciosa, a la vida no li demanava massa coses i la felicitat per a ella era sempre d'un ordre purament material. Aquest sentit animal de la vida -mes prop

d'Epicuri que de plató- no era en ella groller, desagradable com es en altres dones.

Auban no estava descontent de la seva muller. Li plavia físicament, i, com k tenia molts mes anys qu'ella, s'alegrava que no fos una dona massa sensual car això li donava unes seguretats per a quan a ell li arribés la vellesa definitiva. ~~XXXXXXXXXX~~ Intel·lectualment, Jacqueline li feia una certa gràcia i una certa llàstima que, per delicadesa i per respecte, procurava no exterioritzar. El matrimoni no l'havia estafat: la seva dona tenia la gran virtut, - rara en la majoria de les dones, - de no fer nosa, de no ésser indiscreta. A Auban li feia l'efecte d'un animalo bonicⁱ/pascient. No comprenia la "Crítica de la raó pura" de Kant, -cosa, per altra part, no massa necessària i que Auban mai no li hauria exigít - però sabia tenir la casa en ordre, vestir be, fer uns dolços ~~xxx~~ esplendits, i ésser bella i cobdiciable com en els primers temps.

I el anys passaren...

No tenien fills. Això els alegrava alguna vegada i alguna vegada els entristia. Mai però, la manca de fills fou per al matrimoni una tragedia. S'alegraven de no tenir-ne quan veien els dels altres, generalment rebels, cridaires, bruts i mal educats. Hi havia a la casa un matrimoni -ell, ~~seguia~~^{melor}; ella una noia de família benestant, educada a un col·legi de monges del Sacré Coeur-amb ~~tres~~^{tres} criatures de cinc i set ⁱ anys. Eren ~~dues~~^{unes} criatures insuportables, intolerables: cridaven, ploraven, ho trencaven tot, feien el marrà d'un cap de dia a l'altre, eren brutes com guilles, deien impertinències i grolleries als visitants i a la "bonne". Auban no les podia sofrir. Adhuc pensà, per no ~~veure-les~~ veure-les mes, -la seva vista, els seus crits li crispaven els nervis- en canviar de casa. No les feia culpables, però. Els culpables veritables, eren els pares, -una parella d'estúpids, de morrals, - que no habien sabut educar-les. Els culpables gairebé sempre són els pares.

Un fill d'Auban i Jacqueline no s'hauria assemblet en res a aquella parella de salvatges. El fill, però, no venia. Així s'estalviaren el possible dolor de ~~perdre'l~~ perdre'l.

Mes d'una amiga li havia dit a Jacqueline:

-Quina llàstima que no tinguin fills! Els fills fan molta companyia.

Jacqueline per polidesa, però sense cap convicció, deia que si, que potser tenia raó l'amiga. Ella, però, que no tenia massa arrelat el sentiment maternal, ja estava contenta amb la companyia del seu marit. Un fill l'hauria estimat pel sol fet d'ésser fill d'Auban.

I els anys passaren...

Havien mort els pares d'ella, ha-vien mort els pares d'ell. La vida del matrimoni, plàcida, serena, sense grans alegries però sense grans sotracs, mes que en les aigües tumultuoses d'un riu, belles perquè canten i són lliures, feia pensar en les aigües quietes d'un llac, belles, perquè són blaves de cel i els núvols blancs que passen s'hi ~~emmirallen~~ emmirallen.

Auban escolta la veu noble i pura de Beethoven, ~~llegeix~~ llegeix Montaigne, Diderot, ~~Joubert~~^{Voltaire}, Romain Rolland; segueix

comprant llibres i estampes de l'època revolucionària - una vella edició de Fontenelle; un grabat anònim, acolorit ingenuament, de la presa de la Bastilla; una miniatura representant la senyora de Polignac; uns números del Monitor, - anant alguna vegada al teatre, a la sala de concerts; quedant-se, les més de les vegades, a casa, llegint i fumant les seves pipes...

Jacqueline es, sempre, una dona endreçada, polida, amiga de tenir la casa en ordre, que alguna vegada va al cinema amb una amiga i s'emociona com una xixi criatura amb les peripecies que li passen a Vivianne Romance, i, com una criatura, es diverteix amb les pallassades de l'abjecte Fernandel, l'actor ~~xxxxxxxx~~ que ha ^{u'}tigut, com cap altre, la virtut de fer riure els ases i fer-los aplaudir.

~~XXXXXX~~ Llegeix, a mes de Paris - Soir, -periòdic que conrea amb èxit la nota sesacionalista- les novel·les de Maurice ~~xxxxxxxx~~ Dekobra i de Pierre Benoit. Ell no ~~xxxxxx~~ la renye per aquestes lectures: somriu. I el somriure d'Auban-, un somriure irònic i tendre - a Jacqueline li fa l'efecte d'un reny. I llavors, per a rehabilitar-se, confessa que també li plau Dickens, que també li plau, encara que no tant- car el troba un xic prolíx i feixuc- Balzac, Dickens i Balzac, però, són morts i ella ha llegit totes les seves novel·les. Auban, en gràcia a aquesta confessió, afegeix un bes al somriure. Auban tan sols ha prohibit dos autors i un setmanari. Els dos autors són Henri Béraud i Clément Vautel; el setmanari es "Gringoire".

Quan Jacqueline ha volgut saber el perquè de la prohibició, Auban ha dit: -Per dignitat. I per higiene. No vull que a casa hi hagi pudor de latrina.

Jacqueline no ho entenia, però pensava que quan el seu marit, sempre tant tolerant, sempre tant correcte, s'indignava, Béraud, Vautel i "Gringoire" debien ésser una mena de calamitat pública.

I els anys passaven

X X X

Lucien Auban no dormia, estava malhumorat, feia mala cara. -A tu et passa alguna cosa -digué, inquieta, Jacqueline.

Auban confessà: -Si, en efecte. Em passa una cosa estranya i desagradable: que no sé que em ~~xx~~ passa.

-No ~~xxxx~~ t'entenc. -Ni jo. Tot em disgusta, tot em cansa, res no m'interessa...

X Auban vivia visiblement preocupat i no sabia ben bé a que obeïa la seva preocupació. Temia que el treball de tants anys a l'oficina ~~XXXXXXXXXX~~ l'hagués embrutit. Recordava les amargues paraules que Charles-Louis Philippe, funcionari com ell, escrivia al poeta belga Henri van de Putte: ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ "C'est bien atroce, la bureaucratie! L'ennui ne ~~xxxxxxxxxxxx~~ consiste pas dans les paperasses qu' on remue, mais dans la presence d'autres ~~XXXXXXXXXX~~ employés qui font du bruit, chantent, causent imbecilement de tout. A subir cela on se sent amoindrir chaque jour... Le pis est que je m'estime heureux... Puisque ça assure la vie matérielle... Je fume, je rêve, j'oublie ma vie ignoble de chaque jour

Auban esdevé sorriut, fàcilment irritable. Tot al seu ~~vox~~ entorn li sembla lleig i antipàtic, odiós i menyspreable: els carrers, l'oficina, les dones, els homes. L'ambient, feixuc de mediocritat, l'ofega.

Tan sols al seu pis de la rue Bonaparte, amb la companyia dels seus llibres, Auban troba una mica de pau. Jacqueline el mira inquieta, anguniosa. Que li deu passar? Que deu tenir?

I un vespre, de sobretaula li proposa:

-No dius que et plauria tant viure a fora? Perque, doncs, no ^{es} n'anem a un poblet de la montanya o de vora mar?

-Tu no t'hi aborriries?-pregunta Auban.

-Amb tu mai no m'aborriré en lloc -respon, segura, Jacqueline.

Auban, un xic emocionat, s'apropa a l'esposa, l'abraça, i la seva boca marcada besa la boca encara calenta i palpitant de Jacqueline.

~~2
XXXXXXX
1
EL POBLE~~

(1) "La burocràcia es una cosa ben terrible! L'enuig no pervé pas de les pape-
rasses que hom manipula, si no de la presència dels altres funcionaris, que es-
candalitzen, canten, parlen imbecilment de tot. Pel fet de suportar tot això
hom es sent disminuir cada dia que passa... El pitjor és que jo em considero fe-
lici... car així tinc assegurada la vida material... Fumo , somnio, oblidó la me-
va vida innoble de cada dia mentre ~~xuxuxux~~ aquests senyors, els meus companys,
parlen amb la seva estúpida burocràtica i m'esclafen el crani amb les seves pa-
raules... Visc en una oficina on l'aire és obscur i sembla eixir d'un cartó verd.
Aci hi ha tota mena de molesties. El més sensible per a mi és viure entre els
mediocres. M'és útil descobrir què hi ha en l'interior d'aquesta mena de gent,
però molta vegada, això em produeix una immensa desesperació. Cal observar-se
~~a~~^{se'} mateix amb una atenció de tots els instants per a creure ~~ni~~ en la bondat
humana i en la vida de les idees... La meua oficina... és tant anguniosa quan
hom pensa en el que nosaltres nomenem vida sana i normal com un presidí o un ca-
pitól de l'Apocalipsi. Hi ha dies que voldria trencar els límits entre els quals
~~ViuXXXXXXXXXXXXXXXmeuaXXXXXXoficinaXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXLXXXXXX~~

2
1
EL POBLE

L'estació -un edifici grandot i ~~lleg~~ lleig, de planta baixa- es lluny del poble. No massa lluny, però, val a dir-ho: deu minuts de caminar. Es per això, per a estalviar als ganduls ~~els~~ ^{des} ~~minuts~~ minuts de caminar, que, davant mateix de l'estació, hi ha un hotel: quatre grans testos de fusta amb uns arbrets de família desconeguda, quatre taules amb el corresponent parassol per a que hom pugui gaudir millor les delícies del camp: les vespes, les mosques, les formigues, la pols, la pudor de la gasolina... El bar d'aquest hotel es freqüentat pels obrers de l'estació: els moços, el factor, el cap. Son una gent trista, ensopida, tal vegada per veure's ~~condemnat~~ condemnats a donar la sortida i l'entrada a tants trens que no surten ni entren per a ells; a tants trens que van vers les platges mondanes, rosses de sol i torbadorament embellides ^{pel} semi nu de les senyores burgeses i de les que no son ni burgeses ni senyores, vers les ciutats del luxe, de les grans avingudes, dels teatres, dels music halls cosmopolites, de les dones belles i fatals per les quals els homes fan grans estafades i es suïciden, talment com en els films... mentre ells, el factor, el cap, el carter, els moços, descarreguen la correspondència i les mercaderies, fan rodar uns carrets per l'andana, toquen un xiulet, estiren la corda d'una campana -aquesta corda fatídica amb la qual sempre es suïciden els caps d'estació- i esgarden com el tren s'allunya mentre ells resten. El cap, el factor, l'altra gent que treballa a les oficines de l'estació vesteixen d'una manera decorada, van mal afaitats, duen les ungles negres, fan pudor de tabac i de suor. Fan una vida a part -de l'estació ~~al bar del bar de l'hotel~~ al bar de l'hotel, del bar de l'hotel a l'estació- i per a fer aquesta vida no cal ni una gran higiene ni una gran elegància.

Al bar de l'hotel juguen a cartes, prenen "el nostre pastís (1) de cada dia" i cafè amb rom després de dinar o de sopar. La carretera, dibuixant una suau ziga zaga s'enfila vers el poble, les cases del qual hom veu entre els arbres alts i vells que la voregen. Al costat de la cinta grisa i immobilitat de la carretera, hi ha la cinta argentada i viva del riu, carretera que camina vers la mar, que es el morir, segons el bell i amarg Jorge ~~Manrique~~ Manrique: un dels quatre rius que entrecreuen el poble -no tan gran com el Sena, ni com el Garona, ni com el Ródan- de corrent impetuosa i aigües claríssimes, transparents, límpides, que salten entre pedres. El paisatge es humit, obac, d'un verd tendre. L'aire fa olor de fulles que s'han podrit en el fang de les pluges.

Carretera amunt, hi ha un caminet i un pont de fusta -un caminet i un pont de postal il·luminada- que condueixen a la serradora. La carretera, després, torna a

~~xxxxxxx~~
jo visc... La meua oficina m'enutja. Les primeres ^{hores} de la tarda hom hi bull sota una calor feixuga, ofegadora, que embruteix... Jo no se ni si llavors es possible pensar..."

(1) Aperitiu, molt fort, a base d'alcohol. (N. de l'a.)

~~xxxxxxix~~

esser sola, sola amb els arbres de grans plomalls verds i amb el riu d'aigües lliures i cantaires. Hi ha una casa vermella com una flama no acabada de construir encara i en la qual viuen uns casats de nou que fan pensar, per la seva joventut, únicament per la seva joventut, en Romeu i Julieta: ell te divuit anys i ella en te quinze.

Despres hi ha el magatzem de carbó, on despatxa una noia que -tan polida i endregada va- en lloc de carbó sembla que hagi de vendre sedes, llibres, perfums.

Dues o tres cases més, isolada l'una de l'altre, i hom pot dir que entra al poble propiament dit. L'entrada al poble la dona el basar, l'ensenya del qual es una canya de pescar i un peix de carto que, empès per l'aire, te sempre una mobilitat inquietant. En aquest basar venen estris per a caçar i per a pescar, joguines, sabates, productes químics, pelles, aixades, cavecs, urpiots, rateres, gavies per a ocells, jocs d'escacs, postals i "records" del poble i el departament. Al davant del basar hi ha un hotel: el d'"El sol del Migdia", batejat així tal vegada perquè mai no hi toca el sol.

Un xic mes amunt, un altre hotel: el "del Nord". Al costat, un dels dos o tres edificis -els altres son l'església, l'hospital, l'alcaldia- mes importants del poble: la gendarmeria. La gendarmeria es un casalot d'un sol pis, amb una façana de color d'aigua bruta de sabó en la qual s'obren, sota la visera de la taulada, unes quantes finestres, i de la qual neix, talment una branca, el pal de la bandera: la bandera tricolor que ~~xx~~ ahir era la de Valmy i avui -el passat sempre fou millor- es la de les cerimònies oficials i dels balls amb els quals els francesos d'avui celebren la gesta del 14 de juliol de 1789.

A la gendarmeria, es clar, hi viuen els gendarmes. I les dones i els fills dels gendarmes. Tota aquesta fauna, més ensopida que pintoresca, a vegades es baralla, a vegades beu vi petit i juga a cartes. Al poble els gendarmes i els seus familiars son, en general, mal vistos. La gent els tolera per força. Com tot home investit d'autoritat i que te la misió de vigilar els altres, el gendarme es antipàtic i es odia pels que, quan van a treballar, el veuen passejant o be assegut tranquil·lament al cafè. L'home que treballa creu que el gendarme es un gaudul que viu a les seves costelles. Això, però, tan sols poden pensar-ho els francesos, car els estrangers no tenen dret a opinar. Davant un estranger hom no pot desacreditar els gendarmes ni res que sigui francès car tot el francès es sempre el millor del món. Tal vegada això, aquesta manera de pensar, sigui un defecte.

Tal vegada sigui una qualitat.

Un dels gendarmes es fadri. Els altres quatre son casats i alguns d'ells tenen fills, cosa, pel que es veu, també permesa als gendarmes. El fadri -potser es l'influència del carreg, de l'uniforme,- sembla tan aborrit, tan ensopit com els casats. L'un i els altres fan l'efecte d'una pobra gent que viu d'una paga que dona escassament per a mal vestir i mal menjar. El fet, però, de poder dur un uniforme, esser malcarat i cridar quan hom vulgui, be val algun sacrifici.

L'interior d'aquest casalot on viuen els gendarmes es brut i fa pudor de ~~xxx~~ tabac ordinari i de sopa de cols.

Un xic mes amunt hi ha el saló d'un dentista, que tan sols treballa a l'es-

tiu -i això no sempre, car te moltes obligacions: fer l'aperitiu mati i tarda, el cafè prè al Cafè, la partideta de billar o d'escacs, ballar al Casino, perdre o guanyar uns quants francs, mai no gaires en gràcia a que ell és un home prudent, a la "boule"-ja que els hiverns els passa Toulouse. Al costat del saló del dentista hi ha la casa del notari, un senyor molt important que llegeix "L'Action Française", pateix de la pròstata -tal vegada a conseqüència de llegir "L'Action Française"- i llueix una magnífica barba apostòlica. El notari, naturalment, pertany -amb el rector, l'alcalde i dos o tres rics més que passen el dia maleint aquesta època "massa democràtica, massa perniciosament democràtica"- a la aristocràcia del poble. En el fons és un infeliç carregat de manies. La gent diu que, malgrat ésser tan defensor de l'ordre i frequentar l'església, ha tingut un fill amb la serventa i s'ha enriquit amb certa mena d'affers no massa lícits.

Un altre hotel, encara: el "del Parc", que es nomena així perquè de parc no en té enlloc. Una botiga, "Les belles llanes de França", servida per tres germanes fadrines i lletges nomenades "les tres Maries", l'escaparata de la qual és sempre plena de jerseis, pullowers, mitjons, passa-muntanyes, i capdells de llana de tots colors.

"ambassadeurs"

Un altre hotel, el més important de tots: el del ~~"Casino"~~. Cent cambres. Cinquanta banys. Concurrencia més o menys ~~chic~~ chic que pot pagar cent francs diaris. L' "Hotel del ~~Casino~~" ^{*Amb a cadent*} és un casalot d'un vague estil modern, amb la façana d'un color de sang de bou, amb moltes escales, balcons que són finestres i finestres que no són res, que tant pot semblar un hotel com una caserna.

Un xic més amunt, però a l'altra banda de carrer, hi ha la farmàcia, una de les dues del poble. L'amo, el senyor Savary, és un home vell, amb un perfil x jueu, una faç color de pergami antic, uns ulls blaus, d'un blau clar que en la gregora del rostre són com dues gotes d'aigua, una barba grisa, aguda, de boc, un nas que es corba com un bec damunt la boca fina i pal·lida, una veu apagada, un gest apagat. Veteix descuidadament, es cobreix amb una ampla boina posada de qualsevol manera, camina amb el cap inclinat vers el pit. És mal vist pels "senyors" del poble perquè no va a missa i llegeix diaris d'esquerra. El farmacèutic no és ell, sinó la seva filla, una dona d'uns trenta anys que n'aparenta molts més, de posat greu, de rostre sever en el qual l'esguard endolceix l'expressió de sofriment. La senyoreta Savary és fadrina, però ha tingut un fill. Podia, com tantes altres senyoretes, cercar la solució d'un abortiu. Podia tenir el fill lluny, amagat, oblidat. Ella, d'acord amb el seu pare, ~~x~~ ~~p~~ ha preferit afrontar l'espantall del "que diran" i té el filllet al seu costat i el passeja amb orgull pel poble. El pare de l'infant -el qual ella ha foragitat totalment de la seva vida- és una d'aquestes persones que hom nomena decents.

Al costat de la farmàcia hi ha una merceria, l'amo de la qual posa parada al carrer: corbates, mitges de seda, de fil i de llana, abrigo, impermeables, vestits per a senyora. A l'altra banda, en lloc de cases hi ha una mena de passeig amb bancs i amb arbres. Al fons, un establiment termal, el més el·legant -el més el·legant perquè és el més car- del poble, i el Casino Municipal: sala de joc, cinema, teatre, dancing, terrassa, i, sota la terrassa, unes botiguetes petites com ninoxls, on hi ha instal·lats un billar japonès, un comerç de gelats, un ~~filatellista~~ filatellista, un comerç de robes per a senyores, una perfumeria, una

llibreria en la qual, en lloc de llibres, venen majòliques i capces de fusta ~~xxx~~ treballada que els forasters compren per a tenir un record del seu estiu i que després no saben que fer-ne i llencen al recambro dels mals endreços. El passeig serveix per a que la gent pugui escoltar l'orquestra del Casino -que, si hom es un xic exigent, no fa pas de massa bon escoltar- sense necessitat de fer consumació, i per a que, el 14 de Juliol, hi posin uns quants fanalets, unes quantes banderetes i una murga desafinada. Tancant el passeig, tocant a l'església, hi ha un cafe. Un xic mes avall, pero a l'altra banda de la carretera, que aci ja es carrer, ~~n'hi~~ n'hi ha un altre. Després hi ha el riu, amb una barana de pedra que el separa del carrer i, a l'altre costat, la galeria d'una altra casa de banys. I el carrer, abans d'esdevenir novament carretera, es trenca en una corva violent, i desemboca a la plaça: una plaça gran, lletja, sense arbres, de forma irregular, en la qual hi ha l'església, dos hotels, -un d'ells es, a la vegada cafe- l'estanc, la llibreria, el barber, l'hospital, una bassa d'aigua calenta que les dones del poble fan servir com safareix. Un d'aquests hotels -el ~~XXXXXXX~~ "de França"- té pretensions -pero tan sols pretensions- d'el·legancia i de confort. Al davant ^{hi ha} un petit jardí, entre una carretera que puja vers la muntanya i un dels tres rius que passen pel poble. L'hotel es un edifici lleig ~~xxxx~~ antipàtic, amb una teulada -foradada per tres o quatre mansardes- color de xocolata i unes parets d'un encès color de carrota. El jardinet, a l'estiu, es convertit en menjador: unes taules, unes llums verdes, blaves, vermelles, entre els arbres, que fan força bonic i que, a més a més, tenen la virtut de no fer calor, cosa que, menjant ~~xxxxxxx~~ en un hotel, sempre es important. L'hospital es un casapòt gran, antiestètic, inhospitalari -precisament perquè es tracta d'un hospital- amb un petit cloquer la ~~dx~~ campana del qual està condemnada a funcions purament honorífiques. Les parets de l'hospital, regentat per unes monges, son d'un ocre que fa pensar en la disenteria. L'hospital, tan gran, causa una certa estranyesa en un poble tan petit.

La barberia, la mes distingida de la localitat, ho es per a senyores i ~~xxxx~~ senyors i te planta baixa i un pis. Entre les dues portes hi ha una escaparata amb cremes i perfums de Guerlain, de Coty, de Molinieux, davant la qual s'enbaldaleixen les noies del poble. A l'estanc, a mes de tabac, venen pipes, fulles d'afeitar, cafe, sabó, caramels, bastons per als excursionistes i canyes de pescar. L'estanquer es un home ja vell, amb mitenes, magre, escardalenc, sord, menut, amb cara d'ocell i que camina a saltets com els ocells. L'estanquera es una dona més que madura, grassa, amb ~~xxxx~~ ulleres, vestida sempre de negre, molt important, que despatxa els paquets de "gris" i de "caporal", els "voltigeurs" i les capses de llumins tan unciosament com si donés passaports per al Paradís.

L'altre hotel que hi ha a la plaça es més humil, més democràtic, està obert tot l'any i el frequenten firaires i viatjans de comerç. A mes d'hotel es cafe i les taules a l'estiu ocupen un lloc important de la plaça, de la qual arrenexquen la carretera que va a les pistes de neu i dos o tres carrers. ^{En} aquesta plaça, en un quadrilater davant l'entrada de l'hospital, hi ha una de les mes senyalades curiositats del poble: el "bassin" d'aigua calenta.

L'església, de construcció moderna, es d'arquitectura ⁱⁿ personal i freda. Té un atri on, com sota les porxades de l'Opera, els senyors exhibeixen ~~xxx~~ cada diumenge el seu luxe depravat i rampló; té un cloquer amb un joc de campanes que

fan venir migranya. Al poble hi ha una altra església: una esglésieta romànica, molt bella, tancada al culte.

A la llibreria, un home vell i una dona jove venen diaris, llibres, postals, objectes d'escriptori.

Hi ha una altra placeta, a l'interior, i en aquesta placeta la Casa de Correus l'alcaldia, l'escola -crits, rialles i cançons d'infants- un rellotger, ~~xxxxxx~~ una fleca, una fruiteria, un pegot - que, a mes de pegot, com la vida es cara, fa de sagristà i, a l'estiu, de croupier- una "epicerie", un altre cafe -el mes simpatic, el mes acollidor - una botiga on Angelina, una dona de seixanta anys, ven verdures i s'embriaga dia per altra, talment com si complís una prometença, un estanc l'amo del qual, a causa ~~xxxx~~ d'haver fet el servei militar a les colònies, sofreix uns terribles atacs i engega, quan te l'atac, ~~xxx~~ els compradors al botant.

En aquesta plaça cada dia hi fan mercat els pagesos dels environs i tot es ple de coves i cistelles de verdures: cebes de cap morat de fred; escaroles risades com si, per a presentar-se en public, s'haguessin fet la permanent; pebrots bonyeguts, disformes, verniçats de verd i vermell; tomates que imiten els de les natures mortes; andives (1) blanquíssimes, d'un blanc un xic matisat de ~~xxxx~~ groc; ~~ma~~ ^{na} d'esparracs, amb el cap tacat de violeta; bolets de cave, que tenen una blancor de calç; cols pomposes i ~~xxxxxxx~~ gonflades com si portessin merinyac; raves que, vestits de roig, recorden els gnoms dels contes de fades; sacs de patates terroses; carrotes d'un groc en to major; carbasses que no farien cap mal paper a l'Ajuntament; coliflors orgulloses com una burgesa habillada en gran dama.

Escampats pels carrers del poble hi ha molts altres hotels: el "Silveri", el "Planeta", el "M^odiern" el del "Bell lloc", el del "Grill", ~~el de la~~ la "Bella Estada", el "~~Blaise Manguerida~~", el "Martin" el de "Londres", el "Carreau", el de "La Tour", -que es a la vegada casa thermal-, el "Villa Cecile", el de la "Vall", el de "Lyon". Tots aquets hotels tan sols obren a l'estiu. A l'hivern el poble es ple de neu i els forasters, camí de les rases on van a skiar, ni s'hi aturen.

Els carrers del poble son estrets i tortuosos i alguns d'ells tenen arcs i escales. Per les vores ~~de~~ d'aquests carrers corre un rierol d'aigües residuals. A vegades hi ha una petita font calenta de la qual, en els dies molt freds, s'exhala una lleu fumerola. A vegades hi ha l'alta paret d'un jardí coronada de blaves anglesines o blancs llessamins. A vegades hi ha, al sol, el pal·lid sol d'hivern, una gavia amb canaris. A vegades -moltes vegades- un gat negre o atigrat que pren el sol estirat en ^{l'}ampit d'una finestra o travessa lentament el carrer. Les cases tenen la taulada grisa o vermella, foradada de mansardes i xemeneies erectes amb cabellera de fum que l'aire fi, tallant, despentina. Les cases tenen les parets pintades d'un rosa pal·lid de malla de ballarina, d'un rosa encès de rosaf, d'un blau clar, d'un blau profund, d'ocre, de siena, de gris de dia.

(1) Mena d'enciam de gust lleument amarg que els francesos mengen cru o bullit (N. de l'a.)

plujós, de gris plom, de groc de sofre o de rovell d'ou, de verd, de morat.

El poble està voltat de muntanyes i montanyetes i això subratlla el seu to de poble de pessebre o de targeta postal. En una d'aquestes muntanyes, coronant-la, hi ha una Verge. Li serveix de sòcol ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ una torre de castell enrunat que fa pensar en els castells de cartó dels jocs d'infants o en els de les decoracions d'òpera. Aquesta Verge, obra d'un escultor mediocre, no desperta a l'home un xic observador, el més lleu sentiment ^{de}rel·ligiositat. L'impresió és més aviat còmica. La Verge té els braços oberts com una equilibrista damunt la corda fluixa i als quatre angls de la torre hi ha quatre àngels que fan centinella. A l'interior de la torre hom veu, per una porta amb reixa, un altarot davant el qual dia i nit, hi ha la gota de llum d'una llentia. Tot plegat, la Verge, els àngels, el castell de joguina, fa l'efecte d'un producte de pastisseria, d'una mona de pasqua de les que, a Catalunya, per celebrar la resurrecció del Crist, els padrins regalen a les criatures per a que se les mengin els grans. A les nits, la Verge, es il·luminada profusament, tal vegada per a demostrar que els pobladors de la ^{petita}vilan són gentils com cal.

En una altra muntanyeta hi ha un Crist, un Crist petit clavet en una gran creu. És a la vora d'un camí i cara al poble, que és als seus peus. Malgrat la desproporció entre la figura i la creu, el Crist dona una impressió més austera, més digna, tal vegada perquè evoca les hores d'agonia. El Crist no té il·luminació: els francesos són més galants amb les dames i de nit s'enbolcalla en un ample mantell de boira baixa damunt la qual relluen les estrelles. De dia els braços de la creu s'emplenen d'ocells cantaires, sobretot quan arriba la tardor, coronada de pampols com un Silèn, i els ocells, abans d'emigrar vers les terres càlides, s'acomiaten del crucificat.

A poques passes del Crist hi ha una "guinguette", celestinesca i acollidora, freqüentada, gràcies als seus reservats -una taula, un parell de cadires, un mirall, un bidet, una ampla chaise longue- per les noies que tiren per a cap verd i per les casades que enganyen el marit. Les parets de la "guinguette", malgrat la proximitat del martir del Gòlgota, són plenes de dibuixos i mots obscurs. El poble, completament isolat l'hivern per la neu, viu de l'estiu i dels malalts dels malalts que tan sols a l'estiu senten la necessitat de medicar-se. El "bassin" de davant l'hospital fou construït en temps de Lluís IX i nomenat, "bassin des ladres" o sigui dels llebrosos. (1) Una ordenança de Enric IV prescriu als consells de la petita vila la cura i manteniment d'aquest "bassin", únic bany conegut en aquella època. A la segona meitat del segle XVIII les aigües del poble tenen ja una certa nomenada i els forasters, malgrat la dificultat dels mitjans de viatge, afluïxen. L'any 1754 Venel i Bayeu asseguren que "un jour ces eaux acquerraient la célébrité de Bagnères-de-Bigorre et de Barèges". Aquestes aigües són, segons l'anàlisi, sulfuroses, sòdiques i alcalines. El primer establiment thermal es inaugura l'any 1780, quan preludia ja la Revolució; el segon, en 1801; el tercer, en 1815.

Les aigües del poble tenen la virtut de guarir-ho tot o gairebé tot. El doctor Abraham Sicre, professor a l'Escola de Medicina de Tolosa de Llenguadoc, escriu: Per la sensació de fastig que desperta el "mal bíblic", per a menysprear un home insensible, un home avar, hom diu: "c'est un ladre" (N. de l'a.)

criu, en 1758; "Jo crec que X... es l'indret del realme mes ric en aigues ther-
mals. El seu nombre es gairebe infinit, hom en troba per arreu. Els seus graus
de calor son dels mes variats i dels mes forts fins ara coneguts. N'hi ha desde
15 graus fins a 64 mesurats amb el termòmetre del senyor de Reaumur".

Buchoz, metge del rei de Polonia, diu, l'any 1775, en el seu Diccionari Hi-
drologic i minerologic de França: "X... es una petita vila de França..., que
gaudeix d'una bella nomenada a causa de les seves aigues minerals que guareixen
l'escrófula."

Chaptal, professor de química de la provincia del Llenguadoc, escriu en ~~1785~~
1786: " Jo no crec pas qu'existeixi en tot el realme una aigua mes sulfurosa que
la de X..."

Gaspard Astrié escriu a Guéneau de Mussy: " Envieu-nos els malalts anorreats
pel reumatisme, coberts de nafres i tumors escrofulosos, els limfàtics, els pa-
ralítics parcials, les dones que sofreixen a causa de supressió menstrual".

"Les aigues de X..., -assegura el doctor Garrigou, en 1891, - guareixen el reu-
matisme simple i el reumatisme gotós, l'escrófula, la sífilis, l'eczema, les ma-
lalties de les vies respiratòries".

En 1938, any de mena terrible i de prudencia inutil -Txecoslovaquia i Espa-
nya han estat les víctimes d'aquesta prudencia que no ha evitat la guerra, al
poble abunden els hotels - a l'estiu cada casa n'es un- i els hotels son plens d
de gent que, amb el pretext de la malaltia, ballen, van al cinema, juguen al
baccara, fan el senyor...

II

LA CASA

338

La casa que han llogat els Auban es a les afores del poble. Els carrers,
les carreteres, la gent, son lluny. Sortosament. Molt prop de la casa hi ha un
prat, un petit bosc, i el riu, que canta eternament camí de la mar llunyana. El
fons del riu es ple de pedres que fan mes remoroses les aigues. A ^{la} ^{del riu} vora hi ha
albers de troncs blancs i fulles minúscules que, quan les mou el vent, semblen
argentades i fan una lleu remor; acacies que quan arriba la primavera son com
blanques perruques empolvades i exhalen un cal·lid perfum, a l'estiu tenen grans
plomalls verds i, en iniciar-se la tardor, emplen l'aire de petites fulles que
dancen capriciosament i deixen nudes les branques a les quals la neu hivernal po-
sa meravelloses randes de glaç.

La casa es voltada de jardí, tancat tan sols -per una reixa- en la part del
davant, que mira al poble, i oberta al bosc per una ampla galeria. La casa es
de planta baixa, celler, i mansarda per als mals endreços. A la mansarda hi ha u
un llit i un rentador per a la serventa. Hi ha, a mes, tota mena d'estris i mo-
bles vells, en desús: un manequí de vímet; una màquina de cosir inval·lida per
exgokashent; xnnaxxxx

esgotament; una calaixera de començaments del segle XIX; unes maletes; un llit sense cap mena d'estil; una taula coixa; unes cadires mes coixes que la taula; la gavia d'un lloro sense el lloro; una làmpada...

La mestressa -una vella amb perfil de bruixa- havia dit a Auban, ~~quan~~ quan Auban lloga la casa:

-Podeu disposar, si us convé, de tots els mobles de la mansarda.

-Al contrari, senyora: disposaré, si us sembla bé, de la mansarda per a posar-hi els mobles de les cambres.

A la mestressa això li causà una certa estranyesa, però pensà: "Millor: així no es faran malbé".

A la planta baixa hi havia la cuina, el menjador, una cambra de dormir i, a l'altre costat, que divideix un passadís que va de la porta d'entrada a la galeria, altres dues cambres de dormir i el water. La casa no tenia, com les de moderna construcció, calefacció central, però al menjador i en dos dels dormitoris hi havia xemeneia. Auban ho preferia així.

La casa, d'arquitectura vulgaríssima, ni massa lletja ni bonica, ni massa confortable ni incòmoda, Auban la convertí en un lloc simpàtic i acollidor, ple d'aquesta amable intimitat que tan convé a la llar de l'home intel·ligent i sensible. Arreconats els de la casa, l'ex-funcionari havia fet venir els seus mobles i els seus llibres de París. Com no esperaven convidats ni en volien, dos dels dormitoris -desats els llits a la mansarda providencial- foren convertits en biblioteca. Els llibres, però, com la casa era de dimensions reduïdes, ho invadien tot: el passadís, el dormitori, el menjador.

Auban deia:

-Al menjador els llibres no hi fan pas lleig.

I Jacqueline replicava:

-No; al menjador, no. A la cuina, però, sí que n'hi faran. T'ho dic perquè aviat me'n emplenaràs la cuina.

-No, dona, no -reia el marit, amb bonhomia- Si aquest cas arribava cercariem una casa més gran.

El menjador, que rebia la llum diurna per una gran finestra oberta a la galeria, era massa gran, cosa que a Auban sempre li havia desplaçat car una cambra massa gran difícilment podia tenir intimitat. Per a enxiquir-lo, el convertiren a més del menjador, en saló d'estar. A l'un costat, prop de la finestra, hi havia el menjador propiament dit: la taula de menjar, dues amples cadires de seient de boga i respatlles altíssimes, el bufet, contruït amb un antic armari normand, magníficament esculturat. Damunt la taula penjava una autèntica llampada de cristall de Venècia. Les parets d'aquest costat de la cambra estaven decorades amb uns plats de l'època revolucionària. En un d'ells hi havia una ingenua pintura representant la Bastilla; en un altre, un voluntari de l'any 11; en un altre, sota la nota sangonosa d'una gorra frígia, la llegenda: "Viure o morir".

A l'altre costat, el de la xemeneia -el marbre de la qual havien ornat amb el rellotge i els canalobres Lluís XVI- hi havia uns prestatges amb llibres, una fusta clavada a la paret i de la qual penjaven ^{les} unes pipes que Auban fumava amb més freqüència, els dos sillons, la tauleta, la radio, una vitrina amb re-

Deia:

Al dormitori, a més d'altres estampes -les d'asumpte més galant- hi havia, davant del llit una reproducció molt fidel de l'"Olympia" de Manet.

-Vols dir que hi estan be aquestes estampes, aquesta pintura, al dormitori?
Que dirà la "bonne"?

-La "bonne" que digui el que vulgui. La seva opinió, com la de l'altre gent, no m'interessa. La bellesa no es mai immoral. I aquesta dona que Manet pintà nua es bella. I son belles aquestes marqueses que juguen a pastors i s'ageuen en un prat d'égloga i ensenyen coses que avui tots veiem sense escandalitzar-nos en una platja o en unx teatre de revista. La majoria de la gent té el costum d'ornar les alcoves amb un Crist, amb una Verge qualsevol. A mi aquest costum em sembla francament estúpid i, a més a més, gens respectuos. Si aquesta gent tingués un xic de ~~xxx~~ seny i fos veritablement rel·ligiosa no ornarien les ~~sexx~~ves alcoves amb imatges del Crist o de la Verge. Les coses que generalment hom fa al llit no son massa ascètiques i, per tant, el lloc del Crist i de les Verges no es a les alcoves, malgrat el "Creixeu i multipliqueu-vos" i malgrat que el matrimoni sigui un sagrament instituit per l'Esglesia. Tu no deus saber que Sant Joan Crisóstom ha dit pue "l'estat de virginitat està tan per damunt de l'estat de matrimoni com l'angel ho està en relació a la humana criatura". Altrament, no cal fer massa cabal d'aquestes paraules del Sant ni prendre-les massa al peu de ^{la} lletra car la catòlica es una rel·ligió plena de contrassentits, de contradiccions.

-Aixo que dius i que jo no entenc del tot, em fa l'efecte de coses terribles que esfereixen la gent. Jo, pero, crec que quan tu les dius deus tenir rao.

-Perque, es clar: a l'alcova no hi fem pas penitencia.

-De totes maneres aquestes escenes llibertines...

-Aquesta dona nua...

-Em serveix per a convencer-me que tu també ets bella.

-Encara?

-Es clar. Si tan sols tens trenta cinc anys!

-Així encara m'estimes?

-Naturalment.

-Oh, naturalment, naturalment... Perque?

-Perque ets bona i perque ets bonica.

-Com en els primers temps? Com quan ens varem conèixer?

-D'una altra manera. L'amor es una gran foguera que fa un gran resplandor i crema aviat. La felicitat consisteix en saber guardar el caliu d'aquesta foguera. Ja que no dona flama, que doni caliu. La flama es l'amor. I el caliu es el que de mes bo pot restar de l'amor: la tendresa. La manca de tendresa es la infelicitat. Per manca de tendresa hom cau en aquesta cosa vil i fastigosa que es l'adulteri i que tant imbecilment han cantat els novel·listes de l'avant-guerra.

Jacqueline no l'entenia d'una manera gaire clara pero intuïa que devia tenir raó i, agraïda, el besava.

Al dormitori, naturalment, el moble més important era el llit. Hi havia, a més, un gran armari normand, parió del que fou convertit en bufet; un parell de sillons tapissats de vellut vermell -Auban deia, rient, qu'eren sillons de teatre- sillons per a que el primer actor o la primera actriu hi morin? fent molts esgarips, en el tercer acte- i unes prestatgeries plenes de llibres que ocupaven, de dalt a baix, dos panys de paret. Damunt la xemeneia hi havia una petita guillotina feta amb una pedra de la Bastilla i la mascareta de Maximilià de Robespierre. Damunt la tauleta de nit desentonava un xic un llum electric amb pantalla de seda blava. Auban, pero, tenia el bon i bell costum de llegir al llit i la làmpada central -autèntica del segle XVIII- no donava prou claror.

A l'altra cambra, el despatx propiament dit, tot el que podia aprofitar-se de les parets era ple de prestatgeries amb llibres. Al mig hi havia la taula, un sillo al costat i l'altre era al costat de la xemeneia. El retrat de Beethoven, per Franz Stuck, presidia la cambra, que rebia la llum, saviament esmortuïda per unes cortines de madras blau -a Auban la llum massa crua, massa forta, l'ofenia- per una finestra oberta al jardinet devanter de la casa, i desde la qual, de tan en tan, veia passar unes vaques, unes ^{ovies} de la "blanchisserie", algun passejant solitari. Al bosc que, sense cap reixa qu'el separe del camí, era ~~ex~~ continuació del jardí, hi havia una ~~fonteta~~ fonteta de veu dolça i humil i, sota les acacies i els castanyers bords, una taula de ferro que les pluges rovellaven.

La casa, pel paisatge que l'emmarcava -verdor de prats i boscuries, muntanyes blaves de ~~xx~~ llunyania i amb les cimes sempre encaputxades de neu, torrens i rierols d'aigües cantaires- feia més bonic que l'"appartement" del parisenc carrer Bonaparte. L'aire era més pur, més clar, més olorós -no feia pudor de pols, d'asfalt, de suor, de gasolina, com a Paris: feia olor de ~~molta~~ molsa, de terra mollada, d'aigües ~~lliures~~ en llibertat, de bones herbes remeieres- i donava al paisatge una magnífica lluminositat. Al hivern -els camins desapareixerien sota la neu i els arbres aixecarien les seves branques nues i negres al cel gris- la casa, amb la xemeneia ben encesa, fora amable i bella com mai.

Auban sempre havia estat un home casolà. El plaer més gran per ell era qu'el

deixessin estar hores i hores en una cambra confortable, decorada sense luxe pero amb bon gust, a la vora d'un bon foc, llegint un bon llibre, fumant, bevent, de tan en tan, uns glops de connyac perfumat pel anys. Ell no hauria pogut ~~viure~~ viure en una casa bruta en la qual les coses -els mobles, les pintures- fossin ~~lletges~~ lletges i estessin desordenades, al costat d'una dona bruta, lletja i desordenada. Necessitava voltar-se de coses belles, de mobles confortables. Necessitava, venint del carrer fred, desagradable, inhòspit, trobar la casa neta, endreçada, acollidora. Necessitava trobar-se, sentir-se bé a casa. Ell creia que la vida estupidament disbauxada que fan molts casats es motivada perquè l'esposa no posseix l'art i la gràcia de fer-los amable l'estada a la llar. Jacqueline, quan tingué la casa en orde -inconscientment procurava que recordés el petit pisot de la rue Bonaparte: un moble, una pintura, uns llibres posats de la mateixa manera de com estaven abans- restà un xic decebuda de la forçosa inactivitat a la qual es veia condemnada i els dies se li feren molt llargs. Malgrat que el seu món interior era molt limitat no sabia com poblar-lo. Malgrat que a París feia una vida molt retirada i gairebé no eixia de casa, fou al poble quan enyorà París, i els cinemes i els magatzems i les mil remors de París. Li dolia haver fet una vida tan retreta en una ciutat on tantes coses, tants divertiments hi havia. Ara ja no hi era a temps. Al poble tan sols hi havia cinema a l'estiu. L'església, que per a una altra mena de dones es una manera d'ocupar les hores, no l'atreia. El seu marit, amb una tolerància exemplar, no li havia prohibit la freqüentació de l'església. No li hauria plagut, pero, car creia que si veritablement existeix un Deu, hom no pot cercar-lo a la casa de la qual ell en foragità els mercaders. Senzillament: Jacqueline es sabia una dona honesta, pulcra, bona, i no tenia necessitat de cap perdó. Per a ella l'idea estúpida del pecat no existia. Per a ella la vida no era una sinistral vall de llagrimas car el món era bell i hi havia arbres i flors, i ocells, i un cel ~~blau~~ blau, i un sol daurat, i musiques, i vestits bonics. I perquè hi havia essers que sofrien i hom podia ajudar-los, i socorrer-los, i limitar els seus sofriments. Esser bo! quina cosa més bella! Malgrat l'estupidesa, la gasiveria, el desagraïment, valia la pena de viure tan sols pel goig de poder esser bo.

L'enyorament de la ciutat fou breu. Jacqueline, com molts dels que han viscut i han nascut en un carreró fosc, en una ciutat que tan sols es lluminosa i amable per als rics -ah, l'engany cruel de "la ville lumiere"! Pregunteu als miserables de Paname, als "clochards" de la place Maubert què n'opinen de les delícies de la "ville lumiere", i veureu amb quina aspror, amb quina amargor us responen! - creia, com Rousseau, que la Natura es una gran cosa. Com tots els que han estat condemnats a viure en un pis infecte, la possessió d'un jardí, d'un hort feia la seva felicitat.

El jardí fou la salvació de Jacqueline contra el tedi. Gràcies al jardí ja no s'avorria, ja no enyorava París ni els magatzems, ni els cinemes, ni els salons de tè on alguna tarda entrava a berenar. Al jardí hi havia rosers, claveïl·lins, dalies, una flor groga que els francesos nomenen "ulls de poeta" -a Auban li dolia aquest nom donat a una flor groga car el groc, a França, es el color dels banyuts - un llorer que donava, entre el verd tendre de les altres plantes, la nota del verd sever i ombriu, un llessami que a la primavera i a la tardor es ne-

vava de flors blanques, una anglesina, un lligabosc la flor del qual, com la del taronger i la de l'acacia, te un perfum nupcial, dues mimoses que quan arribava Febrer eren totes grogues de flors.

A la part del darrera, en una ampla clariana abans d'entrar al bosc, Jacqueline -en col·laboració amb un pages del poble que cobrava uns jornals mes alts que els de Le Nôtre (1) -hi feu l'hort propiament dit, car a França de l'hort en diuen jardi: hi feu plantar cebes, alls, porros, carotes, enciams, escarxofes, cols, tomatecs, pebrots i maduixes. L'hort malgrat la cura qu'ella en tenia, no anava be, les verdures que hi collia li resultaven mes cares que al mercat. A ella, pero, li feia molta il·lusio poder-li dir al marit:

-Avui mejarem verdura de la nostra collita.

Despres pensá que, ja que es permetien el luxe de viure a fora, podria criar aviram. Aixó li semblá una cosa molt práctica i, sobretot, molt entretinguda. Haví viscut sempre en un pis, i en un pis, naturalment, hom ha de privar-se d'aquest goig de criar aviram. I Jacqueline feu construir unes gavies i hi posa conills i gallines i un gall que tenia tants fums i tantes manies com el que Edmond Rostand havia fet parlar en vers a l'escenari de la Porte Saint Martin.

Jacqueline jugava a pagesa per idèntics motius que Maria Antonieta, l'Austriaca, jugava a pastora: Auban la deixava fer.

per que s'aborria.

III

LA REBUDA

La gent del poble, que viu de l'estiu i dels guanys de l'estiu, está acostumada a que els forasters arribin amb el bon temps -bon temps oficialment, en el calendari- i se'n vagin a darreries de Setembre, quan recomença, passada la pausa de la calor, la vida febrils de les ciutats.

Auban ho feu al revés. Arrivá al poble els primers dies de tardor, i hi instal·là. La gent no el rebé ni amb afecte ni amb antipatia: el rebé amb la tafa-neria, bon xic impertinent, de la gent de tots els pobles.

Què hi venia a fer aquell home al poble, precisament quan se'n van els senyors, els rics; quan els hotels es buiden; quan el Casino tanca i ja no hi ha ni dancing, ni cinema, ni teatre, ni concerts a la terrassa? Qui es aquest home que, podent viure a la ciutat, confortablement, voltat de totes les comoditats, amb tots els divertiments possibles: els cafes, els teatres, els music halls, els cabarets, se'n venia a viure a un poble ensopit i on l'hivern era terrible?

Indubtablement, es tractava d'un home estrany. Indubtablement -Auban, quan arribaven a les seves oïdes aquestes xafarderies, somreia finament car sabia que la gent dels pobles tenen tot veu misteris- en aquell home hi havia un misteri. Els pobladors de la petita vila, que amb tant goig l'haurien canviat per la gran ciu-

(1) El creador dels jardins del palau de Versailles. (N. de l'a.)

tat, no sabien avenir-se que aquell home no hagués fet al revés.

Alguns insinuaren que tal vegada li convenia amagar-se? Altres, que potser s'havia vist obligat a fugir. A l'esposa la planyien secretament. Devia esser la victima d'aquell home estrany, poc comunicatiu, que, en lloc de passejar per la plaça, com feia l'altre gent, passejava -sempre amb un llibre a la ma i acompanyat d'un gos- pels environs. Pobra senyora! Com devia sofrir! Qui sap quin misteri terrible i inconfessable unia aquells dos essers!

Jacqueline, però, no semblava sofrir gaire i no tenia pas aspecte de victima: ben vestida, encara de molt bon veure, plena de salut, somrient, anava al mercat i a les botigues i mai no regatejava. Si hagués regatejat l'haurien titllat de gasiva. No regatejant, deien: "Si, es clar: es veu que li han costat poc de guanyar". Les venedores, amb una diplomacia que ^{no} haurien pas envejat Taüllarand ni Metternich, maldaven per a descobrir la intimitat del matrimoni, el com i el per què de la seva estada al poble.

-I doncs, què, senyora, us plau l'estada entre nosaltres?... Us plau la vida en aquest poble?... Ja es estrany que, podent viure a ciutat, us hagi enterrat en un poblet com aquest?... Potser per malaltia?... Potser per a negoci?... I el vostre marit?... Què fa el vostre marit?... Es deu aborrir molt sense treballar.

Jacqueline, que veia la xafarderia d'aquella pobra gent, somreia, i es complaxia en augmentar el miteri amb respostes ambigües:

-El poble es bonic, sobretot els environs... Ens plau fer una vida molt quieta, molt retirada, cosa no sempre facil en una ciutat... Tant ell com jo gaudim d'una salut perfecta i els afers no ens plauen... De què fa el meu marit? Fa de ric...

Aquestes respostes, es clar, no saciaven la curiositat de la gent. I les enraconies seguien i augmentaven, car la xafarderia sempre dispara els seus trets contra el no xafarder. Hi hagué qui, vista la diferencia en anys, digué que Auban i Jacqueline no eren casats, qu'ella era l'esposa d'un pobre funcionari i ell amb els seus diners l'havia seduit. Per això havien fugit de París: per a amagar el seu idil·li culpable en un reco de provincia. I el marit enganyat -talment com en els fulletins- recorria, disfressat, la França en cerca dels adúlter per a matar-los.

Altres asseguraren de Jacqueline qu'era una dona de music hall o, qui sap! tal vegada quelcom pitjor. Ja se li veia en el somriure i en la manera de ~~xx~~ maquillar-se, però sobretot en el somriure. Les dones com cal no somriuen així. A més a més, aquesta mena de dones, quan deixen la mala vida, totes s'en-greixen.

El matrimoni eixia poc de casa i no rebien visites ni correspondència. Que hi debien fer sempre tancats a casa? Com no s'aborria, amb el marit ja gairebé vell una dona encara jove? Com era que no els hi escrivia ~~ningu~~ ningú ni s'escribien amb ningú?

Des d'altres gallets del poble, acostumats a endur-s'hi les noies pels boscos ~~xxxxxxxxxxxx~~

dels environs, com Jacqueline encara feia goig i constituïa aquest tipus de dona madura i pomposa que plau als adolescents i pobla les seves nits de febroses imatges lúbriques, se li insinuaren barruerament. Jacqueline, profundament ofesa que la creïessin capaç d'enganyar un home com Auban, els demostrà severament, que s'havien ~~equivocat~~ errat.

Veient que no podien treure res en clar de la senyora, les dones del poble, sobretot les que tenien comerç, cosa que sempre facilita la xafarderia, interrogaren la "bonne", una dona que hi anava al mati a les vuit i n'eixia després de sopar i que el matrimoni pagava bé però a la qual no donaven massa confiança car sempre es perjudicial donar massa confiança al servei. Tampoc de la "bonne" en tregueren l'aigua clara. Digué que es veia qu'eren rics car tenien la casa molt ben posada amb coses velles que, segons semblava, valien més que no pas les noves, i que els plavia menjar bé sense privar-se de res per car que fos; que la senyora semblava molt bona i s'entretenia amb el jardí i amb les gallines; qu'el senyor es passava el dia fumant i llegint, car la casa estava plena de llibres.

El rector del poble, en saber que Auban era un home respectable -cal traduir: "un home ric"- es cregué en el deure d'anar-li a fer una visita. Auban, que no estranyà gens el gest del personatge, el rebé amb la seva freda correcció de sempre. El feu entrar a la biblioteca, li feu servir una copeta d'armagnac, li presentà Jacqueline, la qual, endevinant-ne els motius, es divertia molt amb la visita. El sacerdot estava un xic violent, un xic intimidat, i no sabia com iniciar la conversa.

-Com rector del poble i sabent que pensaveu passar-hi una temporada, m'he cregut en el deure de venir-vos a saludar.

-Molt agraït -feu Auban, amb una polidesa que no donava lloc a la més petita confiança.

-Es llàstima que -seguí dient el rector- hagi triat la temporada més dolenta.

-Per a mi es la més bona.

-Ja no hi ha forasters...

-Els forasters no em diverteixen.

-Ni hi ha cinema ni teatre...

-El cinema i certa mena de teatre no son del meu gust.

-El Casino es tancat...

-Millor.

-No hi ha musica...

-Per a mi, si, car la musica dels Casinos no em plau i la que em plau ja la tinc a casa.

I li mostrà amb un gest la radio-gramola i la discoteca.

La conversa, malgrat els esforços del clergue, llanguia. No sabent que dir s'admirà:

-Teniu molts llibres.

-En tinc molts més encara. Ja els veureu després.

-Perdoneu l'indiscreció... Potser sou un intel·lectual, un escriptor?

-Oh, no -sommigue Auban- pobre de mi. Temo que ho faria molt malament i pre-

fereixo que els que ho fan be escriguin per a mi.

-Literatura profana, es clar -s'avença el rector.

-Sobretot profana. La majoria d'aquests llibres deuen estar a l'Index. N'hi ha també de religiosos: Santa Teresa, Lacordaire, Dupanloup, San Francesc ~~dit~~ d'Assis, Sant Agusti, la beata Caterina Emmerick, Pascal...

-Oh, Pascal, sabeu?..

-Vos debeu preferir Fenelon?

-Ah, naturalment!

-I Leon Bloy us deu indignar.

-Leon Bloy ha estat un catolic massa arrabatat i ens ha fet mes mal qu'una pedregada.

-No us vull contradir, car soc home que respecta totes les opinions. Tant es aixi que al costat dels religiosos hi tinx els escèptics: Rabelais, Montaigne, Voltaire, Diderot, Condorcet, Fontenelle, Rousseau...

El rector, en oïr aquest nom, no pogué contenir un gest i un rictus de reprobació.

Auban, somrient, ~~dit~~ digue:

-He observat que Rousseau es un dels escriptors mes odiats per l'Esglesia. I no obstant, llegint les seves Confessions, llegint les seves altres obres, i coneixent be l'home, hom pensa: el filosof ginebrí hauria fet un gran sacerdot de l'Esglesia Catolico-apostolico romana.

S'escandalitzà el rector:

-Oh! Oh!.. Quines coses de dir! Vull creure, en bé vostre, que jogueu la paradoxa. Val mes que no discutim.

-Val mes, en efecte, car la discussió sempre m'ha semblat completament inutil. Una altra copeta?

-Com volgueu.

Begueren i, en acomiadar-se, -Auban li havia ensenyat el jardí, l'altre ~~sabó~~ també plè de ~~llibres~~ llibres, i el menjador, pero no li havia ensenyat, per discrecio i per a no ferir ~~xx~~ els sentiments del visitant, l'alcova presidida per la nuesa magnifica de l'"Olympia" de Manet, - digué el rector:

-Us veuré a l'esglesia?

-No, senyor. No us vull enganyar: no tinc necessitat de frequentar l'esglesia. Qualsevol cosa que volgueu de mi ja sabeu on em teniu.

El rector es retirà fredament, encaixant mal el cop. Despres diria, molt indignat, a tot el que volgués escoltar-lo, que, durant la seva visita, no havia vist cap imatge religiosa a la casa, i que, per tant, els forasters debien esser uns heretges.

D'aquell dia ençà si alguna vegada es trobaven pel carrer el capellà fingia no veure a Auban per no saludar-lo. Auban, satisfet en el fons d'estalviar-se el tracte amb un home que li semblava poc intel·ligent i poc simpatic, somreia amb menyspreu.

Amb l'alcalde -un botiguer de la localitat, ~~gus~~ ^{prim}, menut i xerraire- la cosa anà un xic millor. L'alcalde era laic, d'un laicisme molt tèbi que no el dificultava d'anar a l'esglesia sempre que pel seu carrec en tenia obligació, i radical-socialista. Per a definir, per a precisar més el personatge cal dir

senhe ganes d'ofendre, qu'era un beneit i sentia un gran respecte envers el diner. Per ell tan sols ~~eren~~ dignes d'estima els rics. Estava casat amb una dona lletja i tenia ~~dos~~ fills, que havien heretat la lletgesa de la mare i la beneiteria del pare.

La visita a casa dels Auban fou més planera, més simple, amb menys reticències, que la del capellà. Admirà molt els llibres i les pipes, les pintures li semblaren molt divertides, el cogyac molt bo.

Xerrà d'una manera que semblava no tenir aturador. Ell era home de bon cop d'ull, sabia conèixer la gent i ~~des d'aquell moment~~ des d'aquell moment els Auban podien comptar-lo com un amic. Acabà oferint-los la botiga i l'Ajuntament, com si l'Ajuntament fos una sucursal de la botiga.

Jacqueline comentà:

-Aquest es més divertit que el capellà.

-Si -digue Auban- però es tan ximple com ell.

La gent seguí parlant dels forasters, fent les suposicions més arriscades i absurdes. Després, cansats de no descobrir cap crim ni cap misteri en la seva vida, els tigueren per uns excentrics. I era que, en el fons, hi havia quelcom que privava que la murmuració i la xafarderia es desfermessin: Auban era ric i, a França com per arreu, la riquesa, entre certa mena de gent, es sinònim de respectabilitat.

lv

UN SACERDOT

El rector viu en un dels carrers més foscos, més tristos, més silenciosos del poble. En aquest carrer mai no ~~s'hi~~ s'hi oïx la rialla d'un infant, la veu fresca d'una noia, el cant d'un ocell. A l'entrada hi ha un arc -que fa pudor d'orins de gat- i entre les lloses del carrer, en forma de ~~gxxx~~ ~~xxx~~ graons per a fer-lo més fàcilment transitable, hom veu la ~~xxxxx~~ taca verda de la molssa. Aquest carrer, curt, tortuós i estret, pertany als més vells de poble. Damunt els ~~prtals~~ portals, gravades en la pedra, hi ha unes dates: 1640, 1652, 1714, 1755, 1774, 1781, 1789, 1792, 1815... Les parets, patinades pels anys i les pluges, són negreses i la molssa hi neix com una tinya, com un herpes. No hi ha, en cap finestra, un test amb flors, un ocell. La remor de les aigües residuals que s'escorren carrer avall és una ~~xxx~~ salmodia trista, misteriosa i greu. Hi ha una paret molt alta d'un jardí interior, qu'es per l'únic lloc que el sol, quan arriba el migdia, entra a veure que passa al carrer i hi deixa, durant una breu estona, una mobil taca daurada. En aquest carrer la veu de les campanes -les hores, el toc de l'àngelus, el toc de difunts- és més trista, més negra, més melodramàtica que en els altres carrers. Els gats s'hi passegen lentament o be, apeguts, esguarden qui sap què amb els seus ulls estàtics i misteriosos. A més dels gats, al carrer, s'hi veu, de tan en tan, alguna vella ~~xxx~~ treient el nas a la finestra, enfilant treballlosament el carrer per a anar a

l'església. Son velles sempre vestides de negre, amb la faç molt pal·lida i les mans molt arrugades, que de tantes oracions ja no saben més que pregar; que gairebé no parlen; que tenen una mirada somorta i aigualida; que, calçades amb unes enormes sabates de llana, caminen silenciosament, lentament, estintolant-se en un bastó de crossa que colpeja l'enllosat del carrer. De l'interior d'aquestes cases negres n'ix la pudor de la mantega fregida, la remor d'una cadira arrossegada per una mà insegura.

La casa on viu el rector té planta baixa i dos pisos, un dels quals, el segon, es inhabitat. A la planta baixa hi ha la cuina, el menjador, un rebost. Al primer pis hi ha tres dormitoris. Les visites, com mai no son de compliment ~~xx~~ -si ho fossin no sabria on rebre-les- les reb al menjador: un menjador petit, fosc, -malgrat la finestra que s'obre al carrer- moblat amb mal gust i ple de sants: un Crist crucificat, una Dolorosa amb un cor vermell com un tomàter posat damunt el pit i travessat per set punyals, Santa Tereseta de l'Infant Jesus, Nostra Dona de Lorette.

Damunt d'una taula que hi ha entre la xemeneia i la finestra hi té tinter, ploma i uns quants llibres, molt pocs: un Kempis, un Nou Testament, l'Introduccio a la vida devota de Sant Francesc de Sales, un formulari d'oratoria, el Telemac de Fenelon, les Oracions funebres de Bossuet... I un cendrer sempre ple de burilles pestil·lents. Tot plegat dona una desagradable impressió de sordidesa i de brutícia.

El rector viu amb una germana vidua -li varen matar ~~xx xxxix~~ l'home a Verdun-que, malgrat els seus quaranta set anys, no sap acostumar-se a la manca de varó i sospira ~~xxxx xxxxxx xxxxxxxx~~ sorollosament d'una manera que indigna i escandalitza al sacerdot.

-Ah, germana, germana!...

La germana respon amb un plany de víctima:

-Senyor! Però tenir un home no es pas pecat! Be en marides tu de gent i ja pots suposar que, casats com Deu mana, deuen fer...

-Calla! -crida el sacerdot- No diguis disbarats!

-Oh, disbarats, disbarats! Al meu lloc et voldria veure.

-Calla, et dic! Tens menys enteniment qu'un gat! Ets una Messalina.

La pobra dona, que no sap qui fou Messalina, calla. I s'esbrava fregant plats i paelles amb una furia que fa tremolar al capellà.

La vida de la germana no es massa divertida; endreçar la casa, que sempre sembla desendreçada; anar cada dia a missa sense ganes, tan sols perquè es la germana del rector i ha de donar bon exemple; fer els guisots de cada dia, a base d'un menú molt reduït, -el "pot au feu" o la "marmite", les patates fregides o les mongetes, els bistecs o el bacallà- i compartir-los amb el germà que sempre es queixa: "Em dones massa carn, massa greix, massa formatges; em convé un regim més auster..."; xafardejar amb les venedores; revolcar-se pel llit enyorant l'espos; anhelar, sense esperança, un segon espos...

La germana es diu Amelia i es una dona grossa, vermella, amb unes celles ~~xxx~~ molt poblades i amb un inici de bigoti sota el nas ample i sensual. El sacerdot l'esguarda indignat i diu:

-M'ofens amb tanta carn, germana.

El germà es alt, magre, -la sotana el fa semblar més alt encara- ossós. Camina lentament

mina lentament -s'hi ha acostumat anant ^{a les} processons- i amb el cap alt. Té un rostre dur, angulós, una boca de llavis prims facil al dicteri i a la condem-nació, un nas qu'es com un bec, uns ulls menuts, molt negres, de mirada dura d'ocellot de rampinya, un front estret, d'home tossut i poc intel·ligent, uns cabells, tallats molt curts, grisos, aspres, indomits. Les mans son enormes, peludes, amb unes venes monstruosament gonflades per l'arterioesclerosi: mans que en lloc de ~~les~~ calze empunyarien amb mes goig el fusell ~~xx~~ del "chouan".

(1)

El ~~rector~~ rector, home de caracter rúde i esquerp, es un fanatic, intole-rant com tots els fanatics, mes prop d'Ignasi de Loyola que del ~~Goverello~~ ~~xxxx~~ d'Assis, llegeix una premsa infecta i estúpida. Odia tot el que es jove, joíós, ~~sa~~, fort, ingenu. Odia la llibertat i l'intel·ligencia. En tot veu pecat, in-tenció tórbola. Malparla del govern i admira un general ~~xxxxxx~~ reacciona-ri que feu un joc de paraules aplaudit per tots els imbecils: "front crapular" en lloc de "front popular". Creu que vivim en una epoca irredempta i corrup-ta per manca de rel·ligió i, des de la trona, crida com un energumen i menaça, evangelicament, amb les penes del ~~l'~~ infern. Ell, més que en el dolç Jesus de Ti-beriadès, creu en el terrible Jehova, "Deu de les batalles", que llança una plu-ja de foc damunt Sodoma i Gomorra, que convertí la dona de Lot en estatua de sal. Ell tan sols estima una creu: la de l'espasa, i els mots democracia, lli-bertat, civilitzacio, li sembla que fan pudor de sofre. Més que cristià es ca-tolic. Mes que en Jesus creu en el Vaticà. Es un sacerdot que no sap perdonar, un sacerdot ferotge que repta a les noies si a l'estiu ensenyen els braços, ~~i~~ si ballen, si van al cinema. Si no tingués el contrapés d'un gran sentit prac-tic -el sentit practic que poques vegades manca en el francès d'aquesta mena- hauria estat un ~~Savonarola~~ Savonarola, un Loyola. Ara, pero, es un funcionari com qualsevol altre, vestit d'una manera diferent de com vesteixen els altres funcionaris, que va a l'Esglesia com aniria a l'oficina. Val a dir que es un funcionari zelós que sap treure profit de les seves funcions. Com exemple: quan hi ha processó -que n'hi ha molt sovint i amb qualsevol motiu,- obliga els feligresos a comprar els ciris en una determinada botiga i despres exi-geix el que resta dels ciris.

Auban, quan ho ha sabut, ~~ha~~ somrigut:

-Cal tenir cura del negoci.

El rector endavina el menyspreu d'Auban i hi ~~correspon~~ ^{correspon} amb una mal dissi-mulada hostilitat. Si fos pobre, com es tracta d'un ateu, d'un heretge, d'un home que no frequenta el temple, li faria la vida impossible, l'obligaria a mar-xar del poble. Com es ric, es venja d'una altra manera: a l'estiu, quan el poble es ple de forasters, organitza processons cantades a la muntanyeta de la Verge... i en passar la processó ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ per davant ~~de~~ la casa d'Auban, el rector canta mes fort que mai.

(1) Combatent normand o bretó que es revoltà contra la Republica en 1793.
(N. de l'a.)

"Black", el gos d'Auban, quan passa la professó lladra furiosament. Deu esser ateu com el seu amo.

V

UN LLIBRETER

El senyor Rafael Dauthy era mestre de minyons en la seva joventut. L'autor d'aquesta novel·la ha cregut sempre que un mestre de minyons es un dels pocs homes veritablement dignes d'afecte i de respecte. (1)

A Espanya el mestre de minyons es, en literatura, un tipus comic, com ho es a França el marit enganyat. Espanya es un país sòbri, auster, de místics i d'il·luminats -Teresa d'Avila, Sant Joan de la Creu, Ignasi de Loyola, i, per damunt de tots, mes real que tots ells, l'Alonso Quixano de Cervantes-, que es dedica a empreses ~~de~~ guerreres de gran envergadura, a cremar heretges a les fogueres de la Santa Inquisició, a no menjar i somniar una hipotètica vida ultraterrena. Quan Espanya vol viure no troba en la seva òrbita altre motiu comic que la fam i la pobresa. El mestre d'escola, -que després entroncarà amb el cessant, una de les variants del qual es el "fresco" dels saineters madrilenys, - pel sol motiu de morir-se de fam esdevé un tipus comic. Recordeu Quevedo, Cervantes, Velez de Guevara, Mateo Aleman, Hurtado de Mendoza. La novel·la picaresca espanyola neix de la fam. El "picaro" es sempre un famèlic.

A França, no. França riu amb una ampla rialla grassa. A Espanya el domine Cabra i Lázaro de Tormes marquen la pauta. A França la marca Pantagruel. França es un país que menja molta mantega i molta carn. França es un país que viu per la taula i pel llit? Quan cerca el tipus comic el troba a l'alcova: es el banyut, l'enganyat. I com va tip i l'estomac es la víscera mes immoral, no pot ni sap planyer-lo i converteix la tragedia en comedia. El vodevil neix de l'adulteri i els seus grans ancêtres son Brantôme, la reina Marguerida de Navarra, Molière, Rostif de la Bretonne, Choderlos de Laclos, el Balzac dels "Contes Drolatics". Novel·listes, autors dramatics, cerquen els seus temes en l'adulteri. Els vodevilistes, en lloc de tinter, tenen un bidet,

No obstant, ni el mestre d'escola ni el marit enganyat son tipus comics. El famèlic i l'enganyat no fan riure: fan llàstima.

Rafael Dauthy era un bon mestre d'escola: intel·ligent, sensible, comprensiu, fent de la professió sacerdocí, resignat a la pobresa que era compensada pel goig de poder despertar en els infants l'amor a l'estudi. Home d'ambicions materials molt limitades, la pobresa tan sols li dolia perque no podia comprar llibres. A ell, l'unic luxe del qual, -que no podia satisfer- era el de la lectura, li hauria plagut poder tenir una bona biblioteca, escriure obres molt belles. Com era un pobre d'esperit -avui diriem: sofreix un complex de timidesa- no confessava a ningú les seves aficions i amagava tot el que

(1) Vegi's, si els invasors n'han deixat algun exemplar, "Venus i els bars". (N. de l'a.)

Trobá una noia pobre i orfena de pare i s'hi casá. De les dues pobreses, de les dues tristeses, -tan plenes de somni i de bondat- en feren una felicitat opaca i gris. La noia era molt més jove qu'ell i, no obstant, l'haver-se casat amb Dauthy li semblava una gran cosa. Pobra, no ^{menys} ~~gens~~ bonica, no gens coqueta, amb una mare malalta, el matrimoni per ella era el port de salvació. Es clar que Dauthy no era jove ni galant ni ric, però ella, Leonie, creia que aquesta mena d'homes tan sols existeixen a les novel·les. A més, si el marit no tenia grans atractius físics, que tampoc no tenia ella, era bo, era intel·ligent, era generós. I com el món moral influeix molt directament damunt el món físic, l'esperit es feia llum en la carn i donava a ell i a ella una mena de bellesa, aquesta bellesa que procedeix de l'esperit, aquesta bellesa reflexa que hom nomena simpatia a Catalunya i "charme" a França. La seva resignació davant l'adversitat, la seva indiferència envers les riqueses, la manera com, per mitjà de la lectura, sabien evadir-se del món miserable de cada dia, palesaven en ells una dignitat exemplar, una bondat admirable.

I fou, -la vida, que el poetastre de "Jack" deia que no era una novel·la, supera manta vegada la fantasia- per a poder adquirir llibres més fàcilment, que Rafael Dauthy decidí posar una llibreria. La paga que tenia com mestre d'escola tan sols donava per a malviure, per a viure en la pobresa més absoluta.

I el matrimoni -ell ja havia demanat el retir- posà una llibreria al poble on Auban l'havia de conèixer. A més de llibres -els qu'ell adquiria, per a ~~qu~~ que li sortissin de franc, els llogava, costum molt estesa a França: "Librerie Dauthy -Location. Dépôt remboursable: 15Fr. Taxe: 0Fr 50 pour 4 jours. Passé ce délai supplément de 0 Fr 50 par 4 jours- venia diaris, revistes, postals, plomes, paper d'escriure. Aconseguí la representació de la casa Hachette i de la Depêche. Les coses li anaren bé i l'espantall ~~de~~ ~~de~~ l'ivori de la misèria s'allunyà de la seva vida.

Quan Auban el conegué tenia cinquanta vuit anys, dos fills -una noieteta de catorze anys i un noi de set- uns quants milers de francs al Banc i un xic de reumatisme. Físicament era un home més aviat magre, una mica carregat d'espallles, que caminava sempre a grans gambades, costum que li havia quedat dels ~~seus~~ seus temps d'escursionista. Tenia un cap en el qual uns pocs cabells que havien estat rossos i hom no sabia exactament de quin color eren dissimulaven molt malament la calba, i un rostre un xic encès d'herpe en el qual, rera les ulleres, els ulls blaus lluïen com dos trossets de vidre. ^{L. Dauthy} És un home molt polit, molt correcte, que parla tan apressadament com camina i esmalta la seva conversa, vingui o no vingui a ~~topar~~ tomb, del mot "escolteu" que repeteix fins la sacietat. Coneix poc la literatura moderna i sent una gran admiració envers els poetes: Rollinat, Sully-Prudhomme, Richépin, Moreas.

Al poble el tenen per un home d'idees subversives perquè no va a missa ni és amic del rector. I el malvolen perquè veuen que el negoci li va bé. Per a la gent curta de gambals, per a la gent mesquina de cor i d'intel·ligència, el diner ho és tot, i sempre es mal vist l'home els negocis del qual són més o menys prosperos. La humana criatura és tan vil, tan abjecta, que s'alegra ~~de~~

del mal d'altri. No heu vist mai riure la gent quan, al carrer, cau un home o una dona? En caure l'home o la dona no han tingut la preocupació de fer-ho d'una manera més o menys estètica, com en el teatre. Per a ells, actors, la caiguda ha estat dolorosa. Per a l'espectador ha estat còmica. I no heu sentit un fastig profund en veure l'alegria grollera i inmisericorde amb que es acollida la nova de que a un amic o simplement a un conegut l'enganya la dona? Per al marit la burla es dolorosa. Per als comentadors, que del marit tan^{so}l veuen l'afront de l'ornament bicorni, la burla es divertidíssima. No heu vist, quan s'arruina una família, amb quin goig sàdic comenten la desfeta els que l'havien envejat i adulat? Lamennais tenia raó quan afirmava que abocar-se a l'ànima de la gent dita honrada es com abocar-se a una latrina.

Ah, la solidaritat humana! Quina gran cosa la solidaritat humana!

Dauthy fingia no veure l'hostilitat de la gent estúpida, que sempre es la majoria de la gent, i únicament es tractava amb set o vuit persones del poble, les úniques amb les quals hom podia parlar: un metge, bon lector de bons llibres tal vegada per a no pensar massa en les lleugereses de la seva dona; un senyor Gautier, de gran barba blanca que dificultava i posava sordina a les paraules, que comprava llibres i els donava als amics car ell feia temps que, escèptic, no llegia ni el diari; el farmacèutic de perfil de jueu, Savary; un rus blanc un xic estrofolari que feia molts anys que vivia al poble i que, en lloc de criar gallines, com feia l'altra gent, criava abelles; un ex-diputat socialista que deia, ~~quien mai coincideix amb un banc amb el llibreter~~, que moltes vegades es preferible la companyia d'un gos a la d'un home.

La botiga tenia la desavantatge que a l'estiu hi feia una calor espantosa i a l'hivern amb l'obrir i tancar la porta, no s'hi podia estar de fred. A la botiga, Dauthy, sempre amb un aire un xic absent, venia amb recança un llibre de Marcel Prevost, de Jacques Bainville, de Paul Bourget, de qualsevol altra patum; s'alegrava quan no arribava "Gringoire", "Je suis par tout", "L'Action Française", "L'Indépendant"; venia amb goig Alphonse Daudet, Emile Zola, Guy de Maupassant, Anatole France - li dolia i s'indignava que aquest autor no fos gaire demanat - Octave Mirbeau, i els moderns Paul Valéry, Romain Rolland, Jean Cassou, André Malraux... i es divertia ingenuament donant L'Humanité a una ~~dona~~ dama que havia demanat Le Figaro.

La muller somreia de les ingenues trapaceries del gran infant qu'era el seu marit. La sogra, per a la qual el comerç era una cosa molt greu, es posava les ulleres al front i sermonejava:

-Cal tenir cura amb el negoci. El negoci es sagrat. I el comprador encara n'es mes.

Dauthy, rient, -el rostre esdevenia mes encès i els ulls semblaven mes ~~clar~~ clars - deia:

-No tingueu por: no poden anar en lloc mes a comprar el diari...

V Un Metge

El doctor Jean-Paul Roux es un dels tres o quatre metges que hi ha al poble. Cal advertir que tres o quatre metges no son molts per un poble tan petit, car tots, gracies a les aigues sulfuroses, poden viure.

El doctor Jean-Paul Roux es un home més prop dels cinquanta que dels quaranta anys. Baixet, més aviat gras que magre, el doctor Jean-Paul Roux es, físicament, un home com n'hi ha molts. El doctor Jean-Paul Roux es, sobretot, un home simpatic. La simpatia es, en un ~~metge~~ metge, una cosa molt important. Hi ha metges que converteixen la simpatia gairebé en terapèutica. Hi ha ~~malalts~~ malalts -naturalment, quan la malaltia no es greu- que es senten millorats tan per la formula mèdica com per la simpatia del metge.

El metge, després d'inspeccionar el malalt, diu animadament:

-Bah! Això no es res; això no te importància.

I el malalt, per autosugestió, es sent millorat.

El doctor Jean-Paul Roux es un home que es guanya bé la vida. No es un home ric, però es sap a cobrir de qualsevol necessitat i pot permetre's el luxe d'embellir el seu viure gris i monoton amb una bona taula, una casa moblada ~~xx~~ amb bon gust, bons llibres. I, sobretot, pot permetre's el luxe de fer, de tan en tan, una bona acció.

Això, la bondat, l'ha fet amic d'Auban que, com Beethoven, no reconeix altra superioritat que la de fer el bé. El doctor Jean-Paul Roux procura **esser** polit i cordial amb tot-hom, cosa molt necessària en una petita vila si hom vol ~~vivre~~ viure un xic tranquil. En una gran ciutat hom pot tenir una absoluta in-~~de~~ dependència de criteri i no doblegar-se davant els prejudicis i els convencionalismes. Això no es possible en una petita vila. En una petita vila -gracies a la xafarderia les cases tenen parets de vidre- hom es veu obligat a viure per als altres ~~ni~~ no no topa amb massa violència amb les opinions dels altres. Malgrat això es impossible d'evitar les antipaties, que atien, en tot comerç, en tota professió, en tot exercici, els contrincants.

Del doctor Jean-Paul Roux saben al poble que es un home, políticament, més aviat d'esquerra que de dreta. Li perdonen, però, aquest defecte -car per a molts es un defecte- en gracia a la seva simpatia i a que, en el fons, per hipocrisia, son, també, partidaris de "l'estar bé amb tot-hom".

El doctor Jean-Paul Roux es un metge estudios, intel·ligent, honrat. No allarga, com fan altres, les malalties per a cobrar les visites. Procura estar ben segur abans de formular el diagnostic, no atien les recomanacions, més o menys capcioses, de les cases de productes farmacèutics. El doctor Jean-Paul ~~xx~~ Roux fa una cosa millor: quan el malalt es molt pobre, paga les medicines ell i no cobra les visites. I fa una cosa encara millor: no es creu un filantrop,

un home excepcionalment superior, si no un home que compleix el seu deure, un deure de humanitat, senzillament i sense donar-hi importància.

El doctor Jean-Paul Roux no es fa esperar quan el demanen de la casa on hi ha un malalt. Si li diuen que es urgent deixa el dinar, el sopar, el llit. La pluja, la neu, la nit, mai no son un pretexte per a defogir el deure. Si el malalt es fora del poble, en qualsevol "Hameau", (1) utilitza un "Peugeot" qu'ell mateix condueix. ~~El doctor Jean-Paul Roux no es fa esperar quan el demanen de la casa on hi ha un malalt. Si li diuen que es urgent deixa el dinar, el sopar, el llit. La pluja, la neu, la nit, mai no son un pretexte per a defogir el deure. Si el malalt es fora del poble, en qualsevol "Hameau", (1) utilitza un "Peugeot" qu'ell mateix condueix.~~

A ell li plauria que les nits d'hivern, quan els camins son blancs de neu i fa de tan bon estar al devora de la xemeneia llegint un dels llibres que gairebe no te temps de llegir, que no hi haguessin malalts. N'hi ha, pero, i el metge te el deure d'atendre'ls.

Podem, doncs, afirmar que el doctor Jean-Paul Roux es un home digne? Si, si: podem afirmar-ho sense cap mena de dubte.

A primera vista hom podria prendre el doctor per un home vulgar, per un pobre home sense cap mena de personalitat. La mirada, pero, el delata: una mirada lleial, aguda, profunda, qu'ell, per timidesa -com tot-home delicat i sensible, es un timid- sembla amagar.

El doctor Jean-Paul Roux es casat. La seva muller es una dona alta, ^{bruna} ~~rossa~~, amb els ulls ^{negres} ~~blaus~~ endolcits per la miopia, una miopia qu'ella, per coqueteria no vol corregir amb unes ulleres. No es bella, pero es gentil. ~~Sab~~ Sap maquillar-se molt be i vestir amb el-legancia. Hi ha qui diu que amb identica el-legancia sap despullar-se. El matrimoni no te fills -a ell li plaurien; a ella, per por de la possible deformacio del seu cos, li fan horror- i el doctor, molt enamorat, tracta la seva esposa amb un tendre respecte i la combla d'atencions

Ella, pero, adhuc en public, no s'amaga de palesar al pobre marit una absoluta indiferencia. Es una dona d'una frivolitat ^{immensa} ~~absoluta~~. Sap ballar, prendre un "te complet" a la perfeccio -cosa a la qual hi ha qui dona una gran importancia- skiar, conduir un automobil, parlar de draps i perfums. Es el que els babaus qualifiquen: "una dona chic"

Malgrat els seus aires de gran senyora es una pobra dona beneita, carregada de manies, perfectament estúpida. Com tota la gent beneita no te cap idea fermament arrelada, no te cap sentiment fermament arrelat, i viu de topics i llocs comuns. Com tota la gent beneita, creu que fa senyor anar a missa, esser conserrador, cantar les excel·lencies de l'ordre -com Goethe, la dona del doctor hauria dit que preferia l'injusticia al desordre- i blasmar els obrers i els intel·lectuals amics dels obrers. Per a ella tan sols compten els rics, els poderosos -ministres, generals, marquesos, bisbes, banquers- els que tenen automobil de bones marques, frequenten Deauville, Cannes, Saint Moritz, viuen al "quartier de l'Etoile" i van als balls de les ambaixades. Els altres, els que per a viure han de treballar, els que no es banyen amb ~~xxxx~~ sals "Morny" els que no viuen en cases luxoses, son una gent absolutament indesitjable. La veritable intel·ligencia mes que una superioritat li sembla un defecte. La moral? La moral es viure be, amb luxe, ben vist de la gent com cal, sense cap preocupacion de cap mena.

(1) ~~Hameau~~ "Hameau": caseriu. (N. de l'a.)

Haber-se casat amb un home intel·ligent i bo que treballava per ella li feia l'efecte d'una gran desgracia i una gran injusticia i la convertia en víctima, en dona incompresa. Ella, en lloc d'un infeliç metge de poble, necessitava una altra mena de marit: un home chic, un home que no treballés, un home de saló, que la fes lluir, que la fes viatjar, que la cobris de sedes, de joies, de joellls, de pells precioses. Es creia superior en molt al seu marit i el menyspreava. ~~Nada~~ Es tenia per una dona gens pràctica, somniadora, idealista, i el tipus de marit, en general, li semblava sempre ridícul. El marit es l'home que treballa, l'home que contrau uns deures. A mes a mes, el marit mai no es novel·lesc i ella adorava les novel·les -les novel·les de qualsevol Henri Bordeaux, de qualsevol Francis de Miomandre- que ajudaven a donar-li una idea falsa i convencional de la vida. Tan sols el tipus de l'amant li semblava digne d'admiració, comblat de totes les virtuts, de totes les gracies, de tots els atractius. Les pobres dones eren unes víctimes de la societat moderna -les novel·les d'infima qualitat que llegia li havien fet creure que les dones de les èpoques passades podien fer, sense encomanar-se a Deu ni al diable, tot el que volien- forçades per un odiós convencionalisme social al sacrifici del matrimoni a unir-se un pobre home obligat a donar-los-hi taula i llit, a pagar els seus luxes, a satisfer les seves vanitats i capricis. I ella estava convençuda que les dones es casaven per a poder tenir un amant i que el matrimoni era la justificació de l'amant.

I l'esposa del doctor Jean-Paul Roux tenia un amant, més per beneiteria que no pas per vici: un home beneit com ella, sense altra preocupació que la de ~~xx~~ vestir be i la d'imitar el somriure i l'esguard dels actors de cinema.

El marit ho sabia. Tenia la desgracia d'estar enamorat de la bestia estúpida de la seva dona, i callava. I perdonava. I sofria.

J. an d'los

I N T E R M E Z Z O

Els llibres

Auban, val a dir-ho, no s'interessava pas massa per la fauna que poblava la petita vila. Hauria pogut viure-hi vint anys sense conèixer-la, sense tenir-hi tractes. Es sentia -per el·legancia espiritual i per egoisme- deslligat en absolut de tota aquella pobre gent, de les seves ridiculeses, dels seus odis, de les seves alegries purament animals, de les seves vanitats, dels seus prejudicis, de les seves xafarqueries estúpides.

Ell tenia una companyia millor, uns amics més nobles, més lleials: els llibres.

I gracies als llibres es passava molts dies sense eixir de casa. Reprenia antigues lectures, en començava d'inconegudes, car sovint li arribaven llibres, vells i nous, que ell demanava o que li enviaven els seus amics de París. A l'estiu sota els arbres del petit bosc, a l'hivern a la vora del foc, Auban llegia,

o (a dona morí d'una pleuresia. En
veure aquest que ex moria, que no hi havia re-
més, que no tenia salvació - ho veia en la pobre
mirada del marit, negada de llàgrimes - arde-
rerar i matèria.

En retornar del cementiri el vicle suspicà profun-
dament, com si l'haguessin obert el cap d'un
petit morsa fèrre. i murmurà:

- Ara seré tot a artimar-la. Ara no me la dis-
putarà ningú.

Que hi farem! El doctor Jean Paul Roux era
un home un xic estrany.

prenia notes. I li era un goig veure com els llibres ho envaien tot, emplenar ven les parets, emplenaven la casa.

Hi havia els de l'època revolucionària -comptant-hi els precursors- i els dels comentaristes de l'època revolucionària, d'Hipolit Taine al professor Aulard passant per Lenôtre. Hom veia "brochures" de Galiani, la correspondència de Grimm -document interessantíssim per a conèixer l'època- una edició "princeps" de les Memòries del cavaller Giacommo Casanova de Seintgalt -un poca vergonya mes honrat, i sobretot mes intel·ligent, que molts dels que tenen cédula d'honoradesa i, per hipocresia fan escarafalls de tot; un escriptor gens vulgar, la vellesa del qual te una ombra ~~de~~ noble de tristesa, com en tots els homes que han viscut molt i molt intensament- les obres de Fontenelle, una edició antiga de les Lletres Perses de Montesquieu, tota l'obra de Voltaire, tota l'obra de Diderot, tota la de Rousseau.

Voltaire li semblava un escriptor agut, intel·ligent, el·legant - sobretot en el Diccionari Filosòfic- i, no obstant, desagradable, antipàtic. Malgrat la defensa de Calas, Voltaire li semblava a Auban eixut, poc generós, massa adulator i massa sensible a ~~ix~~ l'adulació. En la seva Correspondència, copiosíssima, el fill del notari Arouet prodiga les lloances mes abrandades, les floretes mes cordials a reis i a prínceps. Frederic II de Prússia i Caterina de Rússia, "la Semíramis del Nord," li semblen dos essers poc menys que inefables, dos benefactors de la humanitat. Les lletres que els hi escriu son lletres d'enamorat o de lacai. Auban troba mes digna i mes humana l'obra de Diderot. La megalomania de Voltaire es tan antipàtica com la de Goethe. Goethe no sap veure Hölderlin, no sap veure Beethoven. Voltaire, l'autor d'un teatre avui francament insuportable, escriu en 1734: "Shakespeare, que els anglesos prenen per un Sòfocles, tingué un geni ple de força i de feconditat, de naturalitat i de sublimitat, sense la menor espurna de bon gust i sense el menor coneixement de les regles." Molts anys després el misògin Tolstoï diria que Hamlet "es el drama d'un ignorant". Per a Voltaire el més important son "el bon gust i les regles", dues coses a l'abst^a de tots els mediocres, però amb les quals, si no van acompanyades d'una gran personalitat, hom no pot escriure Macbeth, ni el Quixot, ni la Divina Comèdia.

Auban preferia Diderot, car li plavia veure l'home en l'obra i creia cegament en l'afirmació de Buffon de que "l'estil es l'home". La col·laboració a L'Enciclopedia, Jacques le fataliste, Le neveu de Rameau, els Salons -que creen un nou sistema de crítica pictòrica,- la Lettre sur les aveugles, la correspondència amb la senyoreta Voland, son obres en les quals hi ha l'artista i hi ha ~~ix~~ l'home. I hi es, igualment, en La religieuse, obra escrita per a corregir el que a Diderot li semblava una crueltat salvatge: la clausura.

Un altre dels autors estimats d'Auban es Buffon. Han passat mes de cent seixanta anys i la seva Historia Natural, sobretot en la part dedicada a l'home, encara interessa, encara apassiona. Han vingut els estudis de Bichat, de Lebon, de Havellock Ellis, de Sigmund Freud -que ha estat el Mesmer de la nostra època-, de Jung, d'Adler i, per a l'estudi de la humana criatura, d'aquesta pobre bestiola nomenada home, que balla, que parla de democràcia i de racisme, que creu en un cel ~~de~~ d'escenografia amb àngels que van volant tocant el violí o be